

T.C.

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EBEVEYN STİLLERİ, SİYASAL TOPLUMSALLAŞMA,
LİDERLİK, KİŞİLİK VE OY VERME DAVRANIŞI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER**

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan

Gökçe ÖZKILIÇCI

Danışman

Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

BOLU 2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Gökçe ÖZKILIÇCI'ya ait "Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Liderlik, Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiler" adlı çalışma, jürimiz tarafından **Psikoloji** Anabilim Dalında **Doktora Tezi** olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

10.01.2020

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU	
Üye : Prof. Dr. Meltem NURTANIŞ VELİOĞLU	
Üye : Doç. Dr. Derya HASTA	
Üye : Doç. Dr. Fatma YILDIRIM	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Meral GEZİCİ YALÇIN	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Doktora tezi olarak sunduğum “**Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Liderlik, Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiler**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gökçe ÖZKILIÇCI

10.01.2019

ÖN SÖZ

"Siz savaşıla ilgilenmiyor olabilirsiniz, ama savaşı sizinle ilgilenmektedir." sözünün aslında en az savaşı kadar hayatımıza büyük ölçüde etkisi olan siyaset için de söylenebileceği varsayımından yola çıkarak, siyasetin en önemli belirleyicisi olan seçmenlerin oy verme davranışı bu çalışmada ele alınmıştır. Bu çalışma kapsamında oy verme davranışı ile ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşıma, liderlik tarzları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu amaçla üniversite öğrenimine devam eden 393 öğrenci ile yapılmış ve veriler ölçekler aracılığıyla toplanmıştır.

Hazırlanan bu çalışmanın sosyal bilimler alanyazınında önemli yeri olan oy verme davranışına ilişkin çalışmalara yeni bir boyut ve ivme kazandırması bizleri mutlu edecektir.

Tezime başladığım günden itibaren sabrını, anlayışını ve desteğini benden esirgemeyen, gerekli zamanı ayırarak çalışmanın her aşamasını titizlikle takip eden değerli danışman hocam Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca görüş, öneri ve yorumları ile bu çalışmaya önemli katkılar sunan Dr. Öğr. Üyesi Meral GEZİCİ YALÇIN'a teşekkürlerimi sunarım. Değerli önerileri, yorumları ve hoşgörülerini benden esirgemeyen, hocalarım Prof. Dr. Meltem NURTANIŞ VELİOĞLU'na, Doç. Dr. Derya HASTA'ya ve Doç. Dr. Fatma YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Doktora sürecinde her daim desteklerini yanımda hissettiğim annem Nalan ÖZKILIÇCI ve babam İbrahim ÖZKILIÇCI başta olmak üzere aile büyüklerime, bu süreçte her daim yanımda olan ve motivasyonumu arttıran arkadaşlarım Dr. Orhan KAYA ve Hande TASA'ya ve son olarak hocam Dr. Öğr. Üyesi Nevin ERACAR'a şükranlarımı sunuyorum.

Gökçe ÖZKILIÇCI

10.01.2019

ÖZET

EBEVEYN STİLLERİ, SİYASAL TOPLUMSALLAŞMA, LİDERLİK, KİŞİLİK VE OY VERME DAVRANIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Gökçe ÖZKILIÇCI

Doktora Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

Ocak 2020, 180 + xxi Sayfa

Bu çalışmanın amacı, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, liderlik, kişilik ve oy verme davranışı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Ayrıca oy verme davranışıyla ilgili bir modelin ortaya konulması da araştırmanın amaçları arasındadır. Bu amaçlar doğrultusunda, İstanbul'da üniversite eğitimine devam eden 266 kadın 127 erkek öğrenci olmak üzere toplam 393 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılara demografik soru formunun yanı sıra Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği, Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği, Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmadaki bulgular, siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı liderlik arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin alt boyutlarından olan duygusal tutarsızlığın düzenleyici role sahip olduğunu göstermiştir. Yine siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı liderlik arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin alt boyutlarında olan deneyime açıklığın ve uyumluluğun düzenleyici role sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca her bir liderlik stili için modeller test edilmiştir. Sonuç olarak, karizmatik ve ilişki odaklı lider tercihlerini ebeveyn stilleri, kişilik özellikleri ve siyasal toplumsallaşma değişkenleriyle açıklayan iki farklı model önerisinde bulunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Oy Verme Davranışı, Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Liderlik, Kişilik.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTING STYLES, POLITICAL SOCIALIZATION, LEADERSHIP, PERSONALITY AND VOTING BEHAVIOR

Gökçe ÖZKILIÇCI

Doctoral Thesis

Department of Psychology

Thesis Advisor: Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU

January 2020, 180 + xxi Pages

The aim of this study is to investigate the relationship between parental styles, political socialization, leadership, personality and voting behavior. It is also among the objectives of the present study to test a model of voting behavior. For this purpose, the sample of this study was composed of 393 students, 266 female and 127 male students. In addition to the demographic questionnaire, the participants were applied Political Party Identity Scale, Political Leader Assessment Scale, Political Socialization Scale, Parental Attitude Scale and Basic Personality Traits Inventory.

The findings of the study showed that neuroticism, which is one of the sub-dimensions of personality traits, has a moderation role in the relationship between political party identity and relationship-oriented leadership. It was also found that openness and agreeableness, sub-dimensions of personality traits, have a moderator role in the relationships between political party identity and task-oriented leadership. Models were also tested for each leadership style. As a result, two different models were suggested to explain charismatic leadership and relationship-oriented leadership with parental styles, personality traits and political socialization variables. The research findings have been discussed in the light of related literature.

Key words: Voting Behavior, Parental Styles, Political Socialization, Leadership, Personality.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xx
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ALANYAZIN.....	4
1.1. Oy Verme Davranışı	4
1.1.1. Oy Verme Davranışı İle İlgili Yaklaşımlar.....	6
1.1.2. Oy Verme Davranışı Üzerine Türkiye’de Yapılan Bazı Çalışmalar	10
1.2. Siyasi Liderlik.....	13
1.2.1. Siyasi Liderlik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar	18
1.3. Siyasal Toplumsallaşma	19
1.3.1. Siyasal Toplumsallaşma ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar	25
1.4. Ebeveyn Stilleri	26
1.4.1. Ebeveyn Stillерinin Boyutları	28
1.4.1.1. Yetkeli (Açıklayıcı Otoriter) Stil.....	30

1.4.1.2. Otoriter Stil	31
1.4.1.3. İzin Verici Stil.....	32
1.4.2. Ebeveyn Stilleri ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar	33
1.5. Kişilik	36
1.5.1. Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar	38
1.6. Araştırmanın Önemi	40
1.7. Araştırmanın Amacı.....	41

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM	64
2.1. Evren ve Örneklem	64
2.2. Veri Toplama Araçları	65
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	65
2.2.2. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği (SPKGÖ).....	66
2.2.3. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ)	66
2.2.4. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ).....	68
2.2.5. Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	69
2.2.6. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ).....	70
2.3. İşlem.....	70

III. BÖLÜM

3. BULGULAR.....	72
3.1. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri.	72
3.1.1. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğinin Faktör Yapısı	72
3.1.2. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğine Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları	73
3.2. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri	74
3.2.1. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Yapısı	74

3.2.2. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine Yapılan Güvenirlilik Analizi	
Sonuçları	77
3.3. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlilik Analizleri....	79
3.3.1. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin Faktör Yapısı.....	79
3.3.2. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine Yapılan Güvenirlilik Analizi	
Sonuçları	80
3.3.3. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine Yapılan Doğrulayıcı Faktör	
Analizleri.....	81
3.3.1.1. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin Birinci Düzey	
Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Sonuçlar.....	81
3.3.1.2. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin İkinci Düzey Doğrulayıcı	
Faktör Analizine İlişkin Sonuçlar.....	82
3.4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler.....	84
3.4.1. Betimleyici Analiz Sonuçları	84
3.4.1. Korelasyon Analizi Sonuçları	85
3.5. Ki Kare Analizi.....	87
3.5.1. Cinsiyet ve Siyasi Parti Tercihi	87
3.5.2. Gelir ve Cumhurbaşkanı Tercihi.....	88
3.5.3. Anne Siyasi Parti Tercihi ve Katılımcı Siyasi Parti Tercihi	88
3.5.4. Baba Siyasi Parti Tercihi ve Katılımcı Siyasi Parti Tercihi.....	89
3.5.5. Politik Konum ve Cumhurbaşkanı Tercihi	90
3.5.6. Siyasi Parti Tercihi ve Cumhurbaşkanı Tercihi.....	90
3.6. Lojistik Regresyon Analizi: Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma,	
Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü, Politik Konum ile Oy Verme	
Davranışı Arasındaki İlişkiler.....	91
3.6.1. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve	
Parti Kimlik Gücü'nün Cumhur İttifakına Oy Verme İle İlişkisi	92
3.6.2. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve	
Parti Kimlik Gücü'nün Millet İttifakına Oy Verme İle İlişkisi.....	94
3.6.3. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve	
Parti Kimlik Gücü'nün HDP'ye Oy Verme İle İlişkisi.....	95

3.6.4. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü'nün Oy Vermeyenler İle İlişkisi	97
3.6.5. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü'nün Recep Tayyip Erdoğan'a Oy Verme İle İlişkisi	98
3.6.6. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü'nün Muharrem İnce'ye Oy Verme İle İlişkisi	100
3.6.7. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü'nün Selahattin Demirtaş'a Oy Verme İle İlişkisi	101
3.7. Aracı Regresyon Analizleri...	103
3.8. Düzenleyici Regresyon Analizleri...	103
3.8.1. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 1 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Uyumluluk ve Görev Odaklı Liderlik)	104
3.8.2. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 2 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Deneyime açıklık ve Görev Odaklı Liderlik)	105
3.8.3. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 3 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Duygusal Tutarsızlık ve İlişki Odaklı Liderlik)	107
3.9. Siyasi Lider Stillere Göre Oy Verme Davranışını Yordamak İçin Önerilen Yapısal Modeller	108
3.9.1. Karizmatik Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulgular	109
3.9.2. İlişki Odaklı Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulgular	111

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA .....

4.1. Demografik Değişkenler ile Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	113
4.1.1. Cinsiyet ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	114

4.1.2. Gelir Düzeyi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	114
4.1.3. Ebeveynlerin Siyasi Tercihleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	115
4.1.4. Politik Konum ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	116
4.1.5. Siyasi Parti Tercihi ve Oy Verme Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	117
4.2. Politik Konum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	118
4.3. Parti Kimlik Gücü ve Siyasal Toplumsallaşma Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	120
4.4. Siyasi Lider Stili Tercihi ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	121
4.5. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü ile Siyasi Partilere ve Cumhurbaşkanı Adaylarına Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	123
4.6. Aracılık Analizlerine İlişkin Bulguların Tartışılması	125
4.7. Parti Kimlik Gücü ve Siyasi Lider Stili Tercihi Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Düzenleyici Rolüne Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	126
4.7.1. Parti Kimlik Gücü ve Görev Odaklı Lider Tercihi Arasındaki İlişkide Seçmenin Uyumluluk Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	126
4.7.2. Parti Kimlik Gücü ve Görev Odaklı Lider Tercihi Arasındaki İlişkide Seçmenin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	127
4.7.3. Parti Kimlik Gücü ve İlişki Odaklı Lider Tercihi Arasındaki İlişkide Seçmenin Duygusal Tutarsızlık Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	128
4.8. Siyasi Lider Stillerine Göre Oy Verme Davranışını Yordamak İçin Önerilen Yapısal Modellere Ait Bulguların Tartışılması... ..	128

4.8.1. Karizmatik Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulguların Tartışılması	129
4.8.2. İlişki Odaklı Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulguların Tartışılması	131

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	133
----------------------------------	------------

KAYNAKLAR	136
------------------------	------------

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu	169
Ek 2: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ).....	171
Ek 3: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ)	173
Ek 4: Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	174
Ek 5: Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ)	176
Ek 6: Dr. Öğr. Üyesi Z.Güliden Bilal'den Ölçek Kullanım İzni	177
Ek 7: Prof. Dr. Tülin Gençöz'den Ölçek Kullanım İzni	178
Ek 8: Prof. Dr. Sheldon Solomon'dan Ölçek Adaptasyon	179
Ek 9: Etik Kurul Onayı... ..	180

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Araştırma Örneklemini Oluşturan Katılımcıların Demografik Özellikleri ...	65
Tablo 3.1: Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği (SPKGÖ) Faktör Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 3.2: Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği (SPKGÖ) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri	74
Tablo 3.3: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Karizmatik Lider) Faktör Analizi Sonuçları	75
Tablo 3.4: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Görev Odaklı Lider) Faktör Analizi Sonuçları	76
Tablo 3.5: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, İlişki Odaklı Lider) Faktör Analizi Sonuçları	77
Tablo 3.6: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Karizmatik Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri	78
Tablo 3.7: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Görev Odaklı Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri	78
Tablo 3.8: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, İlişki Odaklı Lider) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri	79
Tablo 3.9: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ) Faktör Analizi Sonuçları.....	80
Tablo 3.10: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ) Maddelerine Ait İçsel Tutarlılık Analizleri	81
Tablo 3.11: Betimleyici Analiz Sonuçları	84
Tablo 3.12: Korelasyon Analizi Sonuçları.....	86
Tablo 3.13: Oy Tercihinin Cinsiyet Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi Sonuçları	87
Tablo 3.14: Oy Tercihinin Gelir Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi Sonuçları	88

Tablo 3.15: Oy Tercihinin Katılımcıların Annelerin Oy Verdiği Parti Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi Sonuçları.....	89
Tablo 3.16: Oy Tercihinin Katılımcıların Babalarının Oy Verdiği Parti Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi.....	89
Tablo 3.17: Cumhurbaşkanı Tercihinin Politik Konum Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi Sonuçları	90
Tablo 3.18: Oy Tercihinin Cumhurbaşkanı Adayına Oy Verme Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (Chi-Square) Testi Sonuçları	91
Tablo 3.19: Cumhuriyet İttifakına Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	93
Tablo 3.20: Cumhuriyet İttifakına Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	93
Tablo 3.21: Millet İttifakına Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	94
Tablo 3.22: Millet İttifakına Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	95
Tablo 3.23: HDP'ye Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	96

Tablo 3.24: HDP'ye Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	96
Tablo 3.25: Oy Vermeyen Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	97
Tablo 3.26: Oy Vermeyen Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	98
Tablo 3.27: Recep Tayyip Erdoğan'a Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi ...	99
Tablo 3.28: Recep Tayyip Erdoğan'a Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	99
Tablo 3.29: Muharrem İnce'ye Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	100
Tablo 3.30: Muharrem İnce'ye Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	101
Tablo 3.31: Selahattin Demirtaş'a Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi.....	102
Tablo 3.32: Selahattin Demirtaş'a Oy Veren Katılımcıların Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konuma Göre Yordanmasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Çizelgesi.....	102

Tablo 3.33: Görev Odaklı Liderlik Tercihinde Siyasi Parti Kimlik Gücü ve Uyumluluk Arasındaki Etkileşim	104
Tablo 3.34: Görev Odaklı Liderlik Tercihinde Siyasi Parti Kimlik Gücü ve Deneyime Açıklık Arasındaki Etkileşim	106
Tablo 3.35: İlişki Odaklı Liderlik Tercihinde Siyasi Parti Kimlik Gücü ve Duygusal Tutarsızlık Arasındaki Etkileşim	107
Tablo 3.36: KEKS Modeline Ait Uyum Değerleri	110
Tablo 3.37: İEKS Modeline Ait Uyum Değerleri.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Nedensellik Hunisi.....	8
Şekil 1.2: Ebeveynlik Stilleri.....	29
Şekil 1.3: Model Önerisi	41
Şekil 1.4: Nihai Model Önerisi	63
Şekil 3.1: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) Ait Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Katsayılar	82
Şekil 3.2: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) Ait İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Katsayılar	83
Şekil 3.3: KEKS Nihai Modele Ait Sonuçlar.....	110
Şekil 3.4: İEKS Nihai Modele Ait Sonuçlar	112
Şekil 4.1: KEKS Modeli.....	130
Şekil 4.2: İEKS Modeli	131

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1: Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği (SPKGÖ) Faktör Analizi Scree Plot Grafiği	73
Grafik 3.2: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Karizmatik Lider) Faktör Analizi Scree Plot Grafiği.....	75
Grafik 3.3: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, Görev Odaklı Lider) Faktör Analizi Scree Plot Grafiği	76
Grafik 3.4: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ, İlişki Odaklı Lider) Faktör Analizi Scree Plot Grafiği.....	77
Grafik 3.5: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) Faktör Analizi Scree Plot Grafiği.....	79
Grafik 3.6: Parti Kimlik Gücü Ve Uyumluluk Kişilik Özelliğinin (Düşük, Orta, Yüksek) Görev Odaklı Lider Düzeyi Üzerindeki Etkiye İlişkin Ortalamalar Analizi Grafiği	105
Grafik 3.7: Parti Kimlik Gücü Ve Deneyime açıklık Kişilik Özelliğinin (Düşük, Orta, Yüksek) Görev Odaklı Lider Düzeyi Üzerindeki Etkiye İlişkin Ortalamalar Analizi Grafiği	106
Grafik 3.8: Parti Kimlik Gücü Ve Duygusal Tutarsızlık Kişilik Özelliğinin (Düşük, Orta, Yüksek) İlişki Odaklı Lider Düzeyi Üzerindeki Etkiye İlişkin Ortalamalar Analizi Grafiği.....	108

KISALTMALAR LİSTESİ

ABTÖ	: Anne-Baba Tutum Ölçeği
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKÖÖ	: Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
SLDÖ	: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği
SPKGÖ	: Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği
STÖ	: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği

GİRİŞ

Siyaset psikolojisi bir başka ifadeyle politik psikoloji, hem siyasi bilimler hem de psikolojide, politik davranışın birçok yönünü açıklamamızı sağlayan bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Modern siyaset psikolojisinin, sosyal felsefi altyapısı antik çağlara kadar uzansa da, 1. ve 2. Dünya savaşları arasındaki dönemde akademik bir disiplin olarak doğduğu söylenebilir (Cottam v.dğr. 2015: Önsöz). Liderlik, terörizm, politik sistem algısı, kolektif eylem, barış, çatışma, göç, siyasal krizler, iletişim, nöropolitika ve oy verme davranışı gibi konular son yıllarda gerek yurt içi gerek yurt dışında yoğun bir şekilde araştırmacıların ilgisini çekmektedir (Erişen 2016: 4). Siyaset psikolojisi alanındaki araştırma konuları bahsettiğimiz gibi geniş kapsamda ele alınmasına rağmen temelde üç ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar; (1) kişilik ve kültür, (2) tutumlar ve oy verme davranışı ve son olarak (3) siyasi yönelim, ideoloji ve karar verme çalışmalarıdır (Yalçın 2016: 324). Uluslararası temasların yoğun olduğu günümüzde, Aristoteles'in Politika adlı kitabında tarif ettiği zoon politikon (siyasal hayvan) olan insanın duygu, düşünce ve davranışlarını anlamının önemli olduğu su götürmez bir gerçektir (Aristoteles 1975). Bu sebeplerden ötürü siyaset psikolojisi alanına giren konuları çalışmak için ideal bir dönemde olduğumuz söylenebilir.

Oy verme davranışı araştırmaları siyaset biliminde uzun süredir en fazla dikkat çeken konu olma özelliğini korumuştur. Seçmenlerin nasıl karar verdiklerini anlamak, demokrasinin nasıl çalıştığını anlamakla aynı seviyede önemlidir (Lau ve Redlawsk 2006: 3). Seçmenlerin tercihlerini belirleyen psikolojik, sosyolojik ve ekonomik koşullar başta olmak üzere pek çok etken olduğu söylenebilir. Bu etkenleri de göz önünde tutarak seçmenlerin tercihlerini anlamaya çalışmanın önemli olduğu düşünülebilir. Tabii sadece seçmeni değil, adayları ve en önemlisi de seçmen ve aday arasındaki ilişki de kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır.

Özellikle, seçimlere katılım oranının çok yüksek olduğu ülkemizde (24 Haziran 2018, %86,2; 1 Kasım 2015, %85,2; 7 Haziran 2015, %83,9; 2011, %83,2; 2007, %84,2) seçmenin oy verme davranışına etki eden faktörleri anlamak, hem bilim insanları hem de politikacılar için önem arz etmektedir¹

Ülkemizde yapılan son 2 genel seçime baktığımızda 18-29 yaş arasındaki seçmenlerin, seçim sonuçlarına ne derece etki ettiklerini görebiliriz. 2011 seçimlerinde 18-29 yaş grubundaki seçmen sayısı 14.367.567 ve toplam seçmen sayısına oranı yaklaşık %28,6 iken, 1 Kasım 2015 18-29 yaş grubundaki seçmen sayısı 14.423.643 toplam seçmen sayısına oranı yaklaşık %37,5'dir.²

Bu gerçeklikten yola çıkarak, gençlerin siyasi yönelimleri hakkında daha fazla bilgi edinmemiz durumunda, önümüzde duran geleceğe yönelik bir bakış açısı geliştirebiliriz. Gençler, gerçekten de gelecekteki politik sistemlerin işleyişinin anahtarını ellerinde tutmaktadırlar, bu nedenle gençlerin siyaset hakkındaki bilgilerini nasıl ve nerede edindiklerini ve siyasi tutumlarının nasıl oluştuğunu anlamak oldukça önem kazanmaktadır (Hooghe 2004: 331).

Günümüzde, seçmenlerin politik inançlarını nasıl oluşturdukları ve politik kararları nasıl aldıkları, siyasi bilimler, davranış bilimleri, sosyoloji, iletişim gibi sosyal bilimlerin yanı sıra tıp bilimler de (psikiyatri, sinir bilim, genetik) içeren disiplinler arası bir yaklaşımla daha etkili bir şekilde araştırılmakta ve genellikle alanyazında seçmenlerin ve politikacıların kişiliğine odaklanan çalışmalara rastlanmaktadır (Moretti v.dğr. 2013; Caprara v.dğr. 2006; Schoen ve Schumann 2007). Politik liderlerin seçmen davranışına etkisini inceleyen çalışmaların yanı sıra (Liddle ve Mujani 2007; Saygılı 2014; Ohr ve Oscarsson 2003) politik değerlerin aktarımında ebeveyn stillerinin ve siyasal toplumsallaşmanın önemli bir rol oynadığını ortaya koyan çalışmalarda mevcuttur (Murray ve Mulvaney 2012; Settle v.dğr. 2009). Ancak alanyazında yukarıda adı geçen değişkenlerin tümünün bir arada ele alındığı ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

¹ "TÜİK," son güncelleme 20 Ağustos 2017, http://rapory.tuik.gov.tr/14-08-2017-13:45:53_2536763071_49043381572099939.html? Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2017.

² "TÜİK," son güncelleme 12 Aralık 2018, <https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul> . Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2017.

Bu ilişkiyi ortaya koymak amacıyla, 24 Haziran 2018 seçimlerinde üniversite öğrencilerinin siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri ile demografik değişkenler, ebeveyn stili algısı, siyasi lider stil tercihi, siyasi parti kimlik gücü ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler incelenecektir. Ayrıca araştırmanın amacı doğrultusunda, siyasi liderlik alanyazınından yola çıkarak, seçmenlerin ideal siyasi lider algısını anlamak için Ehrhart ve Klein (2001) tarafından iş ortamındaki yöneticilerin liderlik stillerini belirlemek için kullanılan ancak Cohen ve arkadaşları (2004) tarafından siyasi liderliğe uyarlanan seçim bildirgelerinden esinlenerek söz konusu ölçme aracının adaptasyon yapılmıştır (bk. Ek 2). Bunun yanı sıra ülkemizde siyasal toplumsallaşma ile ilgili bir ölçeğe rastlanmadığından dolayı, ilgili alanyazın ışığında siyasal toplumsallaşma ölçeği geliştirilmiştir (bk. Ek 3). Siyasi parti kimlik gücü ile ilgili herhangi bir ölçme aracı da bulunmadığından bunun ile ilgili de bir ölçek geliştirilmiştir (bk. Ek 1).

Oldukça karmaşık bir süreç neticesinde ortaya çıkan oy verme davranışını anlamak adına ülkemizde kapsamlı bir çalışmanın bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışmada, seçmenlerin oy verme davranışları ile ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma aktörleri (aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımı), siyasi liderlik stilleri (karizmatik, ilişki odaklı ve görev odaklı) ve kişilik özellikleri (uyumluluk, dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, sorumluluk, deneyime açıklık ve olumsuz değerlik) arasındaki ilişkiler açıklanmaya çalışılacaktır. Bu amaçla, çalışmanın alanyazına ve gelecekte bu alanda çalışmayı planlayan araştırmacılara bir vizyon kazandırması hedeflenmektedir.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ALANYAZIN

24 Haziran 2018 seçimlerinde üniversite öğrencilerinin siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri ile demografik değişkenler, ebeveyn stili algısı, siyasi lider stil tercihi, siyasi parti kimlik gücü ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu olan oy verme davranışı, siyasi liderlik, siyasal toplumsallaşma, ebeveyn stilleri ve kişilik alanyazını hakkında kuramsal yaklaşımlardan bahsedilecektir.

1.1. Oy Verme Davranışı

Tarih öncesi çalışmalar, bir arada yaşayan insan topluluklarının çeşitli siyasal sistemler oluşturduklarını ortaya koymuştur. Özellikle de avcı/toplayıcı toplumların yerleşik hayata geçmeleri, kral ve bürokratlar başta olmak üzere yeni sınıflardan oluşan toplumsal bir yapının önünü açmıştır (Diamond 2006: 99). Tarih öncesi dönemden günümüz modern devlet yapılanmalarına gelinceye kadar yönetilen ve yönetici ikiliği varlığını sürdürmüştür. Devletlerin idare şekli olarak tanımlayabileceğimiz yönetim şekilleri, egemenliği verdiği zümreye göre çeşitlilik göstermektedir. Bunlar başlıca; monarşi, meşrutiyet, oligarşi ve cumhuriyet şeklinde sınıflandırılmaktadır (Küçük ve Demirkaya 2017: 93).

Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi olan Cumhuriyet, Türkiye Devletinin yönetim şekli olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 1. Maddesinde belirtilmiştir. Cumhuriyet kavramıyla sık sık karıştırılan demokrasi ise halk zümresinin

iktidarı olarak tanımlanmaktadır. Demokratik ülkelerde milletin egemenlik hakkını doğrudan değil de seçtiği temsilciler vasıtasıyla kullandığı demokrasi uygulaması ise temsili demokrasi olarak adlandırılmaktadır.³ Doğrudan demokrasi temsili demokrasiye göre daha cazip olmasına rağmen, modern ulusların büyüklüğü ve karşı karşıya kaldıkları sorunların karmaşıklığı göz önüne alındığında, temsili demokrasinin uygulanması daha kolay ve gerçekçidir (Lewis-Beck v.diğ. 2008: 4). Ülkemizde de halkın seçtiği temsilciler tarafından yönetilmesini sağlayan bu sistem uygulanmaktadır. Dolayısıyla, giriş bölümünde de değinildiği üzere, yerel ve genel seçimlere katılımın yüksek olduğu ülkemizde seçmenlerin motivasyonlarını ve karar verme süreçlerini anlamak önem teşkil etmektedir.

Siyaset bilimci Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan ülkemizdeki seçimlere katılım oranının yüksek olmasını şu sözlerle yorumlamaktadır: “Ülkemizde kurumsallaşmış bir demokratik kültür olmadığından demokrasi olarak tanıdığımız tek şey sandık. İleri demokrasilerde seçimlere yoğun bir katılım olmadığını görmek mümkün, zira kim seçilirse seçilsin kendi haklarının çeşitli kurallar ve geleneklerle savunulacağını zaten biliyorlar. Orada demokrasi, sandıktan sonra işleyen bir şey. Biz de ise sandık dışında bir anlamı yok. Nitekim iktidara gelenin çoğunluk gücüyle istediğini yapması, demokrasi ya da millet iradesi olarak tanımlanıyor. O yüzden sandık yani seçim tek özgür alanımız. Bu nedenle Türkiye’de seçimler hala umut kaynağı ve yoğun bir katılım sağlanabiliyor.” (Batı ve Erdem 2015: 219).

Rönesans hümanistlerinden biri olan La Boetie de, Filozof Hobbes’un “Bir şeyi iyi anlamak, o şeyi oluşturan parçaları iyice gözetlemekle mümkündür” görüşüne benzer şekilde, siyasal iktidarı incelemede ve değerlendirmede bu olguyu var kılan parçalardan, yani insanlardan yola çıkmak gerektiğini vurgulamaktadır. İnsanın ne olduğu, ne gibi bir doğaya sahip olduğu sorusu yanıtlanmadan, insan ilişkilerinin belli bir biçim altında sürmesi olarak beliren siyasal iktidarı ve bunun kurumsallaşmış şekli olan devlet mekanizmasının işleyişini anlamının olası olmadığını belirtmiştir (Boetie 1995: 71-72). Her iki yazarın da sözlerini göz önünde bulundurarak, seçmenlerin oy verme davranışlarının altında yatan psikolojik mekanizmaların ve en önemlisi de

³“Wikipedia,”son güncelleme 2 Ekim 2019, <https://tr.0.wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVGVtc2lsw65fZGVtb2tyYXNp> . Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2017.

demokrasinin işlevselliği açısından oy verme davranışıyla ilgili çalışmaların ne derece önemli olduğunu anlatmış olabiliriz.

Bu bağlamda ilerleyen bölümde, oy verme davranışı ile ilgili yaklaşımlardan sosyolojik yaklaşım, sosyo-psikolojik yaklaşım, ekonomik (rasyonel) yaklaşım ve stratejik oy verme yaklaşımlarından bahsedilecektir.

1.1.1. Oy Verme Davranışı İle İlgili Yaklaşımlar

Seçmenlerin oy verme davranışları ile ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmalar, 1910'lu yıllarda başlamış ve 1940'lardan itibaren de özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yoğunluğunu artırarak devam etmiştir. Oy verme davranışı üzerine çalışan araştırmacılar, temelde üç yaklaşım ortaya koymuşlardır. Bunlar; “sosyolojik yaklaşım”, “sosyo-psikolojik yaklaşım” ve “ekonomik (rasyonel) yaklaşım” olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır (Harrop ve Miller 1987: 130; Akgün 2002). Bu bölümde temel yaklaşımların yanı sıra stratejik oy verme yaklaşımına da kısaca değinilecektir.

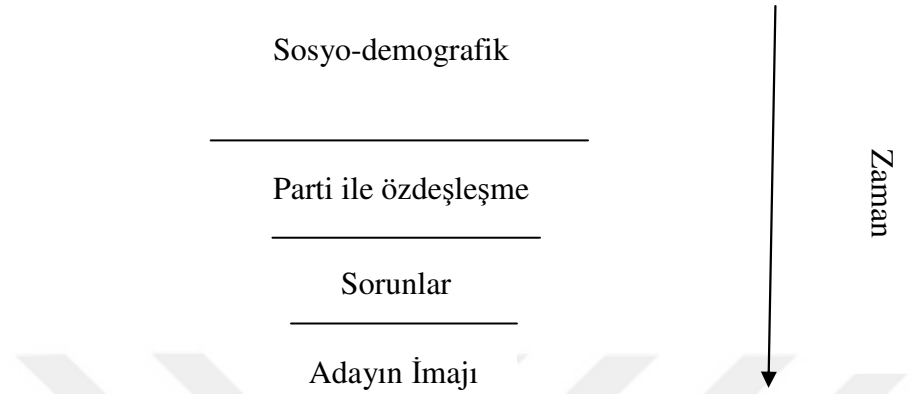
Sosyolojik yaklaşım, Amerika Birleşik Devletlerinde 1940'lı yılların başında gerçekleştirilen ilk seçmen davranışı araştırmalarını oluşturmaktadır. Kolombiya Okulu olarak da adlandırılan bu yaklaşımda, seçmen tercihlerinin ve seçmen davranışının bireylere ait sosyal kimlikler (sınıf, coğrafya, cinsiyet, din, etnik, vb.) tarafından belirlendiği varsayımı yatmaktadır (Heywood 2007: 311). Bu yaklaşımda, aynı sosyal ortamda bulunan ve birbirleriyle çeşitli etkileşimlerde bulunan insanların politik tercihlerinin bu ilişkilerin etkisiyle oluştuğu vurgulanmaktadır. Bu etkileşim sürecinde, karakteristik özellikler, sosyo-ekonomik statü, dini ilişkiler, aile yapısı ve sosyal yaşama konu olan benzer durumlar kişilerin birbirlerinden etkilenmesine önemli ölçüde etki etmektedir. Ayrıca seçmenler parti tercihlerini adeta dini bir aidiyet ve vazgeçilmesi güç alışkanlıklar şeklinde tanımlama eğilimindedirler (Gökçe v.dğr. 2002: 7; Güllüpunar v.dğr. 2013: 3).

Sosyolojik yaklaşım, oy verme davranışlarıyla grup üyeliklerini, seçmenlerin içinde buldukları ekonomik ve sosyal durumunu yansıtmakta olan bir oy verme şekli geliştirme eğilimlerinde olduklarını iddia etmektedir (Heywood 2007: 311). Bu yaklaşımda, ailelerin etkisine bağlı olarak mevcut bir partiye psikolojik olarak bağlılık geliştirmek yerine, toplum içerisindeki muhtelif bölünmeler ile gerilimleri ortaya koyarak toplumsal bağlılıkların önemi vurgulanmaktadır. Bu bölünmelerin en önemli olanları ise cinsiyet, sınıf, etnik, bölge ve inanç temelli olanlardır (Heywood 2007: 312). Seçimler sırasında seçmenler aday tercihlerinde her ne kadar bireysel bir tercih yapıyor olsalar da belirli kolektif özelliklerinden (sosyal statü, arkadaş çevresi, vb.) izole değildirler (Sarlamanoğlu ve Jovanoski 2014: 17). Özetlemek gerekirse, bu yaklaşımda seçmen davranışının ortaya çıkmasında neredeyse tamamen birincil sosyal grupların güçlü etkisine vurgu yapılmaktadır (Visser 1998: 25). Özellikle siyasal toplumsallaşma aktörlerinin, aile, arkadaşlar ve medya başta olmak üzere oy verme davranışında oldukça önemli olduğu bu yaklaşımın merkezinde yer almaktadır.

Seçmen tercihi ile ilgili farklı bir diğer yaklaşım ise sosyo-psikolojik bir başka ifadeyle partiye özdeşleşme yaklaşımıdır. Bu yaklaşım kişinin herhangi bir siyasi partiye yönelik geliştirdiği psikolojik bağlılığı ifade etmektedir (Kalender, 2005). Campbell ve arkadaşlarının 1960 yılında kaleme aldıkları “*The American Voter*” isimli kitapta, seçmenlerin siyasi yönelimlerinde hayatın erken dönemlerinde gelişen parti sadakatlarının etkisine vurgu yapılmıştır (Bartels 2000: 36). Siyasal toplumsallaşma sürecinde edinilen siyasal tutumlar ve ideolojik yönelimler seçmenlerin ileri dönemde verecekleri siyasi kararlara etki etmektedir (Beren 2013: 195). Bu yaklaşımda; psikolojik etki modelleri merkezdedir ve daha çok tutumlara, adaylara, konulara (sorunlara) ve grubun bireye olan etkilerine odaklanılmaktadır (Damlapınar ve Balcı, 2014). Adayların karakter özelliklerine –güçlü, ahlaklı, saygın, dürüst ve güvenilir olması gibi- ilişkin algının oy verme üzerinde güçlü bir etki yarattığı vurgusu da bu yaklaşımda yer bulmaktadır (Funk 1999: 714; Hayes 2005: 920).

Sosyo-psikolojik yaklaşıma en önemli katkılardan biri ise Campbell ve arkadaşlarının “Nedensellik Hunisi” yaklaşımıdır. Her bir teorisinin oy verme davranışını tek başına açıklamada tek başına eksik kaldığı noktada, tüm uzun ve kısa vadeli

faktörler; sosyolojik, psikolojik, rasyonel, tarihsel-kurumsal, ekonomik ve iletişim gibi bu yaklaşımda görünmektedir (Lewis-Beck v.diğ. 2008: 23).

Şekil 1.1: Nedensellik Hunisi (Kaynak: Lewis-Beck v.diğ. 2008: 23).

Huni biçimindeki bu şekil, seçmenin oy verme aşamasındaki düşünce sürecini göstermesi açısından önemlidir. Şekil, parti kimliğinin sosyo-demografik özellikler ile şekillendiğini göstermektedir. Yani aile, sosyal sınıf ve etnik kökenin önemi vurgulanmaktadır. Zaman geçtikçe, seçmen kendisini parti ile özdeşleştirdiğinde daha sonra kendisi için önemli olan konuları; demokrasi, insan hakları, eğitim sistemi, ticari teşvikler, güvenlik düzenlemeleri vb. gibi değerlendirmeye başlamaktadır. Son aşamada ise, adayları sorunlara yaklaşımları açısından değerlendirmektedir. Örneğin, seçmen ve adayın meselelerle ilgili bakış açılarının ne kadar ortak olduğunu ve adayın mevcut problemleri çözme konusunda ne derece yetkin olduğu analiz edilmektedir (Lewis-Beck v.diğ. 2008: 24).

Birincil grupların başında gelen aile seçmen karar verme sürecinde oldukça etkili bir konumda bulunmaktadır (Aydın ve Özbek 2004: 147). Özellikle çocukların bir siyasi partiye karşı duygusal bağ geliştirmelerinin temelinde ebeveynleri ile aralarında geliştirdikleri ilişki yatmaktadır (Glass v.diğ. 1986: 685). Anne-baba ve çocuk arasında siyasal bilgi alışverişinin olması, çocukların siyasal ideoloji ve parti taraftarlığının ebeveynlerinin desteklediği siyasal parti ile benzerlik göstermesi ihtimalini arttırmaktadır (Glass v.diğ. 1986: 687; Karakoç 2000: 39). Siyasi tutum ve tercihlerde bireysel farklılıkların kısmen genetik farklılıklara atfedilebileceğini gösteren

çalışmaların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır (Jennings ve Niemi 1968; Alford, Funk ve Hibbing 2005; Fowler, Baker ve Dawes 2008). Siyasal toplumsallaşma bölümünde ailenin seçmenlerin oy verme davranışlarına olan etkileri daha detaylı bir şekilde aktarılacaktır.

Ekonomik oy verme yaklaşımının kurucusu ve en etkili sesi olarak karşımıza çıkan Downs (1957), seçmenleri siyasi partilerin ele aldığı gibi pasif olarak değil aktif olarak kabul etmektedir. Ekonomide geliştirilen fayda maksimizasyonu hipotezi siyasi karar alma sürecine uygulanmıştır. Yani oy verme kararında seçmenler kişisel çıkarlarıyla motive olmakta, kendi çıkarlarına en uygun gelen partiye oylarını vermektedirler (Sarlamanoğlu ve Jovanoski 2014: 21). Bu yaklaşım, seçmenin, iktidardaki parti ile iktidara aday partiler arasındaki fayda farkını karşılaştırdığını ve şayet aday partinin önceki dönemde yaşanan olumsuzluklardan sorumlu olarak algılanması durumunda nasıl hareket edeceğini hesaplamaya çalışarak kararını vermeye çalıştığını söylemektedir. Bu hesaplamalar sonrasında seçmen, olumlu fayda farkını en yüksek olarak gösteren partiye oy verecektir. Ayrıca kendisi için bir kazanç elde edilmemesi durumunda, seçmen oy kullanma zahmetine bile girmeyecektir. Yani bu yaklaşım, insanları rasyonel değer maksimize ediciler olarak kabul etmekte ve oy verme sürecini hem toplum hem de kişi için yapılan kişisel değerlendirmelerle açıklamaktadır (Downs 1957; Aktaran: Bartels 2010: 17). Oy tercihini, kendisine diğer partilerden daha fazla fayda sağlayacağına ikna olduğu partiden yana kullandığını iddia eden bu yaklaşımda eğer seçmen, oy verdiği partinin beklentilerini karşılamadığını görür ise bir sonraki dönemde siyasi tercihini kolaylıkla değiştirebilmektedir (Bennett ve Salisbury 1987: 14).

Stratejik yaklaşım ise seçmenlerin, bekledikleri yarar çerçevesinde oy verdikleri partiyi veya partinin adayını tercih edebileceklerini öne sürmektedir. Bu yaklaşımda seçmen samimi olarak nitelendirilir, seçmenin en çok tercih ettiği partinin kazanması bekleniyorsa oyunu o parti yönünde kullanmaktadır. Şayet seçmenin tercih ettiği partinin kazanması beklenmiyorsa seçmenler stratejik davranarak en az tercih ettiği dışındaki partiden yana tercihini kullanmaktadır (Gschwend 2004: 1). Yani seçmenler, arzu edilmeyen adayın kazanmaması içinde tercihlerini değiştirebilmekte ve stratejik oy

verme davranışına yönelebilmektedirler (Kamalak 2013: 426). Oylarının boşa gitmemesini isteyen seçmenler, seçilme şansı olmayan adaylara oy vermekten kaçınabilmektedirler (Bäck ve Rosema 2008: 4).

1.1.2. Oy Verme Davranışı Üzerine Türkiye’de Yapılan Bazı Çalışmalar

Türkiye’de 2002, 2007 ve 2011 yıllarında ülke çapında yapılan anketlere dayandığı çalışmada Çarkoğlu (2012), konjoktüre bağlı olarak seçmenlerin tercihlerinde etkili olan motivasyon kaynaklarının farklılaştığını belirtmektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, ağır bir ekonomik krizin ardından gerçekleştirilen 2002 seçimleri ekonomik performansın odak noktası haline getirilip değerlendirildiği bir seçim olmaktan ziyade sağ-sol ideolojinin sonucu belirlediği bir seçim olarak değerlendirilmiştir. Seçmenler tarafından ekonomik performansın değerlendirilmesi ise 2002 yılından 2007 yılına doğru gelindikçe artmıştır ancak 2011 seçimlerinde yeniden güç kaybetmiştir. Çarkoğlu’nun da belirttiği gibi, siyasi ve ekonomik koşullara bağlı olarak, bir faktör diğerinden daha önemli bir hale gelebilmektedir.

Güllüpunar ve arkadaşlarının (2013: 18) yaptıkları çalışmada ise, seçmenlerin oy verme davranışında etkisi olan en temel iki etken ülke menfaatleri ve parti olarak tespit edilmiştir. Seçmenlerin parti ağırlıklı oy kullanma eğiliminde olmalarına rağmen bu süreçte ideolojinin etkisi oldukça düşük bulunmuştur. Bu durum seçmenlerde parti bağlılığının yüksek olduğunu fakat parti bağlılığının rasyonel tercihlere göre şekillendiğini ortaya koymaktadır. Yine benzer şekilde, Başarır (2016: 230) tarafından Şanlıurfa örneğinde gerçekleştirilen çalışmada yüksek ortalamaya sahip rasyonel oy verme en önemli faktör olarak belirlenmiştir. Bu faktörü sırasıyla psikolojik ve sosyolojik oy verme faktörleri takip etmiştir.

Temizel’in (2012: 226) çalışması da, seçmenlerin oy verirken ağırlıklı olarak rasyonel davrandıklarını ve temelde ekonomik problemlerin çözüme kavuşturulmasına yönelik iddialar ortaya koyan partilere oy verdiklerini ve katılımcıların sadece “din” veya “kültür” gibi önemli değerlerin etkisinde çok fazla kalmadan tercih yaptıklarını göstermektedir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda siyasal katılım ve cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında ağırlıklı olarak erkeklerin siyasal faaliyetlere katılım oranlarının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tekeli 1982; Kalaycıoğlu, 1983; Tatar, 2003; Eser ve Sarışahin, 2016). Türkdogan (1976: 47) ise oy verme davranışında kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek oranda katılım gösterdiğini belirtmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma oy verme davranışında cinsiyetler arası bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur (Özyurt 2010: 316).

Lipset (1960), geleneksel toplumlarda kadınların erkeklere oranla daha muhafazakâr olduklarını bir başka deyişle dinsel öğelere daha fazla önem verdikleri ve buna paralel olarak muhafazakâr partileri tercih ettiklerini belirtmiştir. Siyasi katılımı arttıran bir diğer faktör olarak sosyoekonomik statü gösterilebilir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bekâr ve dul kadınlar, düşük olan kadınlara kıyasla seçimlere daha yüksek oranda katılmaktadırlar (Tekeli 1982). Altan (2011: 327), eğitim seviyesi yükseldikçe muhafazakâr partilere olan eğilimlerde azalma görüldüğünü ve merkez partilere yönelimin arttığını belirtmektedir. 2011 genel seçimlerinden sonra yapılan bir başka çalışma ise kadın seçmenlerin erkek seçmenlere oranla CHP’ye biraz daha fazla eğilim gösterdiğini ortaya koymuştur (Yılmaz v. dğr. 2012: 21).

Gelir düzeyi ile siyasal davranışlar arasında ilişki olduğuna yönelik çalışmalar da mevcuttur. Kalaycıoğlu (1983), kişilerin gelir düzeylerindeki artışın siyasal katılmayı olumlu açıdan etkileyeceğini ve varlıklı kişilerin siyasal hayata daha aktif bir şekilde katılacaklarını savunmaktadır. Abadan ve Yücekök (1966) ise bu görüşe ek olarak gelir düzeyi farklı olan grupların birbirinden farklı gerekçelerle siyasal açıdan aktif olacaklarını vurgulamaktadırlar. Gelir düzeyi yüksek olan grupların siyasal olaylardan haberdar olma yeteneklerini yüksek olduğunu, gelir düzeyi düşük olan grupların ise siyasal katılımı mevcut durumlarını düzeltmenin bir yolu olarak gördüklerini vurgulamaktadırlar. 2002 genel seçimleri sonrasında Mersin ilinde yürütülen çalışma da gelir düzeyi ile siyasal eğilim arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur. Seçmenlerin aylık gelir düzeyi arttıkça AKP, DEHAP ve MHP’ye olan destekleri azalmaktayken, orta ve

üst gelir düzeyinde CHP en fazla destek gören parti konumunda olmuştur (Altan ve Kapusuzoğlu 2017: 330).

30 Mart 2014 Ankara yerel seçimi özelinde gerçekleştirdiği çalışma, seçmenlerin gelir düzeyi arttıkça destekledikleri siyasi partinin liderine bağlılık düzeyinin de arttığını göstermiştir (Avcı 2015: 175). Bir başka çalışma ise, gelir seviyesi değişkeninin AKP-CHP arasındaki tercihleri anlamlı bir şekilde belirleyemediğine işaret etmektedir (Yılmaz v.d.ğr. 2012: 21).

Seçmenlerin siyasal tercihlerinin belirlenmesinde ailenin önemli bir etkisinin olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Aydın ve Özbek 2004; Duran 2005; Doğan ve Göker 2010). Aydın ve Özbek (2004: 165), oy verme davranışında aileden etkilenme düzeylerinin katılımcıların cinsiyetlerine, yaş gruplarına, medeni durumlarına, çalışma durumlarına, eğitim seviyelerine ve aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına göre farklılık yarattığını göstermişlerdir.

Çavuşoğlu ve Pekkaya'nın (2016: 32) çalışması da genç seçmenlerin siyasete olan ilgilerinin çok düşük seviyede olduğunu ve oy verme davranışlarında ekonomik ve sosyolojik yaklaşımları benimsenmediklerini göstermektedir.

Yukarıda aktarılan çalışmalardan da görülebileceği gibi araştırma sonuçları çeşitlilik göstermektedir. Bükümer ve Dölaraslan (2013: 45)'ın belirttikleri gibi, sosyo-ekonomik açıdan farklı olan ve belirli siyasal konumlardaki örneklerde değişik sonuçların elde edilmesi kaçınılmazdır. Ancak bu durum, seçmen kitlelerinin farklılaşan özelliklerinin belirlenmesi açısından önemli faydalar sağlayacaktır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra gerçekleştirilen bu çalışmada, üniversite öğrencilerine son genel seçimlerdeki siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri sorulacaktır. Ayrıca siyasi lider stillerini değerlendirdikleri bir başka ölçme aracı sayesinde de siyasi söylemlerini okudukları 3 farklı siyasi liderden (karizmatik, ilişki odaklı, görev odaklı) hangisine oy vermeyi tercih edecekleri sorulacaktır.

1.2. Siyasi Liderlik

Liderlik, pek çok kişi tarafından siyasetin en kilit unsurlarından biri olarak düşünülmektedir. Ancak böyle olsa bile liderliğin siyaset arenasındaki rolünü aydınlatmak için yapılan son zamanlardaki çalışmalar aydınlatmaktan ziyade karmaşa yaratmaktadır (Young 1991: 286). Bu sözü tamamlayacak şekilde Burns, 1978 yılında “Liderlik dünyada en çok gözlenen ve en az anlaşılan olgudur” demiştir (Anderson v.dğr. 2009: 195).

Bass ve Stogdill (1990: 3) ise liderlik araştırmaları hakkında “liderlik mücadelelerine ilişkin araştırmalar liderleri şekillendirdiği gibi kendileri de liderlerce şekillendirilen medeniyetlerin doğuşu kadar eskiye dayanmaktadır. Tarih araştırmaları ortaya çıktıkları dönemden itibaren liderlerin –ne yaptıklarının ve niçin yaptıklarının- araştırılmasından ibarettir” ifadesini kullanmışlardır.

İletişim teknolojilerindeki yenilikler ve küreselleşmenin yaygınlaşması, siyasal ve toplumsal hayatta da bir takım yeniliklere yol açmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak kitle iletişim araçlarının çeşitlilik kazanmaları ve yaygınlaşması daha az parti merkezli ve hiç olmadığı kadar lider odaklı bir siyasal zeminin oluşmasına yol açmıştır. Artık meselelerin derinlemesine konuşulmasından ziyade adayın imajı, çekici olması ve kişiliği daha fazla ön planda olmaktadır (Güven 2016: 90; Peele, 2005: 198). Ülkemizde yapılan kamuoyu çalışmalarını ve bazı bilimsel çalışmalar da seçmenlerin oy verme davranışında belirleyici olan en önemli etkenlerin başında siyasi parti liderlerinin olduğunu ortaya koymaktadır (Çaha v.dğr. 2002; Devran 2003; Akıncı ve Akın 2013: 348).

16 Nisan 2017'de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini öngören anayasa değişikliği halk oylamasıyla kabul edilmiştir. 3 Kasım 2019 tarihinde hayata geçecek yeni sistem, siyasi parti liderlerinin cumhurbaşkanı olması önündeki engelleri kaldırmıştır.⁴ Dolayısıyla bu sistem sayesinde, partileri için hâlihazırda en önemli siyasi aktör olan parti liderlerinin seçmen kitlesi ve seçmenlerin tercihleri üzerindeki etkisinin

⁴ “Hürriyet,” son güncelleme 2 Ekim 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/cumhurbaskanligi-hukümet-sistemi-2019da-basliyor-40429148> . Erişim Tarihi: 5 Ekim 2017.

giderek güçleneceği ve hatta siyasi partilerin birer lider partisine dönüşecekleri düşünülebilir.

Aday merkezli siyasetin son yıllarda sadece başkanlık sistemine sahip Amerika'da değil Avrupa parlamento sistemlerinde de gittikçe daha fazla ilgi gördüğü ortadadır (Wagner ve Webels 2011: 73). Nispeten ülkemizdekine benzer bir sistem olan Amerika'da ki başkanlık sistemi ile parlamenter sisteme sahip Avustralya ve İsveç'li seçmenlerin oy verme davranışında siyasi lider özelliklerinin etkisinin incelendiği bir çalışmada, bu üç ülke içinde seçmenlerin siyasi kararlarını vermeleri açısından en önemli kriterin liderin performansı ve özellikleri olduğu ortaya konmuştur (Ohr ve Oscarsson 2003: 23). Sistemler arasında önem verilen lider özelliklerinde bazı farklılıklar olmasına rağmen sistem ne olursa olsun liderin özelliklerinin oy verme davranışında başat bir rol oynayacağı düşünülebilir.

Yukarıda belirtilen gerekçelerden ötürü lider stilleri, liderin takipçilerini etkilemesi açısından oldukça önemlidir. Lider stilleri, liderlerin çevresindeki kişilerin ilgisini çekme biçimidir ve diğerleriyle olan etkileşimleri nasıl yapılandırdıklarını, bu etkileşimleri yönlendirmek için kullandıkları normları, kuralları ve ilkeleri içermektedir (Hermann 2005: 180). Aynı zamanda liderlerin siyasi kısıtlamalara nasıl tepki gösterdikleri ve politik çevre ile başa çıkma motivasyonları liderlik stilleri hakkında bilgi vermektedir (Kaarbo ve Hermann 1998: 248; Hermann 2005: 181).

Siyasi izlenim oluşumu üzerine yapılan çoğu araştırmada, adayın olumlu değerlendirilmesini sağlayacak iki önemli özelliğin, yetkinlik ve dürüstlük olduğu ortaya konmuştur (Pancer v.dğr. 1999: 345). Rahn ve arkadaşları (1990: 137) ise, bu iki özelliğin yanı sıra 3 farklı özelliğin de seçmenlerin bir adaydan ne derece hoşlandıklarını ya da hoşlanmadıklarını belirlemede önemli olduğunu ileri sürmektedirler. Bu özellikler; güvenilirlik, karizma ve kişisel özelliklerdir. Bu özelliklere ek olarak başka araştırmacılar da önemli bir özellik olarak empati becerisini göstermişlerdir (Shanks ve Miller 1990: 201, Ohr ve Oscarsson 2003: 14).

Liderlik stilleri, liderlerin kim olduklarını değil ne yaptıklarını (davranışlarını) ele almaktadır. Liderlik stilleriyle ilgili de pek çok sınıflandırmaya rastlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında 3 liderlik stili ele alınacaktır. Bunlar; karizmatik liderlik, görev odaklı liderlik ve ilişki odaklı liderlik stilleridir. Siyasi liderlik ile ilgili alanyazında ağırlıklı olarak karizmatik liderlik stili ele alınmıştır (Conger ve Kanungo 1987; Howell ve Frost 1989; Williams v.dğr. 2009). Ancak bu çalışmada farklı lider stillerini temsilen 3 farklı lider söylemini (seçim beyannamesi şeklinde) içeren ve 3 liderlik stilini de ölçmek için kullanılanabilecek bir ölçüm aracından faydalanılmıştır (bk. Ek 2).

Karizma, “ilahi esin kaynağı” ve “hediye” anlamlarına gelen Yunanca bir kelimedir (Conger ve Kanungo 1987: 637; Yukl 2010: 317). Karizmatik insanın en temel özelliği, karşısındaki kişilerde heyecan yaratarak onları ayartabilmesidir. Yani karizma sadece bireysel bir özellik değildir, kişinin sahip olduğu mevkiye ve ona karizmayı atfeden hayranlarına bağlıdır (Wardetzki 2018: 43-44).

Karizmatik liderlik ise, kişilik özellikleri sayesinde, izleyenler üzerinde derin ve olağanüstü etkilere sahip olma şeklinde tanımlanmıştır (House ve Baetz, 1979: Aktaran: Conger ve Kanuno, 1987: 637). Conger ve Kanungo (1987: 637) ise karizmayı, bireyler tarafından belirli bir kişiye yani lidere yapılan atf olarak tanımlamışlar ve bu atfın gerçekleşmesini sağlayan lider özelliklerinden bahsetmişlerdir. Bunlar; vizyon belirleme, üye ihtiyaçlarına ve çevreye duyarlılık, sıra dışı davranış sergileme, kişisel risk üstlenebilme ve mevcut durumu sürdürmemedir.

Karizmanın temel bir yönü, karizmatik liderler ve takipçileri arasındaki olağanüstü, yoğun kişisel ilişkidir. Karizmatik liderliğin başlangıç ve devam eden süreçteki çekiciliği, rasyonel gerekçelerden çok duygusal temellere dayanmaktadır. Bu duygusal temellerin göstergesi olarak, lidere sorgusuz itaat, sadakat, bağlılık ve adanma davranışları sergilemektir. Bir başka deyişle, karizmatik lider duygusal bir kimlik belirleme süreci sayesinde astlarına etki eder ve bunun sonucunda astlar bir üst düzey amaç için kendi çıkarlarını aşmaya motive hale gelirler (Howell ve Frost 1989: 244; Williams v.dğr. 2009: 71).

Karizmatik liderler, ilham verici bir vizyon formüle etme, hitabet yetenekleri, kendilerinin ve görevlerinin olağanüstü olduğu izlenimini uyandıran davranış ve eylemleri ile diğer lider stillerinden ayrılmaktadırlar. Ayrıca liderin takipçileri tarafından gözlemlenen bazı davranışları, onun karizmasının bir ifadesi şeklinde yorumlanabilmektedir. (Conger ve Kanungo 1994: 442). Karizmatik liderler bazı durumlarda isteklerini ve iradelerini ortaya koyma konusunda neredeyse demagojik bir şekilde de davranabilmektedirler (Simonton 1988: 935).

1950'li yıllarda Ohio State Üniversitesinin liderlik çalışmaları, takım liderlerinin benimseyebileceği liderlik stillerini ilişki odaklı ve görev odaklı olarak iki dizi halinde kategorileştirmişlerdir. Bu kategorilerin irdelenmesi liderlik alanyazınına önemli katkılarda bulunmuştur (Brown 2003: 1). Yapıyı harekete geçirme - görev odaklı liderlik- liderin takipçilerinin rollerini tanımlama derecesini, hedefe odaklanma ve iyi tanımlanmış iletişim kalıplarının kurulmasını ifade ederken; kişiyi dikkate alma- ilişki odaklı liderlik- liderin takipçilerine ilgi ve saygı göstermesini, onların refahını önemsemesini ve desteklerini takdir etmesini ifade etmektedir (Bass 1990: 21).

Görev odaklı liderler genellikle “görev ustaları”dır. Belli bir problemi çözmek için her zaman ekibini çalışmaya zorlarlar. Dünyayı sorunlar açısından görmeye ve grubun bu sorunlara çözüm sağlamadaki rolüne bakma eğilimindedirler. Bu liderler, sürekli bir proje için hareket etmeyi istemekte ve yaşanan problemlerin çözümü için seçeneklerin neler olduğunu sürekli olarak sormaktadırlar. Görev odaklı liderler, görevi yerine getirmek için grupta yüksek düzeyde bir moral ve motivasyon oluşturmaya gönüllüdürler. Bu liderler, problem çözme konusundaki ilgilerini paylaşan ve alınan kararları uygulamak için çok çalışacak takipçiler aramaktadırlar (Hermann 2005: 180). Bunların yanı sıra görev odaklı liderler daha ihtiyatlı ve yaratıcıdır ancak sosyal ilişkilerin devamlılığı konusunda daha az çaba sarf etmektedirler, problemlerin çözümünü öncelemektedirler (Simonton 1988: 935). Genel olarak söylenecek olursa görev odaklı liderler, planlama, yapılan işe açıklama getirme ve işi kontrol etme davranışları ile karakterizedirler (Yukl 2010: 319). Bu yaklaşımda olan liderler örgütlerini düzenlemekte, örgüt içindeki ilişkileri tanımlamakta, çalışanlara hedefler

koymakta ve yapı içerisindeki görevlerin zamanında tamamlanması için açık ve net tarihler belirlemektedirler (Fey v.dğr. 2001: 622).

İlişki odaklı liderler ise, grup üyelerinin moralini ve grup ruhunu yüksek tutmak istemektedirler. Bu liderler, genellikle ekip arkadaşlarının istedikleri ve ihtiyaç duydukları şeylere karşı oldukça duyarlıdırlar. Ekip arkadaşlarıyla kurdukları ilişkilerde sosyal-duygusal bir uzman olarak davranmaktadırlar (Simonton 1988: 935). Grubu yalnızca üyelerin istediği kadar hızlı bir şekilde hedeflerine doğru hareket ettirirler. Yoldaşlık, sadakat ve gruba bağlılık bu liderler için kritik bir öneme sahiptir. Yapılması gereken işler değil, gruptaki insanlar dikkate odaklıdır. Bu liderler, bir meslektaşlık duygusu ve gruba katılım duygusu geliştirmek için çalışmaktadırlar. Üyeler, yapılan işlerin bir parçası olduklarını, görüşlerinin dikkate alındığını ve dinlendiklerini hissetmektedirler. Bu liderler için üyeleri harekete geçirmek ve onlara gerektiğinde yetki vermek başlı başına bir liderlik meselesidir. Sonuç olarak bu liderlik stilini benimseyen kişilerin, takım oluşturma ve liderliği paylaşma olasılıkları diğer lider stilini benimseyenlere kıyasla daha yüksektir (Hermann 2005). Bu tarzı benimsemiş liderlerin birinci öncelikleri, birlikte iş yaptıkları kişilerle kurdukları güvene ve iyi iletişime dayanan ilişkilerdir. Aynı zamanda bu stili benimseyen liderler, çalışma arkadaşlarının kişisel yaşamlarında neler olup bittiğinin bilinmesine büyük önem vermektedirler (Fey v.dğr. 2001: 622-625).

Siyasi liderlik stilleri, oy verme davranışı açısından bir öncül (bağımsız değişken) olduğu gibi aynı zamanda oy verilen liderin stili gözönüne alındığından sonuç (bağımlı değişken) olarak da ele alınabilmektedir. Bu çalışmada da siyasi liderlik stilleri hem bağımlı hem de bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Söz gelimi, gerçekleştirilen düzenleyicilik ve yol analizlerinde bağımlı değişken olarak kullanılan siyasi liderlik stilleri, lojistik regresyon analizlerinde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

1.2.1. Siyasi Liderlik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar

Özellikle parlamenter demokrasilerde seçmenlerin partilerden ziyade lider değerlendirmelerinin oy verme kararında daha etkili olduğuna dikkat çeken çalışmalar mevcuttur (Bean ve Mughan 1989: 1175; Curtice ve Blais 2001: 22).

Simonton (1988: 935) üç farklı lider stilini kıyasladığı çalışmasında, görev odaklı liderlerin, daha müzakereci ve yaratıcı olduklarını ve sosyal ilişkileri sürdürmek için daha az özverili olduklarını ancak bu liderlerin kişi odaklı liderlerden (kişilerarası ve karizmatik) farklı olarak sorun çözmeye daha fazla odaklandıklarını bulgulamıştır.

Bilişsel kapanma ihtiyacı (need for closure) yüksek olan bireyler, düzeni, istikrarı, öngörülebilirliği ve belirsizlikten kaçınmayı kendisine ilke edinen muhafazakâr partilerle kendi özellikleri arasında bir ilişki kurmaktadır. Bu nedenle, muhafazakâr değerlere yakınlık ve otoriter liderlere oy verme arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Calogero, Bardi ve Sutton 2009: 157; Chirumbolo ve Leone 2008: 755).

Al Gore ve George W. Bush'un başkanlık seçimi sırasında gerçekleştirilen bir başka araştırma, dönüştürücü liderlik ve lidere atfedilen karizmatik özelliklerin parti üyeliğinden daha güçlü bir şekilde oy verme davranışıyla ilişkisini ortaya koymuştur. Özellikle lider algısı ve oy verme arasında lidere duyulan güven önemli olmaktadır (Pillai v.dğr. 2003: 183).

Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında ise Güven (2016: 101), iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte liderlerin kitle iletişim araçlarında daha fazla görünür olmasını ve 1980 askeri darbesinin ardından çıkarılan Partiler Kanunu'nun liderlere büyük yetkiler verdiğini (milletvekili aday listelerinin belirlenmesi gibi kapsamlı bir işin siyasi parti liderlerinin inisiyatifine bırakılmış olması gibi) Türkiye'de lider odaklı siyasetin ağırlık kazanmasının başlıca nedenlerinden görmektedir. Bunların yanı sıra, seçmenlerde siyasi partilere karşı duyulan güvenin azalmasını, siyasi partiler arasındaki keskin ideolojik farkların ortadan kalkmasını,

siyasi partilerin kurumsallaşma problemlerini ve buna paralel olarak parti içi istişare ve iletişim kanallarında yaşanan sorunların da lider odaklı siyasal sürecin yaşanmasının nedenlerinden saymaktadır.

Türkiye'deki seçmenin, Adalet ve Kalkınma Partisi lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın kullandığı siyasi söylemlerden önemli ölçüde etkilendiği; diğer partilere oy veren seçmenler açısından ise, parti ve ideolojinin daha ön planda olduğu gözlemlenmiştir. Diğer liderlere kıyasla Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımcılar tarafından daha etkileyici bir lider imajına sahip olduğu söylenebilir (Saygılı 2014: 112). 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra Ipsos araştırma şirketi tarafından yapılan sandık sonrası araştırma, seçmenlerin belediye başkanlığı tercihlerinde %79'luk oranla partinin, hemen ardından parti liderinin %76 etkili olduğunu ortaya koymaktadır.⁵

Üniversite öğrencileriyle yürütülen bir diğer çalışmada da oy verme davranışına en fazla etki eden faktör siyasi lider figürü olmuştur. Araştırmacılar, siyasi liderin partisini doğrudan yönettiğini ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla yönlendirebileceği iletişimlerle partiye olan bağlılığı, parti programını ve parti politikalarının algılanmasını da şekillendirebileceğini belirtmişlerdir (Akıncı ve Akın 2013: 348). Dinamikleri genel seçimlerden farklı olan Konya yerel seçimi özelinde yapılan bir başka çalışmada proje ve kampanya faktörünün arkasından lider faktörü oy vermeyi etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak belirtilmiştir (Canöz ve Balkan 2015: 507).

1.3. Siyasal Toplumsallaşma

Sosyalleşme (toplumsallaşma), biyolojik olgunlaşmayla birlikte sosyokültürel çevreyle etkileşim içinde olan bireyin topluma katılım süreci şeklinde tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı 2010). Bir başka ifadeyle toplumsallaşma süreci, bir çocuğun eğitim, öğretim, gözlem ve deneyim yoluyla bir aileye ve bir kültüre başarılı bir şekilde uyum sağlayabilmek için gerekli olan becerileri, motivleri, tutumları ve davranışları kazanma biçimini ve bunların değişimini anlamayı ifade etmektedir (Spera 2005: 126).

⁵ "Ipsos," son güncelleme 2 Ekim 2019, <https://www.ipsos.com/tr-tr/30-martta-oy-tercihlerinde-neler-etkili-oldu> . Erişim Tarihi: 29 Eylül 2019.

Siyasal toplumsallaşma kavramı, ilk olarak 1959 yılında Herbert Hyman'ın aynı isimle yayınlanan kitabında kullanılmıştır (Settle v.dğr. 2011: 601). Siyasal toplumsallaşma, yeni nesillerin siyasi sistemin desteklenmesine katkıda bulunan bilgi, değer ve tutumları öğrenmelerini ve siyasi kültüre dâhil olma süreçlerini ifade etmektedir. Siyasal toplumsallaşma çalışmaları, eğitim ve psikoloji gibi disiplinlerle birlikte çalışarak siyaset biliminin önemli bir alt disiplini haline gelmiştir (Gimpel v.dğr. 2003: 6; Hooghe, 2004:339). Greenstein (1970: 969), siyasal toplumsallaşmayı değer artışı sağlayan bir hisse senedine benzetmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde siyasal toplumsallaşma ile ilgili yapılan araştırmalar Greenstein'in haklı olduğuna işaret etmektedir. Konuyla ilgili ciddi sayıda bir yazın bulunmasına karşın ülkemizdeki çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır.

Berger ve Luckmann (1967), siyasal toplumsallaşmayı birbirini tamamlayan 2 aşamalı bir yapı olarak ele almışlardır. İlk aşamada çocuk, kendisinin dünyadaki ve toplumdaki konumunu ve bu yapıların temel özelliklerini algılamakta, ikinci aşamada ise, yetişkinler sosyal ve politik bağlamlardan yola çıkarak kurumları, kuralları, alışkanlıkları ve normları içselleştirmektedirler. İlk aşamaya dikkatlerini yönlendiren araştırmacıların temel hipotezleri, kişilik gibi politik tutumların da çocuklukta oluştuğu yönündedir (aktaran: Schwarzer 2011).

Siyasal toplumsallaşmayı oluşturan 4 sacayağı bulunmaktadır. Siyasal toplumsallaşma; öğrenme sürecidir, bireyseldir, nesilden nesile siyasi tutum ve davranışların öğrenmesini içerir ve siyasal toplumsallaşma aktörleri bu süreçte etkilidir (Quintelier 2011: 3). Alanyazında yukarıda bahsi geçen aktörler 5'e ayrılmaktadır: Aile, arkadaşlar, okul, medya ve derneklere üyelik (Niemi ve Sobieszek 1977; Quintelier, 2015a). Ancak Owen'ın (2008) da belirttiği üzere büyük resmi görmek adına daha kapsamlı bir aktörler setini incelemek gerekmektedir. Söz gelimi, dini kurumlar, ordu, iş ortamı, cezaevleri, hobi grupları, politik örgütler, spor, vb. bireylerin politik sosyalizasyonunda önemli bir yer tutmaktadırlar.

Siyasal toplumsallaşma alanındaki çalışmalarıyla bilinen Niemi ve Hepburn (1995), tutum ve davranışların zamanla değiştiğini ve geçmişte öğrenilenlerin ileriki

yaşantılarda bağlayıcı olmayabileceğini vurgulamışlardır. Bu sebeple bu alandaki çalışmaları gerçekleştirirken 14-25 yaş arasındaki kişilere odaklanmak gerektiğine inanmışlardır. Yazarlar, politik öğrenmenin 18 yaş civarında başlamadığını ancak bu yaş aralığında bulunanların (14-25) olağanüstü bir psikolojik ve sosyal değişim sürecinde olduklarını, ayrıca, bu dönemin toplumun geleneksel bir şekilde gençleri vatandaşlık görevlerini yerine getirmeleri için eğitmeye çalıştıkları yılları kapsadığını belirtmişlerdir.

Aile, çoğunlukla siyasi tutum ve davranışlarla ilgili olarak çalışmaların yapılmasında ele alınabilecek en önemli kaynaktır. Ebeveynler ve ailenin diğer üyeleri, çocukların dünya görüşlerini ve politik davranışlarını (özellikle partizanlık ve oy verme davranışı) şekillendirmede kritik önem taşımaktadır (Hyman 1959; Jennings ve Niemi 1974; Quentelie 2015a). Ebeveynlerin etkisi direkt ve dolaylı yollardan gerçekleşebilmektedir. Ebeveynlerinin politikayla aktif olarak ilgilendiğini gören çocuklar ilerleyen yaşlarında siyasetle daha yakından ilgilenmektedirler. Benzer şekilde aile içinde politik konuların tartışıldığını gören çocuklar siyasetle daha yakından ilgilenmektedirler. Özellikle eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin siyasete katılması ve siyasi tartışmalara elverişli bir ev ortam yaratmaları daha olasıdır. Politik olarak aktif olan ebeveynlerin çocuklarının sadece evde değil, aynı zamanda okulda ve akranlarıyla da politik tartışmalara girmeleri daha olasıdır ve bu çocuklar ilerleyen yaşlarda büyük olasılıkla politik konularla uğraşır (Verba v.dğr. 2005; McFarland ve Thomas 2006: 417; McIntosh, Hart ve Youniss 2007; Settle, Bond ve Levitt 2011, Quentelie 2015a; Quintelie 2015b).

“Diktatörlüğün Psikolojisi” kitabının yazarı Moghaddam (2014: 265) ailenin ve özellikle de annenin siyasal toplumsallaşma sürecinde ne derece etkili olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir: “Çocukların, diktatörlüğü yaratan ve destekleyen psikolojik yurttaşlar olacak şekilde sosyalleşmelerinde en önemli rolü ailelerinin oynadıkları şüphesiz doğrudur. Özellikle geleneksel ailenin temelinde kadının (annenin) rolü oldukça önemlidir”. Annenin rolü kadar babanın, özellikle ilk çocukluk döneminde, otorite figürünün bir ilk örneği olduğu ve siyasal otoriteye ilişkin görüşün kaynağını oluşturduğu da düşünülmektedir. Siyasetin ne olduğuna dair ilk farkındalıklarını

kazanan çocukların karşısına çıkan ilk otorite figürleri ise genellikle polis veya devlet adamlarıdır (Easton ve Dennis 1969; aktaran: Yalçın 2016: 348). Yani, çocuğun yakın otorite figürleri (ebeveynler) ile ilgili deneyimleri bir şekilde karşılaştığı diğer aktörlere de (siyasi liderler) yansıtılır (Jaros v.dğr. 1968: 565).

Araştırmacılar, siyasal toplumsallaşmanın okul öncesi dönemde başladığını vurgulamaktadır. Ancak soyut siyasi konular üzerine tartışmalar, çocuğun gelişimsel olarak daha da olgunlaşacağı zamana kadar gerçekleşmeyebilir (Weintraub ve Pinkleton 2001: 222). Bu açıdan akranların ve okulun, siyasal toplumsallaşma sürecinde oldukça önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz.

Okullar, aile, ibadet yerleri veya çeşitli kulüplerden daha fazla ideolojik çeşitlilik içerdiğinden dolayı çocukların sosyalleşmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Hess 2004: 257). Bireylerin siyasal olaylara tepkilerinin özünde, birçok bireyin çocuklukta aldığı sorgusuz itaat eğitiminin etkisi bulunmaktadır. Bu eğitim genellikle okulda ve işyerlerinde de pekiştirilmektedir. Bu tür toplumsallaşmalar mevcut siyasal tutumların çoğunu açıklamada yararlı olabilir (Milburn 1998: 268). Okullar, çocukların ve gençlerin (6 ila 17 yaşlar arası) zamanlarını en fazla geçirdikleri kamu kurumlarıdır ve okullarda görev alan öğretmenler, öğrencilerin yurttaşlık bilgisini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyecek benzersiz bir pozisyona sahiptirler (Torney-Purta 2002: 203). Sınıf ortamındaki demokratik uygulamalar, ergenlerin demokrasi ile doğrudan ilişki kurmasını sağlamakta ve bu durumda öğrencilerin oy kullanma niyetlerine olumlu şekilde yansımaktadır (Youniss v.dğ. 2002: 131). Ancak pek çok siyaset bilimci, gençler arasında siyasete olan ilginin azaldığını belirtmekte ve bunun nedeni olarak kurumlara ve demokratik süreçlere ilişkin düşük düzeyde bilgi sahibi olmalarını göstermektedirler (Galston 2001: 217).

Schwarzer (2011) ise, akran grupların politik yönelimlerdeki etkisinin, okul ve çocukluk yaşantılarının da ötesinde kişileri etkilemek için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Youniss ve arkadaşları (2002: 133), siyasal sosyalleşme sürecini yetişkinlerin gençlere yaptıkları bir şey olarak değil, gençliğin kendileri için yaptıkları bir şey olarak ele almaktadırlar. Ebeveyn ve akran tartışmalarının siyasi katılım etkisinin karşılaştırıldığı çalışmalarda ise lise öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaptıkları

konuşmaların ebeveynleriyle yaptıkları konuşmalara kıyasla daha güçlü şekilde oy kullanma niyetleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Ekström ve Östman 2013: 303; Šerek ve Umemura 2015: 1). Akranlarla gerçekleştirilen bu tartışmalar neticesinde; kişiler birbirlerini direkt olarak etkileyebilmekte, oy kullanma konusunda sosyal destek algılanmakta ve politik konulardaki bilgileri artmaktadır (Šerek ve Umemura 2015: 11). Özellikle siyasetle aktif şekilde ilgilenen gençlerle yapılan bir çalışmada, siyasal toplumsallaşmada akran gruplarının önemi vurgulanmış ve yetişkinlerin siyasi gelişimlerini şekillendirmeye çalışmaları eleştirilmiştir (Gordon ve Taft 2011: 1524)

Kitle iletişim araçları kitlelerin sadece toplumsal değil siyasi davranış tarzlarını da şekillendirmektedir. İnsanlar, medyadan (televizyon, radyo ve gazete gibi) aldıkları bilgiler sayesinde görüşlerini şekillendirmekte, toplumun politikaları hakkında bilgi sahibi olmakta ve bilinçli politik kararlara varabilmektedirler (Mushtaq ve Baig 2015: 46). Özellikle televizyon adayın imajı açısından siyasal değerlendirmelerde merkezi bir konumda bulunmaktadır. Örneğin bir liderin kişisel özelliklerine daha fazla ilgi gösterilmesi, seçmenin zihninde o özellikleri daha erişebilir kılabilmekte ve adayın sempati kazanmasına yol açmaktadır. Sonuç olarak bilişsel olarak en erişilebilir kriterler oy verme davranışına da yansiyabilir (Hayes 2009: 233-234)

Dolayısıyla medya, siyasi sistem hakkında bilgi sağlama işlevi nedeniyle oldukça önemlidir. Siyasi katılımı teşvik etme veya bu tarz eylemlerden vazgeçirme potansiyeline sahiptir (Schwarzer 2011). Ancak Katz (1993), gençlerin bilgi edinirken geleneksel haber gazeteciliğinin yerine yeni medyanın daha “gayri resmi” ve “ironik” tarzını tercih ettiklerini belirtmektedir (Buckingham 1999: 172). Siyasal iletişim kampanyalarında geleneksel iletişim teknikleri ve yöntemleri hâlâ önemli bir yere sahip olsa da; özellikle genç kuşak seçmene ulaşmanın en etkili yolu yeni iletişim teknolojilerinden (sosyal medya uygulamaları, youtube ve benzeri video paylaşım siteleri, vb.) geçmektedir.

Günümüzde psikologlar tarafından sosyal ağlardaki süreçlerin bireysel tutum ve davranışlara olan etkisi daha ciddi bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır (Levitan ve Visser, 2008: 641). Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte artan medya araçları, kişilerin

düşüncelerini yaymaları ve diğer insanları etkilemeleri adına eşsiz bir platform sunmaktadır. Günümüzde basın ve iletişimin etkin kullanımı güç ve nüfuz anlamına geldiğinden oldukça önemlidir (Wardetzki 2018: 67). Özellikle gençlerin yaygın şekilde kullandıkları internet, siyasal değer ve fikirlere önemli ölçüde etki eden bir araç haline gelmiştir (Ethridge ve Handelman 2008). Bennett (2008: 1), “Dijital yerli” olarak büyümüş yeni nesil vatandaşların, üst kuşaklarından (ebeveynler, anneanne ve dede gibi) daha farklı öğrenme stilleri sergilemesinin şaşırtıcı olmadığına değinmiştir. Dijital yerliler, içeriğin oluşturulmasına ve paylaşılmasına yardımcı oldukları daha demokratik ve interaktif ortamlarda öğrenmeyi tercih etmektedirler. Bu sebeplerden ötürü gençlerin politik kimliklerini geliştirebilecekleri çevrimiçi ortamların geliştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir. Bu teknolojik gelişmelere adapte olan siyasiler tarafından, siyasal halkla ilişkiler çalışmaları için dijital iletişim kanalları önemli bir propaganda aracı haline gelmiştir. Dijital politik gereçleri etkin kullanmak için bir takım öneriler sıralayan Garrett (2004); kampanyaların adaya özgü bir dil ile yazılmasını, günde birkaç defa güncellenmesini, yorum yapılması için teşvik edilmesini, ılımlı açıklamalar yapılmasını, iç ve dış kaynaklar ve diğer interaktif sitelerle arasında bağ kurmasını ve okuyucuları aktif tutması gerektiğini vurgulamaktadır.

Son olarak, siyasal toplumsallaşma sürecinde etkili olan bir diğer aktör olan gönüllü olarak üye olunan derneklerden bahsedilecektir. Putnam (1995), olumlu demokratik sonuçlar üretmek için en önemli mekanizmalardan birinin gönül olarak derneklere katılım olduğunu belirtmiştir. Dernekler sayesinde gençler, siyasi katılımı ilgili becerilerini geliştirme imkânı elde ederler. Derneklere üyelikler, bir topluluk ruhu uyandırması, ortak bir kimlik oluşturması ve bir dereceye kadar temsil görevi sunması işlevleri nedeniyle önemlidir (Quintelier 2015b). Hanks ve Eckland (1978: 489), gerçekleştirdikleri boylamsal çalışma ile gönüllü olarak derneklere katılan ergenlerin daha sonraki politik davranışlarını analiz ettiklerinde, oy verme davranışının arttığını ve politik yabancılaşmanın azaldığını bulgulamışlardır.

1.3.1. Siyasal Toplumsallaşma ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar

Oy verme davranışında ebeveynlerin eğitim düzeyleri kadar oy verme davranışında bulunmalarının da çocuklarının bu davranışı sergilemelerine etki ettiğini ortaya koyan bir başka çalışma, her iki ebeveyni de oy veren çocukların aileleriyle yaşadıkları evden ayrılıp 30'lu yaşlarına yaklaştıklarında bile oy verme davranışını sürdürdükleri ortaya konmuştur. Ancak bu ilişkide annenin babaya oranla daha etkili olduğu bulunmuştur. Bu durum ise annelerin babalara kıyasla görüşlerini çocuklarına aktarma konusunda daha esnek olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır (Gidengil v.dğr. 2016). Bu sonuçlar aile içinde sosyal öğrenmenin son derece etkili olduğuna dair bir işaret olarak değerlendirilebilir.

Özellikle son yıllarda siyasal katılımında genlerin etkisini inceleyen çok sayıda araştırma göze çarpmaktadır (Deppe v.dğr. 2013; Fowler, Baker ve Dawes 2008; Fowler ve Dawes 2008; Hatemi v.dğr. 2007). Ancak bu çalışmalar, çocukların siyasal katılımında annenin etkisinin babadan daha fazla olmasını açıklayamamaktadır. Bu sebeple siyasal toplumsallaşma çalışmaları bu etkiyi açıklama konusunda daha önemli bir yer tutmaktadır.

Quintelier (2015b) yaptığı çalışmada, siyasal katılımın artmasında tüm sosyalleşme aktörlerinin etkili olduğunu belirtse de, bunların etki dereceleri arasında önemli farklılıklar olduğunu bulgulamıştır. Aile ve akranların etkisi yüksek düzeyde olurken okulun etkisi düşük düzeyde kalmıştır. Medya, şayet haberleri takip etmek için kullanılıyorsa olumlu bir etki yaratmaktadır. Gönüllü üye olunan dernekler ise siyasi katılımı sağlama konusunda en etkili araç olarak tespit edilmiştir.

Türkiye'deki siyasal toplumsallaşma çalışmalarının büyük çoğunluğu sosyolojik bakış açısıyla yapılmıştır. Bu nedenle siyasal toplumsallaşma aktörlerinin bir bütün olarak ele alındığı çalışmaların sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bunun durumu psikoloji alanında çalışan araştırmacıların bu konuya yeterince eğilmemiş olmasına bağlayabiliriz (Yalçın 2016: 356). Ancak siyasal toplumsallaşma aktörlerinden olan

medya kullanımının siyasal davranışlara olan etkisinin araştırıldığı çalışmalara sıklıkla rastlanmaktadır (Ör; Dilber 2012; Temel 2013; Arklan ve Karakoç 2013; Metin 2016).

2011 yılında gerçekleştirilen genel seçimler sonrası üniversite öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada, özellikle 2002 yılından sonra nispeten istikrarlı bir demokrasiye kavuşan ülkemizde seçmen olma yaşına ulaşan gençlerin siyasilere yönelik tutumlarının belirlenmesinde sosyal anlaşmazlıkların değil parti etiketlerinin etkili olduğu gösterilmiştir (Erişen 2013: 68). Bu durumun gelecekteki seçimlerde dalgalanmaların daha az olmasına yol açabileceği öngörülmüştür ancak sosyal ağ anlaşmazlıkları, parti etiketleri erişilebilir olmadığında politik ilgi seviyesinde bir azalmaya yol açmaktadır. Siyasal çeşitliliği yüksek sosyal ağlara sahip gençlerin, farklı görüşlere daha müsamahakâr ve daha az kutuplaştırıcı oldukları ancak siyasi katılımlarının düşük olduğu bildirilmiştir (Erişen 2013: 69).

Oy verme davranışına yakın sayılabilecek siyasal kimlik biçimlenmesiyle ilgili bir çalışmada Özdemir (2017: 268-271), 25-35 yaş arası gençlerin siyasal kimlik biçimlenmesinin ve toplumsal katılımının siyasal toplumsallaşma bağlamında ele almıştır. Bu çalışmada ailenin, akranlara ve kitle iletişim araçlarına kıyasla siyasal kimlik gelişimindeki rolünün daha fazla olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bununla beraber siyasal kimlik statülerinin ve toplumsal katılımın cinsiyete göre farklılaşmadığını, ancak erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla siyaset ile daha yakından ilgilendiklerini bulgulamıştır.

Bu çalışmada ise siyasal toplumsallaşma da en etkili aktörlerden olan aile toplumsallaşması, arkadaş toplumsallaşması ve medya kullanımı ile ilgili üniversite öğrencilerinin ne şekilde etkilendiğine dair soruları içeren siyasal toplumsallaşma ölçeği geliştirilmiştir.

1.4. Ebeveyn Stilleri

Toplumun en küçük yapıtaşı olarak nitelendirilen ailenin ve aile içindeki ilişkilerin toplumu ilgilendiren pek çok alandaki gelişmeleri etkilemede son derece

önemli olduğunu Mustafa Kemal Atatürk şu sözlerle ifade etmektedir: “Kötü bir aile yaşamı, toplumsal, ekonomik ve politik alanlarda kaçınılmaz bir zayıflamaya yol açar. Aileyi oluşturan erkek ve kadın ögeleri, doğal haklarına tam anlamıyla sahip olmalı ve aile açısından üstlerine düşen yükümlülükleri yerine getirebilecek bir konumda olmalıdırlar.” (Volkan 2017: 258). Bu ifadeden de anlayabileceğimiz üzere çocuk ve ebeveyn arasında kurulan ilişkide ebeveynlerin sergiledikleri davranış paternlerinin yankısı geniş şekilde olmaktadır.

Yaklaşık yarım asırdır, çocukların politik karakterlerini şekillendirmelerinde ebeveynlerin rolleri araştırmacılar tarafından merakla sorgulanmaktadır (Jennings ve Niemi 1974). Aynı zamanda çocukta ebeveyni gözlemleyerek veya onlarla etkileşim kurarak, ebeveynin belirli özelliklerini algılamakta ve çıkarsamalarda bulunmaktadır. Ebeveyne dair oluşan bu imge, çocuğun kendi davranış ve düşüncelerini adapte edebileceği bir model oluşturmaktadır (Westholm 1999: 527). Bu açıdan ailenin çocuklarının temel yönelimlerini (buna politik görüşler de eklenebilir), şekillendirmede doğrudan ya da dolaylı olarak önemli ölçüde etkileri bulunmaktadır (Jennings ve Niemi 1968: 171).

Çocuk yetiştirme stilleri ise, ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum, inanç, davranış ve beklentileri olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı 1998). Anne babalar kendi değer ve inançlarını çocuklara aktarmak için bu stilleri kullanmaktadırlar (Sümer ve Güngör 1999: 36). Ancak ebeveyn davranışlarının etkilerinin karmaşık olacağını belirtmek gerekmektedir. Schönplflug (2001)’ın da gösterdiği gibi, farklı ebeveynlik stilleri daha geniş kültürel değerlerin, toplulukçuluk gibi, ne derece iletildiğini güçlü bir şekilde etkilemektedir. Politik niteliklerde dâhil olmak üzere bu tutum ve değerler direkt olarak ebeveyn etkisiyle belirlenmemektedir (Murray ve Mulvaney 2012: 1107).

Çocukların psikososyal gelişimlerinde çocuk yetiştirme stillerinin etkileri de araştırmacılar tarafından uzun yıllardır araştırılan bir konudur. Yurt dışındaki çalışmaların aksine (Murray ve Mulvaney 2012; Janoff-Bulman v.dğr. 2014; Manaf v.dğr. 2014) ülkemizde çocuk yetiştirme stillerinin çocukların politika konusundaki

görüşlerinin oluşmasında ne gibi etkileri olduğu sorusu bu vakte kadar bir araştırma konusu yapılmamıştır.

İlerleyen bölümde alanyazında sıklıkla araştırma konusu edilen ebeveyn stillerinden bahsedilecektir.

1.4.1. Ebeveyn Stillerinin Boyutları

Darling ve Steinberg (1993), ebeveynlik stillerinin çocuk gelişimini etkileyen süreçlerini anlamak için ebeveynlik stillerinin bileşen parçalarına ayrılması gerektiğini önermişlerdir. Bu konuda alanyazına bakıldığında, farklı gelişim çıktıları ve toplumsallaşma süreçlerine odaklanan araştırmacılardan dolayı farklı sınıflandırmalar yapıldığı göze çarpmaktadır (Maccoby ve Martin 1983; Baumrind 1972; Steinberg v.dğr. 1994).

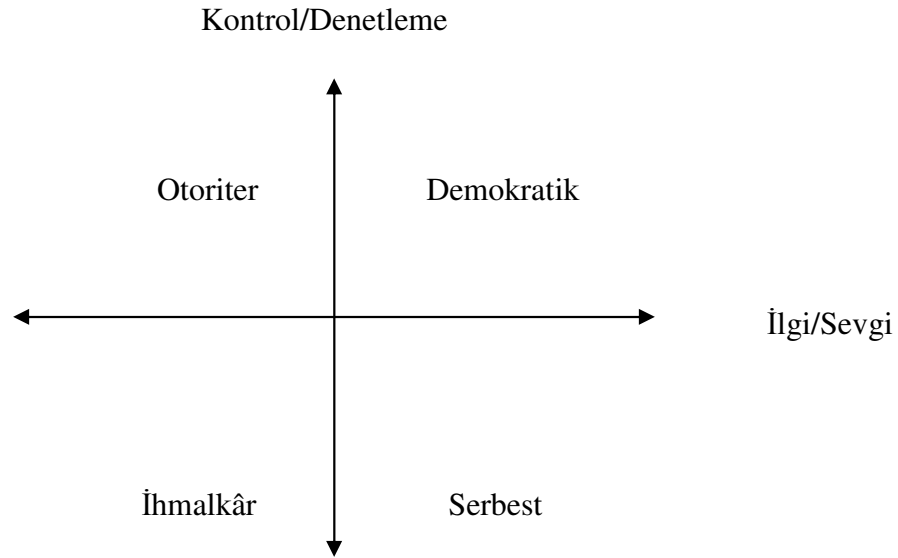
Batı kültürlerinde, çocukların sosyalleşme süreçlerini, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve uygulamalarıyla açıklayan Diana Baumrind'in kuramsal yaklaşımı, son yıllarda bu alanda yürütülen çalışmalar için sıklıkla tercih edilen bir çerçeve oluşturmuştur (Sümer ve Güngör 1999: 36).

Baumrind'in (1967, 1971) ebeveynlik stillerini kavramsallaştırması, onu kendinden önceki araştırmacılardan çeşitli yönlerden ayırmaktadır. Baumrind, ebeveyn davranışının boyutlarını büyük bir titizlikle belirlemek yerine, geniş bir ebeveynlik işlevi olan "kontrol" ü tek bir alan içerisine eklemiştir. Ayrıca, ebeveyn kontrolünün yüksekten alçağa doğru olarak düzenlenmesi gerektiği görüşü yerine, üç farklı ebeveyn kontrolü tipi arasında ayırım yapmaktadır. Bunlar; izin verici, otoriter ve yetkeli (açıklayıcı otoriter) stillerdir. Son olarak ebeveynlik konusundaki herhangi bir fikrin (ideoloji, olgunluk talepleri, özel disiplin yöntemleri) etkisinin diğer tüm özelliklerin düzenlenmesine bağlı olduğunu savunmaktadır (Darling ve Steinberg 1993: 490).

İlerleyen zamanlarda ebeveyn davranışlarına yönelik yapılan analizler tipik olarak iki boyut ortaya koymuştur. Bunlar; "duyarlılık" (responsiveness) ve "talepkarlık"

(demandingness) olarak kavramsallaştırılmıştır (Baumrind 1989; Maccoby ve Martin 1983). Darling ve Steinberg'a göre (1993: 490) duyarlılık boyutu, çocuğun kişiliğinin ailesi tarafından tanınmasını; talepkarlık boyutu ise ailenin bir sosyalleşme aktörü olarak davranma istekliliğine vurgu yapmaktadır. Baumrind, talepkarlığın da kısıtlayıcılık (psikolojik kontrol) ve katı kontrol (davranışsal kontrol) olmak üzere iki farklı yönü olduğunu belirtmiştir. Otoriter ve demokrat (yetkeli) ebeveynlerin davranışsal kontrolü yüksekken, otoriter ebeveynlerin psikolojik kontrolü daha yüksektir.

Baumrind'in sınıflandırmasında yüksek duyarlılık ve yüksek kontrol yetkeli (açıklayıcı otoriter); yüksek kontrol düşük duyarlılık otoriter, düşük kontrol yüksek duyarlılık ise izin verici ebeveynleri tanımlamaktadır. Düşük kontrol ve düşük duyarlılık olan son bileşen dâhil edilmemiştir ki bu da ihmal eden/kayıtsız olarak nitelendirilir (Grusec, 2002: 146). Bu stillerin sosyal bağlama, gelişimsel dönemlere ve değerlendirme yöntemlerine göre farklılık gösterdiği vurgulanmıştır (Baumrind 1991: 62).

Şekil 1.2: Ebeveynlik Stilleri (Kaynak: Şirin 2019)

1.4.1.1.Yetkeli (Açıklayıcı Otoriter) Stil

Yetkeli (açıklayıcı otoriter) tutumu sergileyen ebeveynler, talep ve duyarlılık düzeyini çocuğun gelişimsel düzeyi ve ihtiyaçları doğrultusunda birbiriyle uzlaştırabilen kişilerdir (Maccoby ve Martin 1983). Bu ebeveynler çocuklarını kontrol eder ancak aynı zamanda onların makul taleplerini karşılayacak esnekliğe de sahiptirler. Çocuklara yapmaları gereken her hareketin nedenleri açıklanır ve çocukların kendi belirledikleri kurallara uymaları sağlanır. Bununla birlikte, belirli koşullarda ebeveynin onayı olması koşuluyla küçük sapmalara (esnekliğe) izin verilir (Steinberg v.dğr. 1994: 755).

Durkin (1995), yetkili ebeveynlerin sergilediği üç davranışa değinmektedir; bunlardan ilki, yetkili ebeveynlerin çocuklarına rahatlık ve bağımsızlık duygusu sağlayan ve okulda başarılı olmalarına yardımcı olan yüksek düzeyde duygusal güvenlik sağlamalarıdır. İkincisi, yetkili ebeveynlerin çocuklarına eylemleri hakkında açıklamalar sunmalarıdır. Bu açıklamalar, çocuklarda farkındalığın gelişmesini ve ebeveynlerinin amaçlarını ve ahlaki değerlerini anlamalarını sağlar. Bu amaçların ve ahlaki değerlerin aktarılması, çocuklarının okulda daha iyi performans göstermeleri için gereken araçlarla donatmaktadır. Son olarak, yetkili ebeveynlerin çocuklarıyla çift yönlü iletişimde bulunmaları gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu iletişim tarzı kişilerarası ilişkilerdeki becerilerini geliştirir ve daha güvenli ve sevilen çocuklar yetişmesini sağlar. Kişilerarası becerilerdeki yetkinlik, çocukların hem sosyal hem de akademik olarak okulda başarılı olmalarına yardımcı olmaktadır.

Yetkeli (açıklayıcı otoriter) tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların daha az suça karıştıkları ve psikolojik sıkıntı bildirdikleri (Steinberg v.dğr. 1994), aynı zamanda uyum, sosyal ve psikolojik gelişim ve akademik başarı bakımından olumlu sonuçlar gösterdikleri bulunmuştur (Raya v.dğr. 2013; Gray ve Steinberg 1999). Bununla birlikte, çeşitli çalışmalar, bu bulguların etnisite, kültür ve sosyo-ekonomik durumla tutarlı olmadığı sonucuna varmıştır (Leung v.dğr. 1998; Chao 1994).

1.4.1.2.Otoriter Stil

Otoriter ebeveynlikte, yüksek standartlar çocuklara mutlak bir şekilde ve sorgulanmasına izin verilmeksizin dayatılmaktadır. İtaat ve otoriteye saygı gösterilmesi beklenmektedir ve ayrıca çocuğun duygusal açıdan ve iletişim yönünden engellemesi ile karakterizedir. Çocuğun özerklik duygularını teşvik etmediğinden psikolojik uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir (Baumrind 1972: 261; Rudy ve Grusec 2006: 75). Çocukların istek ve ihtiyaçlarının önemsenmediği bu stilde, çocukların kurallara uymalarını sağlamak için fiziksel ceza gibi yöntemler kullanılır. Otoriter ebeveynler çocuklarına “okulda başarılı olsan iyi olur çünkü ben böyle istiyorum” gibi mesajlarla ısrarcı olurlar. Bu ebeveynler, talep ve kontrol ölçümlerinde yüksek; ancak duyarlılık, sıcaklık ve çift yönlü iletişim ölçümlerinde düşük puanlar alırlar (Maccoby ve Martin 1983).

Açıkça belirlenen kurallarla iyi düzenlenmiş ve yapılandırılmış ortamlar sağlayan otoriter ebeveynler de iki gruba ayrılır. Otoriter olmayan yönlendiriciler, güç kullanımında müdahaleci ve otokratik değil ancak yönlendiricidirler. Otoriter yönlendiriciler ise son derece müdahalecidir (Nancy 1999). Ancak bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Otoriter ebeveynlerin çocukları akademik başarıları (Lamborn v.dğr. 1991; Steinberg v.dğr. 1989) benlik saygısı (düşük özsaygı) (Bun v.dğr. 1988) aileden algılanan destek ve psikolojik uyum (Weiss ve Schwarz 1996) açısından yetkeli evlerden gelen çocuklara göre daha düşük puanlar almışlardır. Yani, aile ortamının baskıcı veya cezalandırıcı olmasının, çocuğun özgür şekilde düşüncelerini ifade etmesini engellediği ve hatta zihinsel gelişimini de olumsuz etkilediği sonucuna varılabilir (Gibson 2015: 71).

Milburn (1988: 83), çocukların acı ve duygusal deneyimlerinin farkına varılmasına ve gereklerinin yapılmasına izin vermeyen cezacı ve utandırıcı bir yöntemle yetiştirilen çocukların kişilik stillerinde ve siyasal inançlarında genellikle daha muhafazakâr olduklarını belirtmektedir. Güç yapılarının erken çocukluk gelişimini şekillendirdiği ailelerde itaat, kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Güç ve sahip olma yaşamın tek gerçekliği olmaktadır ve bunların tamamı itaate, hükmetmeye

ve sınırlı düşüncenin ortaya çıktığı politik olaylara verimli bir zemin oluşturmaktadır (Gruen 2018: 65).

Ebeveynlerin davranışlarından kaynaklanan kızgınlığın, uzun dönem siyasi tutumlara katkıda bulunduğu savunulmaktadır. Bu kızgınlık, siyasi mevzularda da kendini göstermektedir. Özellikle cezalandırmaya dayalı bir yetiştirme tarzından gelen insanlar, muhafazakâr ideolojilere yakın olma eğilimindedirler (Milburn ve Conrad 1998). Meade'in de belirttiği gibi; "Kültürün kendisi insan etkileşimini otoriter bir şekilde baskı altına aldığı ve çocuklar böyle ilişkilerle örülü bir ortamda büyüdüklerinde, demokratik liderliğe kıyasla otoriter liderliğe karşı daha olumlu bir tepki ortaya çıkmaktadır" (Moghaddam 2014: 243).

1.4.1.3. İzin Verici Stil

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in izin verici çocuk yetiştirme stiline iki farklı kategoriden oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. İzin verici/şımartan (permissive/indulgent) stil, otoriter çocuk yetiştirme stiline karşıdır ve düşük düzeyde talepkarlık ve yüksek düzeyde duyarlılıkla tanımlanmaktadır. İzin verici/ihmalkâr (permissive/neglecting) stil ise açıklayıcı/otoriter stiline karşıdır ve her iki boyutun da (duyarlılık-talepkarlık) düşük düzeyleri ile tanımlanmaktadır.

Bu stilde ebeveyn olumlu sosyal davranışlar için daha az talepte bulunurlar, güç kullanmazlar ve çocuğa kontrol uygulamaktan kaçınırlar (Baumrind 1991: 62). Daha az kuralcı olan bu ebeveynlerin ebeveynden ziyade arkadaş rolünü üstlenme ihtimalleri daha yüksektir (Murray ve Mulvaney, 2012: 1109).

İhmalkâr/şımartan stil ile yetişen çocuklarda davranış problemleriyle doğrudan bir ilişki mevcuttur. Bu stili benimseyen ailelerde yetişen çocukların pasif, özgüvenleri düşük ve verilen görevlere ilgisiz davranışlar gösterdikleri bulunmuştur (Aunola v.dğr. 2000: 218). Bu ebeveynlik stilleri çocuk ve ergenlerin akademik başarısızlıklarıyla da ilişkilendirilmiştir (Onatsu-Arviolommi ve Nurmi 1997: 315).

Baumrind'in ebeveynlik stillerini kullanarak tüm kültürlerdeki ebeveynlerin stillerini açıklamak yeterli olmayacaktır. Baumrind'in çalışmaları büyük ölçüde modern bir toplumda yaşayan orta sınıf ebeveynlere dayanmaktadır ve bu kavramsallaştırmalar yalnızca Avrupa-Amerika kültüründeki bireylere özgüdür. Dolayısıyla diğer kültürlerdeki ebeveynlik tarzlarını açıklayan yerel kavramlar sunulmalı ve test edilmelidir (Chao 1994: 1111; Şirin, 2019). Örnek olarak, Leung ve arkadaşlarının (1998: 157), 4 farklı ülkede ebeveyn stilleri ve akademik başarı arasındaki çalışmasını ele alabiliriz. Otoriter ebeveynlik stiline Hong Kong dışındaki tüm ülkelerde akademik başarıyla negatif ilişkili olduğunu bulgulamışlardır.

Kağıtçıbaşı (2007), toplulukçu kültürlerde (ki buna Türk kültürünü de dâhil etmektedir) ebeveyn disiplini ve sıcaklığının birbirini tamamlayan boyutlar olarak algılandığını ileri sürmektedir. Benzer biçimde, batı kültürlerindeki aşırı korumaya dayalı ebeveynlik olumsuz algılanmakta ve çocuklar üzerindeki etkileri olumsuz yansımaktayken, Türkiye'de ve Asya ülkelerinde genelde olumlu olarak algılanmakta ve bu sebeple çocuklar üzerinde de negatif sonuçlara yol açmamaktadır (Sümer v.dğr. 2010: 45).

1.4.2. Ebeveyn Stilleri ve Oy Verme Davranışı İlişkiye Dair Çalışmalar

Ailede baskın olan ebeveynlik stili, siyasal yönelimlerin çocuğa aktarılıp aktarılmayacağını da etkileyebilir. Özellikle anne ile çocuğun kurduğu ilişki, çocuğu özerkliğe ya da itaate sürükleyen kimlik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Araştırmalar da tutarlı biçimde, annelerin belirli tutumlar üzerinde (çocuklarının) babalardan daha etkili olduklarını göstermektedir (Milburn 1988: 77; Gruen 2018: 65).

Murray ve Mulvaney (2012), üniversite öğrencileriyle ve anneleriyle yürüttükleri çalışmada ebeveynlik stillerinin siyasal görüşlerin ve siyasal partiyi destekleme tutumlarının aktarımını farklı düzeylerde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Özellikle demokratik ebeveyn stiline bir siyasal partiyi destekleme gibi siyasal görüşlerin aktarımında en etkili ebeveynlik stili olduğu ortaya konmuştur. Bu stili benimseyen anneler, izin verici ve otoriter ebeveynlik stillerini uygulayan annelerle

kıyaslandığında çocuklarına kendi siyasal ideolojilerini daha etkin bir şekilde aktarmaktadırlar. Buradaki kilit nokta, çocukların mesajı veren kişiye ilişkin olumlu tutumları nedeniyle mesajın içeriğine dikkat etmeleri ve verilen mesajları olumlu değerlendirmeleri, yine aynı şekilde mesaja ilişkin karar verme konusunda kendilerini özerk hissetmeleridir. Bu aile ortamında yetişen çocuklar, ailede alınan siyasal kararlara katılım sağlamak ve aile üyeleriyle siyasal bilgi alışverişinde bulunarak ebeveynlerinin de görüşlerine etki etmektedirler. Dolayısıyla kuşaklar arasında siyasal görüş benzerliği oluşabilmektedir. Ayrıca parti taraftarlığında otoriter stili benimseyen annelerin diğer stilleri benimseyen annelere göre daha etkili oldukları da bulunmuştur.

Lakoff (2002), otoriter/sert babalığın muhafazakâr ve demokratik/ilgili ebeveynliğin ise liberal dünya görüşleriyle uyumlu olduğu vurgulamaktadır. Bu nedenle siyasal sorunların çerçevesinin bu aile temelli modellerle örtüşmesi gerektiğini; yani, maksimum etki sağlanması için muhafazakâr mesajların sıkı baba metaforlarına ve liberal iletişimlerin de demokratik/ilgili ebeveynlik metaforlarına benzer olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Geçmişte yapılan çalışmalar, genellikle otoriter baba figürünün muhafazakârlık ile olan bağlantısı için önemli kanıtlar bulmuşlardır (Adorno v.dğr. 1950; Altemeyer 1988; Duckitt 2001; Tomkins 1995; Wilson, 1973). Buna karşın manevi ilgi düzeyi yüksek olan ebeveynler ile liberallik bağlantısına ilişkin kanıtlar çok az sayıda bulunmuştur.

Janoff-Bulman ve arkadaşları (2014: 44) yaptıkları çalışmada sadece otoriter babalığın değil aynı zamanda otoriter anneliğin de muhafazakâr ideolojiyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Fakat demokratik/ilgili ebeveynliğin ise liberalizm ile anlamlı ilişkisi bulunamamıştır. Yani kısıtlayıcı ebeveynlerin çocuklarının politik olarak muhafazakâr olma olasılığı daha yüksektir, ancak siyasi liberaller için henüz uygun bir ebeveynlik metaforuna sahip olmayabileceğimiz vurgulanmaktadır.

Benzer şekilde Duckitt (2001: 87), sağ kanat yetkeciliğinin otoriter ebeveynlik ile sosyal baskınlık yöneliminin ise ihmalkâr ebeveynlik ile olan ilişkisini ortaya

koymuştur. Sağ kanat yetkeliğinin ve sosyal baskınlık yöneliminin oy verme davranışında güçlü yordayıcılardan olduğu gösterilmiştir (Weber ve Federico 2007: 407).

Fraley ve arkadaşlarının (2012: 1429) gerçekleştirdikleri boylamsal çalışmada, ebeveynleri otoriter olan çocuklar 1 aylıktan 18 yaşına kadar takip edilmiştir ve çocukların muhafazakâr tutumlarının ebeveynlerin otoriterliğiyle yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Aynı çalışmada ayrıca, manevi ilgi düzeyinin yüksek olması ile liberalizm arasında da bir bağlantı bulunmuştur. Benzer şekilde, Osterreich (2005: 275) gelişim süreçlerinde ailelerinin deneyimlerini sınırladığını belirten arkadaş seçimlerine aşırı müdahalede bulunan kişilerin sol ideolojilerden ziyade sağ ideolojilere daha yakın olduklarını bildirmiştir.

İster sol ister sağ ideolojiye yakın olsunlar, ideolojik farklılıklar genellikle bireylerin kişilikleri altında yatan farklılıkları yansıtmaktadırlar. Bu kişilik farklılıkları, büyük bölümüyle, çocukluk toplumsallaşması, özellikle de çocuk yetiştirme örüntülerindeki farklı yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Ebeveynleri tarafından fiziksel cezaya veya duygusal utandırma içeren sert toplumsallaştırma davranışlarına maruz kalan çocuklar; ilerleyen zamanlarda otoriteye aşırı saygı göstermekte, katı kurallara sahip olmakta, belirsizliğe karşı hoşgörüsüzlük sergilemekte ve deneyime daha az açık olmaktadır (Milburn 1998: 83; Jost v.dğr. 2003).

17-29 yaşları arasındaki gençler ve ebeveynleri ile yapılan bir çalışmada da ebeveynleri ile yüksek düzeyde özdeşleşen gençlerin ve norm yönelimli kimlik stilini benimseyen gençlerin siyasal yönelimlerinin ebeveynlerinin siyasal görüşleri ve tutumları ile daha fazla benzer olduğu bulunmuştur (Dunkel ve Decker 2012: 72).

Türkiye’de ise ebeveyn stillerinin kişilerin oy verme davranışlarına olan etkisine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amaçlarından biri olan algılanan ebeveyn tutumlarının (demokratik-otoriter) oy verme davranışı ile olan ilişkisi bu eksikliği gidermek adına ele alınmıştır. Bu kapsamda Anne-Baba Tutum Ölçeği

kullanılarak üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinin tutumlarına yönelik algıları sorulmuştur (bk. Ek 4).

1.5. Kişilik

Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçleri olarak tanımlanabilir (Burger 2006). Kişiliği açıklamak için pek çok yaklaşım mevcuttur, fakat insanlar arasında karşılaştırma yapmayı kolaylaştıran ve gözlemlenebilen davranış biçimlerinden hareketle ortaya konan “özellik yaklaşımı” son yıllarda ön plandadır (Basım v.dğr. 2009: 22).

Ayırıcı özellik yaklaşımı kuramcılarında olan Allport (1937), 4500 farklı ayırıcı özellik sıfatı bulmuştur. Cattell (1946) ise bu özellik sıfatlarını daha yönetilebilir kılmak için, insanların ortak sıfatları kullanma biçimini temel alarak eş anlamlı kümeler yaratmıştır. Cattell bu araştırması sonucunda 16 temel kişilik özelliği bulmuş ve On altı Faktörlü Kişilik Testi’ni (16PF) yayınlamıştır (Burger 2006).

Beş faktör kişilik özellikleri modeli ise, düşünce, duygu ve davranışlardaki bireysel farklılıkların boyutlarını tanımlamak için kullanılmaktadır, bu tanımın özünde özelliklerin nasıl görüldüğü ve onlardan birini gördüğümüzde onu nasıl tanıyabileceğimiz yatmaktadır (McCrae ve Costa 1996: 52). Bu kişilik yapıları “uyumluluk: başkalarına karşı sempatik, düşünceli, kibar ve yardımsever olma eğilimi”, “dışadönüklük: aktif, girişken ve konuşkan olma eğilimi”, “nörotiklik (duygusal tutarsızlık): suçluluk ve gerçekçi olmayan düşünceleri deneyimleme eğilimi”, “sorumluluk: güvenilir, düzenli, planlı ve dakik olma eğilimi” ve “deneyime açıklık: meraklılık, duyarlılık ve yeni fikirlere açık olma eğilimi” özellik boyutları şeklinde nitelendirilmiştir (Goldberg 1990: 1217; Digman 1990; 422-423; McCrae ve John, 1992: 175-215).

Gençöz ve Öncül’ün (2012) geliştirdikleri ölçekte bulunan olumsuz değerlik boyutu, bireylerin kendilerini değersiz ve başarısız hissetmesi, öz saygılarının düşük,

inatçı ve açgözlü olmaları özellikleriyle tanımlanmaktadır. Araştırmacılar, beş faktörlü kişilik modelinde yer almayan bu özelliğin varlığını kültürel özelliklerle açıklamaya çalışmışlardır. Türk kültüründe olumlu niteliklerin başkaları tarafından, olumsuz niteliklerin ise kişinin kendisi tarafından ifade edilmesi daha uygun görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin onur toplumu olmasına da dayandırılmaktadır. Bu toplumlarda olumlu niteliklerin başkaları tarafından takdir edilmesi, ancak gerekli durumlarda başarısızlık ve eksikliklerin makul bir şekilde kabul ve ifade edilmesini de içermektedir. Bu nedenlerden ötürü araştırmacıların geliştirdikleri ölçekte olumsuz değerlik kişilik özelliği bağımsız bir boyut olarak ortaya çıkmıştır (İmamoğlu 1991; Öner-Özkan ve Gençöz 2006; Gençöz ve Öncül 2012).

Büyük beşli olarak da isimlendirilen bu model, kişilik araştırmalarında, araştırmacıların deneysel bulguları toplamalarını kolaylaştırması açısından günümüzde yaygın ve kapsamlı bir şekilde kullanılmaktadır ve doğuştan getirilen bu özellikler nedeniyle belirli ideolojik yönelimlere sahip olunacağı görüşü hakimdir (Gosling, Rentfrow ve Swann 2003: 505; Sibley v.diğ. 2012: 664).

Beş faktör kişilik özellikleri modeli siyaset biliminin son yıllarda dikkatini çekmiş olsa da, mevcut kanıtlar ideoloji ve siyasi katılım gibi siyasi çıktuların önemli yordayıcılarından olduğunu göstermektedir (Gerber v.dğr. 2010: 695). Siyasi kararların açıklanmasında kişilik özelliklerinin eğitim, yaş ve cinsiyet gibi daha genel olarak incelenen demografik değişkenlerden daha fazlasını açıklayabileceği belirtilmektedir (Caprara ve Zimbardo 2004: 581). Psikoloji alanındaki çalışmalarda kullanımı yaygın olan bu kişilik modelinin, siyasi tutum ve davranışları anlamada da yaygınlaşması bu alana önemli katkı sağlayacaktır.

Allport (1929), "Siyasi Tutumların Yapısı" adlı makalesinde bir kişinin siyasi doğasının kişiliğinden ayırt edilemez olduğunu ve politik görüşlerinin karakterini yansıttığını belirtmiştir. Allport'un bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere kişilik özelliklerinin politik tutum ve davranışların açıklanmasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Milburn'de (1991), ideolojik farklılıkların oluşumunda kişiliğin önemli olduğunu vurgulamış ve bu kişilik farklılıklarının oluşumunda çocukluk

toplumsallaşmasının ve özellikle de çocuk yetiştirme yöntemlerindeki farklılıkların etkili olduğunu belirtmiştir. Bu görüşlerden de yola çıkarak oy verme davranışındaki psikolojik etkenlere bütüncül bir bakış açısı geliştirmek adına, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma ve kişilik bir arada ele alınmıştır.

1.5.1. Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiye Dair Çalışmalar

Partizan tutumların oluşmasında ve oy verme davranışlarında seçmenlerin kişilik özelliklerinin cinsiyet, gelir ve eğitim gibi sosyodemografik faktörlerden daha önemli rol oynadığına yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Caprara v.diğ. 2006; Schoen ve Schumann 2005; aktaran: Schoen ve Schumann 2007). Bazı araştırmacılar, kişilik özelliklerinin partizan tutumları ve oy verme davranışını doğrudan değil ancak dolaylı açıdan etkilediğini test etmişlerdir (Schumann 2001, 2002; akt: Schoen ve Schumann 2007).

Kişilik özellikleri ve siyasal ideolojiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına İtalya’da gerçekleştirilen bir çalışmada, merkez-sol seçmenlerin, merkez-sağ seçmenlerle kıyaslandıklarında deneyime açıklık, sorumluluk ve uyumluluk puanlarının daha yüksek; dışa dönüklük puanlarının ise daha düşük olduğu bulgulanmıştır (Caprara v.diğ. 1999; 2006).

Carney ve arkadaşlarının (2008), üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada deneyime açıklık sosyal liberalizmle, dışa dönüklük ise muhafazakârlık ile ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda sorumluluk ile muhafazakârlık arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur. Benzer bir çalışmada ise, deneyime açıklık ve uyumluluk puanları yüksek; sorumluluk puanı düşük olan katılımcıların ekonomik ve sosyal liberalizm görüşleri olan partileri destekledikleri ortaya konmuştur (Schoen ve Schumann 2007). Sorumluluk ile muhafazakârlık arasında pozitif (ya da muhafazakârlıkla negatif) ancak zayıf ilişki bulunan çalışmalarda mevcuttur (Gosling, Rentfrow ve Swann 2003; Gerber v.diğ. 2010: 703). Çalışmalara genel olarak bakıldığında sorumluluğun muhafazakâr-sağ ideolojilerle; deneyime açıklığın ise liberal-sol ideolojilerle yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz.

Politik katılımın kişilik ile olan ilişkisini inceledikleri çeşitli çalışmalarda Gerber ve arkadaşları (2010: 703; 2011: 126), dışa dönüklük ve duygusal tutarsızlığın politik aktivitelere katılım düzeyi ile ilişkisini ortaya koymuşlar ve bu özelliklerin muhafazakâr ekonomi politikalarının desteklenmesiyle de yakından ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Deneyime açıklık kişilik özelliği ile politik katılım davranışları (siyasi gösterilere katılma, bağışta bulunma, siyasi görüşlerini çeşitli platformlarda bildirme, vb.) arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler bulan araştırmalarda mevcuttur (Ha v.diğ. 2013: 525; Vecchione ve Caprara, 2009: 491).

Bush ve Kerry arasındaki seçim yarışında seçmenlerin kişilik özelliklerinin oy verme davranışlarına nasıl etki ettiğini inceleyen bir çalışmada, deneyime açıklık ve uyumluluk puanları yüksek olan seçmenlerin Kerry'e; dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal tutarsızlık puanlarından yüksek alan seçmenlerin ise daha muhafazakâr bir aday olan Bush'a destek verdikleri ortaya konmuştur (Barbaranelli v.diğ. 2007: 1205).

Bir başka çalışmada ise seçmenlerin, adaylar ve adayların pozisyonları hakkında bilgi toplayamadıkları durumlarda oy verme davranışında kişilik özelliklerinin etkili olduğu ve bu kişilerin kendi kişiliklerine benzer politikacılara oy verdikleri ortaya konulmuştur. Benzer şekilde İspanya ve İtalya'da yapılan bir çalışma, seçmen tarafından hem kendilerinin hem de adayların kişisel özelliklerinin benzer algılanmasının politik tercihi belirlemedeki önemini göstermiştir (Caprara ve diğ. 2007; Vecchione 2011: 267). Yani benzerlik-çekim ilkesinin seçmenlerin politikacılara ilişkin izlenim oluşturmalarındaki yansıması bu çalışmalarla ortaya konmuştur.

Ülkemizde ise yapılan alanyazın taramasında oy verme davranışı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Erdinç (2018: 216-218)'in kişilik özellikleri ve siyasal katılım arasındaki ilişkiye baktığı bir çalışma mevcuttur. Bu çalışma, uyumluluk ile siyasal eylemlilik, dışa dönüklük ile siyasal ilgi ve deneyime açıklık ile siyasal üyelik arasında ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışmada seçmenlerin kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla, 24 Haziran 2018 seçimlerinde oy veren üniversite öğrencilerine Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği uygulanmıştır (bk. Ek 5).

1.6. Araştırmanın Önemi

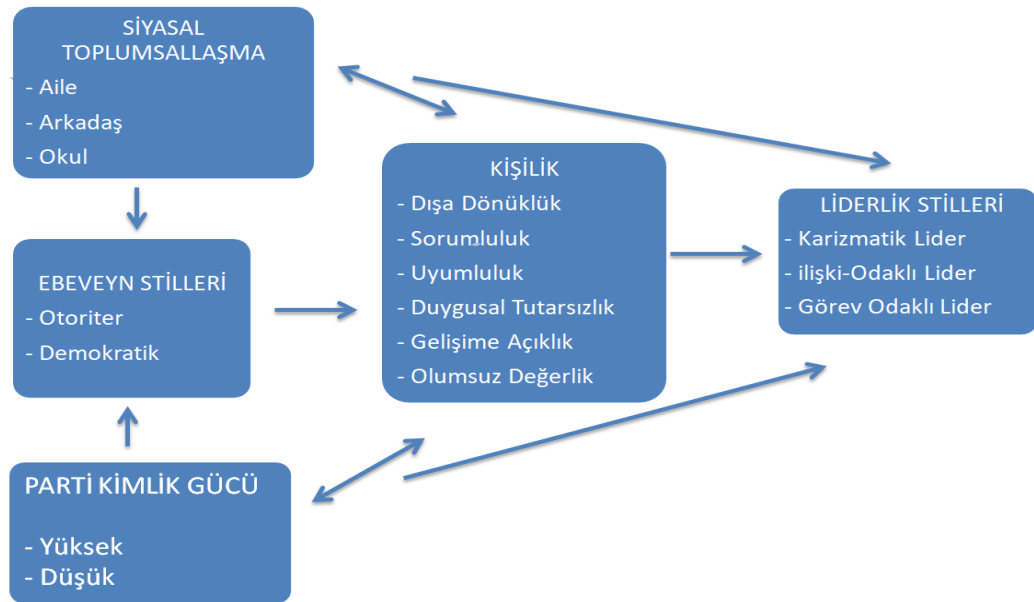
Oy verme davranışı siyasal katılımın en az çaba isteyen basamağı olması nedeniyle bu alanda çalışan bilim insanları tarafından da oluşturulan modellerin en geniş ve en önemli kısmını oluşturmaktadır (Lerner, 1958; Milbrath ve Goel, 1977; Aydın, 2018). Oy verme davranışında rolü olan pek çok faktörün olduğunu ortaya koyan yaklaşımlar mevcuttur (Harrop ve Miller 1987; Akgün 2002).

Alanyazın incelendiğinde, özellikle liderliğin oy verme davranışı üzerindeki etkisi tartışmalı bir şekilde ele alınmıştır. Bazı araştırmacılar, parti liderlerinin seçmenler üzerindeki etkisinin fazla olduğunu, bazıları ise bu etkinin parti kimliğinin gölgesinde kaldığını bulgulamışlardır (Bean ve Mughan 1989; Graetz ve McAllister, 1987; Mughan, 2000; Stewart ve Clarke, 1992; Winham ve Cunningham, 1970; Kaase, 1994; Rose ve Suleiman, 1980 aktaran: Liddle ve Mujani, 2007). Ülkemizde 16 Nisan 2017’de gerçekleşen halk oylaması neticesinde parlamenter sistem kaldırılarak yerine başkanlık sistemi getirilmiştir. Bu sistem değişikliğinin 1983 yılında kabul edilen siyasi partiler kanununun da varlığıyla bütünleşince partilerinde oldukça kuvvetli olan parti liderlerinin daha güçlü bir pozisyona gelmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla gerçekleşen bu yasal değişiklik siyasi parti liderlerinin seçmen nezdindeki önemini daha fazla arttırmıştır.

Genç bir nüfusa sahip olan ve seçimlere katılım oranının oldukça yüksek olduğu ülkemizde, üniversite öğrencilerinin oy tercihlerinin nelerden etkilendiğini tespit etmek önemlidir. Siyasal toplumsallaşma sürecinde özellikle gençler üzerinde etkisi olan aile, arkadaş ve medyanın etkilerini göstermesi açısından da önemli bir çalışmadır. Psikoloji alanındaki araştırmalara sıklıkla konu olan kişilik özelliklerinin de oy verme davranışıyla olan ilişkisini belirleme çabası araştırmanın bir başka önemli noktasıdır. Bir diğer konu ise ebeveynlerin sergiledikleri stillerin oy verme davranışındaki rolünün

ne olduğuna ilişkindir. Bu konuda alanyazında az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmada, söz konusu değişkenler hep birlikte ele alınarak bir model ortaya konmak istenmiştir (bk. Şekil 1.3: Model Önerisi). Oy verme davranışında rolü olan psikolojik faktörlerin bir bütün olarak ele alınıp incelenmesi açısından önemli bir çalışmadır.

Ayrıca gerçekleştirilen bu çalışma, incelenen değişkenler açısından Türkiye’de yapılacak ilk çalışma olması, araştırmacıları oy verme davranışı konusuna odaklanmaya yönlendirmesi, oy verme davranışının karmaşık yapısı içindeki önemli unsurların belirlenmesi ve elde edilen bulguların alanyazına katkı sağlaması bakımından da önemlidir.

Şekil 1.3: Model Önerisi

1.7. Araştırmanın Amacı

Karmaşık bir yapısı olan oy verme davranışı, bireylerin kendi görüşlerini ifade etmeleri için en önemli ve en pratik siyasi katılım biçimidir. Alanyazında oy verme davranışında etkili olan pek çok bileşenin varlığından bahsedilmiştir. Bu araştırma

kapsamında ele alınan bileşenlerin rolünü belirlemek amacıyla, üniversitede öğrenim gören 18-25 yaş grubu gençlerin oy verme davranışları ile bu gençlerin kişilik özellikleri, ebeveynlerinin yetiştirme stilleri, siyasal toplumsallaşma aktörlerinin rolü ve tercih ettikleri politik liderlerin stilleri arasındaki ilişkiler ortaya konmaya çalışılacaktır.

Siyasi partiler temsili demokrasinin en önemli araçlarından biridir. Bir siyasi partiyi; lider, örgüt, ideoloji ve seçmen tabanı gibi 4 ana unsur oluşturmaktadır (Batı ve Erdem 2015). Bu sebeple, siyasi parti liderlerinin seçmen kitlesiyle olan ilişkilerinde kullandıkları stillerin (karizmatik, görev odaklı, ilişki odaklı), seçmenlerin kişilik özelliklerinin (uyumluluk, dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, sorumluluk, deneyime açıklık ve olumsuz değerlik), siyasal toplumsallaşma süreçlerinde etkisi olan aktörlerin etkileri (aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımı) ve ebeveyn stillerinin oy verme davranışı ile olan ilişkisi ele alınacaktır. Bu çalışma kapsamında karmaşık bir davranış olan oy verme davranışının psikolojik temellerini anlamak için bir modele gidilmek istenmektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda alanyazında yukarıda bahsi geçen değişkenlerin tamamının bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan çalışmanın, oy verme davranışıyla ilgili alanyazına katkı sağlamasının yanı sıra siyasi liderlerin özellikle genç seçmenleri nasıl etkileyeceklerine dair stratejiler geliştirmeleri açısından da katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Ülkemizde bu alandaki çalışmaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle siyasal toplumsallaşma aktörlerinin oy verme davranışına etkisini ele alan çalışma neredeyse bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın temel amaçlarından biri olmamakla birlikte diğer bir amacı da, siyasal toplumsallaşma ile ilgili bir ölçeğin geliştirilmesi ve bu ölçeğin alanda çalışacak araştırmacılara yol gösterici olmasıdır.

Araştırmanın amaçlarından biri olmamakla birlikte, gerçekleştirilen alanyazın taramasında siyasi lider stillerini ölçen bir ölçeğe rastlanmadığından Ehrhart ve Klein'ın (2001) çalışmasından esinlenilerek Siyasi Lider Stilleri Ölçeği için adaptasyon çalışması gerçekleştirilmiştir.

Siyasi tutumların oluşumunda kişilerin cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir durumları başta olmak üzere demografik özelliklerinin önemli derecede etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Cutler 1977; Carnaghan/Bahry 1990; Kalaycıoğlu 1983; Sitembölükbaşı 2001). Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin siyasi tutum ve davranışları ile ilişkili olacağı düşünülen bazı demografik özelliklerin ilişkisini ortaya koymak için belirlenen araştırma sorularına cevaplar aranacaktır.

Katılımcıların demografik özellikleri ile siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri arasında ilişki var mıdır?

Siyasi içeriği kapsayan ideolojik kimlik özellikle demokrasilerde, çeşitli siyasi partilerin birçok gerçekliğini ve bakış açısını keşfetme fırsatı ve o ideolojiye bağlanma özgürlüğü sağlamaktadır. Bu aidiyet nispeten sabittir ancak bazı durumlarda demokratik toplumun değişen gerçekliklerine uyulanabilmektedir (Adams 1985: 62). Dolayısıyla, geçmiş politik tecrübe ve siyasal bağlamdan etkilenen parti kimliği, bir partiye uzun vadeli ve oldukça kalıcı bir bağlılık anlamına gelmektedir. Parti kimliği, adaylar ve partiler hakkında görüşlerin oluşmasında ve bu görüşlerin şekillenmesinde oldukça etkilidir (Wagner ve Webels 2011: 80). Özellikle çeşitli araştırmalarda, parti kimlik gücü zayıf olan seçmenlerin liderden etkilendikleri ve bunun oy verme davranışı üzerinde doğrudan bir etki yarattığı gösterilmiştir (Wattenberg 1991: 66; Curtice ve Holmberg 2005). Ülkemizde gerçekleştirilen son seçimler birbirinden ayrı politikaları olan siyasi partilerin bir araya gelerek ittifaklar oluşturmalarına ve bu şekilde seçimlere girmelerine neden olmuştur. Cumhurbaşkanı adayları ise siyasi partilerin liderlerinden (CHP istisnası dışında) çıkmıştır. Dolayısıyla parti kimlik gücü yüksek olan katılımcıların hem oluşturulan ittifak partilerine hem de partilerin aday gösterdiği cumhurbaşkanı adaylarına oy vermeleri beklenmektedir.

H1 Katılımcıların parti kimlik gücü ile siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H1.1 Parti kimlik gücü arttıkça cumhur ittifakına oy verme davranışı artmaktadır.

H1.2 Parti kimlik gücü arttıkça millet ittifakına oy verme davranışı artmaktadır.

H1.3 Parti kimlik gücü arttıkça HDP'ye oy verme davranışı artmaktadır.

H1.4 Parti kimlik gücü arttıkça Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme davranışı artmaktadır.

H1.5 Parti kimlik gücü arttıkça Muharrem İnce'ye oy verme davranışı artmaktadır.

H1.6 Parti kimlik gücü arttıkça Meral Akşener'e oy verme davranışı artmaktadır.

H1.7 Parti kimlik gücü arttıkça Selahattin Demirtaş'a oy verme davranışı artmaktadır.

Parti kimlik gücünün oluşmasında ve güçlenmesinde sosyal bağlamın etkisi bilinmektedir ancak siyasal toplumsallaşma aktörleri ile parti kimlik gücü arasındaki ilişkiyi ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada parti kimlik gücü ile siyasal toplumsallaşma aktörleri arasında anlamlı ilişkiler ortaya konulmak istenmektedir. Kısaca siyasal kültürün edinilmesi süreci şeklinde tanımlayabileceğimiz siyasal toplumsallaşmada rolü olan birden çok aktör yer almaktadır (Erzen ve Yalın 2011; Quentelie 2015a). Bu çalışmada söz konusu aktörlerden aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımı üzerinde durulmuştur. Siyasi tutumların oluşumunda başta aile olmak üzere arkadaş sosyalleşmesinin de etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Şerek ve Umemura 2015; Gordon ve Taft 2011; Jennings ve Niemi 1974; Quentelie 2015a). Buradan yola çıkarak bu etkinin kişilerin destekledikleri siyasi partiyle kimliklenmelerini de arttırabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, gençlerin günümüzde sıklıkla kullandıkları sosyal medya hesapları başta olmak üzere tüm medya araçlarında destekledikleri siyasi parti ile paralel çizgide yayınlar yapan kitle iletişim araçlarını (gazete, radyo ve televizyon programları gibi) takip etmelerinin parti kimlik güçlerini arttırabileceği düşünülmektedir.

H2. Katılımcıların parti kimlik gücü ile siyasal toplumsallaşma arasında ilişki vardır.

H2.1 Parti kimlik gücü arttıkça siyaset ile ilgili konularda aile sosyalleşmesi artmaktadır.

H2.2 Parti kimlik gücü arttıkça siyaset ile ilgili konularda arkadaş sosyalleşmesi artmaktadır.

H2.3 Parti kimlik gücü arttıkça siyaset ile ilgili konularda medya kullanımı artmaktadır.

Politik konum ve kişilik özellikleri arasındaki çalışmalar günümüzde oldukça önemli bir seviyeye gelmiştir. Özellikle muhafazakârlık ve kişilik arasındaki bağlantıyı ortaya koyan çalışmaların varlığı gün geçtikçe artmaktadır (Jost v.diğ. 2003; Carney v.diğ. 2008). Sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin politik konum ile ilişkisini ortaya koyan pek çok çalışmaya da rastlanmaktadır. Sorumluluktan yüksek ve deneyime açıklıktan düşük puan alan katılımcıların kendilerini siyasi olarak muhafazakâr olarak tanımladıkları ortaya konmuştur (Rentfrow v.diğ. 2009; Sibley ve Duckitt 2008; Sibley v.diğ. 2012; Gosling v.diğ. 2003). Avrupa ülkesinde uyumluluk kişilik özelliğinin liberal-sol ideolojileri tercih etme ile yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir (Caprara v.diğ. 2009: 84).

Bu çalışmada katılımcıların politik konumu, kendinizi politik olarak nasıl konumlandırıyorsunuz sorusu sorularak belirlenmiştir. Ülkemiz siyasi partileri açısından sağ-sol sınıflandırmasının yapılmasının güç olduğunu ve bu 2 kutbun batı demokrasilerinden daha farklı anlamlara geldiğini iddia eden çalışmalar mevcuttur (Öniş 2007; Özbudun 2006). Bazı araştırmacılar da farklı sınıflandırmalar yapmışlardır (sosyalist, muhafazakâr, liberal ve ulusalcı; laik/solcu, milliyetçi/muhafazakâr ve liberal) (Dalmış ve İmamoğlu 2000; Küçüker 2007). Sağ ve sol ideoloji arasındaki temel farklılık esasında statükoya karşı olma ve statükoyu koruma ile değişime direnme ayrımında kendini göstermektedir. Buna ek olarak sol ideoloji evrenselcilik, adalet,

eşitlik isteği gibi değerlerle ilişkiliyken; sağ ideoloji, yerellik, hiyerarşik bir toplum düzeni ve otoriteye sadakat şeklinde kendini göstermektedir.

H3. Katılımcıların politik konumları ile kişilik özellikleri arasında ilişki vardır.

Uyumluluk kişilik özelliğinin liberal-sol ideolojileri tercih etme ile yakından ilişkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Caprara v.diğ. 1999; 2006; 2009; Schoen ve Schumann 2007). Uyumluluk kişilik özelliğine sahip kişilerin özgeci davranışlarda bulunmaları, özverili ve uyumlu davranma istekleri sol ideolojinin eşitlikçilik, farklı düşünen kişilere daha toleranslı olma ile yakından ilişkili olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla uyumluluk kişilik özelliğine sahip kişilerin kendilerini daha çok solda konumlandıklarını beklenmektedir.

H3.1 Uyumluluk kişilik özelliği ile sol politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Alanyazında dışa dönüklük ile sağ ideoloji arasında ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Caprara v.diğ. 1999; 2006; Carney v.diğ. 2008). Ancak ülkemiz özelinde düşünüldüğünde, dışa dönük bireylerin daha aktif ve girişken oldukları da göz önünde bulundurulduğunda bu kişilerin mevcut duruma ve gidişata karşı olmaları ve bu yönde hareket etmeleri beklenebilir. Bir başka deyişle, dışa dönük kişiler haklarını savunmak için eyleme geçme konusunda diğer kişilere nazaran daha aktif olabilmektedirler. Ülkemizde uzun yıllardır sağ partilerin egemen olduğu ve iktidarların hoşla gitmeyen uygulamalarını eleştirmek için harekete geçen grupların sol ideolojiye yakın gruplar olduğu düşünüldüğünde, bu gruplarda yer alan kişilerin dışa dönük kişiler olmaları beklenebilir.

H3.2 Dışa dönüklük kişilik özelliği ile sol politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Deneyime açıklık kişilik özelliğinin liberal-sol ideolojileri tercih etme ile yakından ilişkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Barbaranelli v.diğ. 2007;

Carney v.diğ. 2008). Deneyime açık kişilerin tıpkı liberal-sol ideolojilerin temel varsayımlarından olduğu gibi değişime açık oldukları ve dış gruplara daha az önyargılı yaklaşımlarda buldukları söylenebilir. Buradan yola çıkarak deneyime açık kişilerin kendilerini solda konumlandırımları beklenmektedir.

H3.3 Deneyime açıklık kişilik özelliği ile sol politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin sağ ideoloji ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Gerber v.diğ. 2010; 2011; Barbaranelli v.diğ. 2007). Bireylerin endişeli, depresif ve güvensiz olmalarına vurgu yapan duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin daha ötekileştirici, dış gruplara karşı daha sert söylemlerde bulunan ve otoriteye, kendi değerlerinin kutsallığına vurgu yapan sağ söylemleri daha yakın görmeleri olasıdır. Buradan yola çıkarak bu kişilerin kendilerini sağda konumlandırımları daha beklendik bir durumdur.

H3.4 Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ile sağ politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Sorumluluk kişilik özelliğinin sağ ideoloji ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Gosling v.diğ. 2003; Alford ve Hibbing 2007; Gerber v.diğ. 2010). Sorumluluk sosyal normlara bağlılık, düzen, tertip ve örgütlü olma ile ilişkili olduğundan dolayı değişimi istemeyen, var olan düzenin devamını isteyen muhafazakâr-sağ ideolojilerle benzerlik göstermektedir. Bu sebeple bu kişilerin kendilerini sağ ideolojilere ve bu ideolojinin söylemlerine yakın bulmaları beklenen bir sonuçtur.

H3.5 Sorumluluk kişilik özelliği ile sağ politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Olumsuz değerlik kişilik özelliği ile siyasal yönelim arasındaki ilişkiyi ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak sağ ideolojilerin dış dünyaya karşı

kapalılığı ve olumsuzluk eğiliminin kendilerini olumsuz şekilde değerlendiren kişilerle bir benzerlik oluşturduğu söylenebilir. Bu benzerlikten yol çıkarak, kendini olumsuz değerlendiren kişilerin sağ ideolojiye daha yakın olmaları beklenebilir.

H3.6 Olumsuz değerlik kişilik özelliği ile sağ politik konum arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Kişilik özelliklerinin siyasi lider tercihi ile ilişkisi alanyazında son yıllarda oldukça ilgi çeken bir konu olarak yer bulmaya başlamıştır (Ehrhart ve Klein 2001; Felfe ve Sxhyns 2006). Özellikle birbirine zıt ideolojik kutuplarda bulunan partilerin daha merkezi olarak kendilerini konumlandırımları seçmenlerin kişilik özelliklerinin oy tercihlerinde daha önemli hale gelmesine yol açmaktadır (Caprara ve Zimbardo 2004: 584). Özellikle, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve geniş kesimlere daha kolay yoldan ulaşılması ile birlikte parti aidiyetinde zayıflamalar yaşanmıştır. Bu süreçte lider stillerinin ve liderin kişilik özelliklerinin ve söylemlerinin seçim sürecinde ve sonrasında oldukça önemli bir araç haline geldiği görülmektedir (Peele 2005: 191). Bazı çalışmalarda, karizmatik bir liderin takipçilerinin lider ile algıladıkları benzerliğin takipçilerin kişilik özelliklerinden etkilendiğini ortaya koymuştur (Keller 1999: 602; Ehrhart ve Klein 2001: 174). Benzer şekilde, takipçilerin başarı yöneliminde olması ve yüksek özgüven hislerinin görev odaklı lider tercihi ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koyan bir çalışma da bulunmaktadır (Ehrhart ve Klein 2001: 173). Siyasi lider stilleri ve katılımcıların kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H4 Katılımcıların kişilik özellikleri ile siyasi lider stili tercihleri arasında ilişki vardır.

Karizmatik liderlerin özellikleri dikkate alındığında bu kişilerin daha gözüpek, iddali, farklı, hitap ettiği kitleyi daha özel hissettirme ve onları harekete geçirme konusunda başarılı oldukları söylenebilir. Karizmatik liderin bu özelliklerinden yola çıkarak takipçilerinin kişilik özelliklerinin de onları tercih etmede önemli rolü olacağı düşünülmektedir. Örneğin; özgün kararlar veren, diğer insanların kolayca

yapamayacaklarını herkesin gözleri önünde yapan karizmatik lidere oy veren kişilerin liderle kurdukları özdeşim çerçevesinde daha iddialı, sorumluluk sahibi kişiler olabilecekleri düşünülebilir. Bu anlamda uyumluluk puanı düşük, daha az otonomi sahibi bireylerin karizmatik liderlere oy vermesi beklenebilir. Deneyime açık ve dışa dönük kişilik özelliklerinden yüksek puan alan kişilerin ise karizmatik liderin söylemlerini daha sorgulanabilir bulmaları ve farklı liderlerin söylemlerini de aynı özenle ele almaları ve daha rasyonel kararlar vermeleri beklenebilir.

H4.1 Karizmatik lider tercihi ile uyumluluk kişilik özelliği negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.2 Karizmatik lider tercihi ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.3 Karizmatik lider tercihi ile duygusal tutarsızlık kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.4 Karizmatik lider tercihi ile sorumluluk kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.5 Karizmatik lider tercihi ile deneyime açıklık kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.6 Karizmatik lider tercihi ile olumsuz değerlik kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Görev odaklı liderlerin hedef belirleme ve belirlenen hedeflere ulaşma konusunda planlama becerilerinin daha ön planda olduğu söylenebilir. Daha planlı, özenli, belirsizlik ortamına müsaade etmeyen özenli tavırları kendilerini bu liderin tarzı ile özdeşleştiren kişilerin kişilik özelliklerinde de yansıyabilir. Özellikle düzenli, planlı ve dakik olmaya özen gösteren sorumluluk hissiyatı fazla olan kişilerin, görev aşkı ile hareket eden ve birlikte çalıştığı insanlarla iletişimi önemseyen uyumlu, aktif, katılımcı

ve hareketli olan dışa dönük kişilerin bu liderleri diğer liderlere kıyasla daha fazla tercih etmeleri beklenebilir. Duygusal olarak tutarsız ve deneyime açık kişilerin görev odaklı liderin çok sıkı ve sınırları keskin şekilde belirlenen görev tanımlarına uymak istememeleri beklenebilir.

H4.7 Görev odaklı lider tercihi ile uyumluluk kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.8 Görev odaklı lider tercihi ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.9 Görev odaklı lider tercihi ile duygusal tutarsızlık kişilik özelliği negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.10 Görev odaklı lider tercihi ile sorumluluk kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.11 Görev odaklı lider tercihi ile deneyime açıklık kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.12 Görev odaklı lider tercihi ile olumsuz değerlik kişilik özelliği negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

İlişki odaklı liderlerin en önemli özelliği, iktidarın gücünü tek başına kullanmaktan ziyade birlikte çalıştığı ve tüm grup üyeleriyle paylaşmak istediğine yönelik yaptığı vurgudur. İletişimi, adaleti, saygılı ve seviyeli olmayı her daim vurgulayan bu liderlerin takipçilerinin de benzer özelliklere sahip kişilerden oluşması beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, görev insanı gibi hareket etmek isteyen ve sınırların daha net olmasını isteyen sorumlu, duygularını kontrol etmede güçlük yaşayan, gergin ve agresif olan duygusal tutarsızlık gösteren, kendilerini olumsuz değerlendiren, görüşlerinin aslında önemsiz olduğunu düşünen ve iletişime kapalı olan kişilerin bu liderleri tercih etmeleri çok olası gözükmemektedir. Bunun aksine uyumlu,

dışa dönük ve yeni şeyleri tecrübe etme konusunda kendi görüşlerini daha kolay bir şekilde ortaya koyan kişilerin ilişki odaklı liderlerin takipçileri olmaları beklenmektedir.

H4.13 İlişki odaklı lider tercihi ile uyumluluk kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.14 İlişki odaklı lider tercihi ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.15 İlişki odaklı lider tercihi ile duygusal tutarsızlık kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.16 İlişki odaklı lider tercihi ile sorumluluk kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.17 İlişki odaklı lider tercihi ile deneyime açıklık kişilik özelliği arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4.18 İlişki odaklı lider tercihi ile olumsuz değerlik kişilik özelliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Alanyazına bakıldığında cinsiyetin siyasi katılıma ve oy verilen aday ile ilişkisine ilişkin çalışmalar birbirinden farklı sonuçlar vermiştir (Türkdoğan 1976: 47; Tekeli 1982; Kalaycıoğlu 1983; Tatar 2003; Özyurt 2010; Eser ve Sarışahin 2016). Özellikle 1980 sonrası çalışmalara bakıldığında siyasi tercihlerdeki cinsiyet farkının azalma eğilimde olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Araştırmalar, endüstri öncesi toplumlarda, kadınların erkeklere göre daha muhafazakâr olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, kadınların çalışma yaşamında daha fazla görünür olmalarından dolayı düşük ücretli işlerde daha fazla çalışmaları ve sosyoekonomik durumlarının daha düşük olması sebebiyle, onların haklarını (istihdam da eşitlik, ücret eşitliği, vb.) savunan sol partilere yönelimlerinin giderek arttığı ortaya konmuştur (DeVaus ve McAllister 1989; Inglehart ve Norris 2000; Oskarson 1995).

Ataerkil bir toplum olan ülkemizde siyasetin erkek işi olduğu algısı oldukça yaygındır. Bu sebepten ötürü siyasi katılımında cinsiyetler arasında bir fark olması ve bu farklılığın oy verdikleri siyasi partiler açısından değişiklikler göstermesi beklenmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerde, eğitilmiş ve genç kadınların siyasete daha aktif şekilde katıldıklarını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Dalton 2006). Bu nedenlerden dolayı, özellikle eğitilmiş ve kentli kadın popülasyonunda toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunları vurgulayan, kadınlara pozitif ayrımcılık gibi vaatlerde bulunan parti liderlerinin ve adayların kadın seçmenlerin dikkatini daha fazla çekmesi ve kadınların oy tercihlerini bu partiler yönünde kullanmaları beklenmektedir.

H5 Katılımcıların cinsiyeti ile oy verdikleri siyasi parti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5.1 Erkek katılımcılar kadınlara göre cumhur ittifakına daha çok oy vermektedir.

H5.2 Kadın katılımcılar erkeklere göre millet ittifakına ve HDP'ye daha çok oy vermektedir.

H6 Katılımcıların cinsiyeti ile oy verdikleri cumhurbaşkanı adayı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6.1 Erkek katılımcılar kadınlara göre Recep Tayyip Erdoğan'a daha çok oy vermektedir.

H6.2 Kadın katılımcılar erkeklere göre Muharrem İnce'ye ve Selahattin Demirtaş'a daha çok oy vermektedir.

Tıpkı cinsiyette olduğu gibi gelir düzeyinin de oy verme ve oy verilen siyasi parti ile arasındaki ilişkiye yönelik birbirinden farklı çalışmalar mevcuttur (Kalaycıoğlu 1983; Yılmaz ve diğ. 2012). Yapılan bir çalışmada Türkiye'de makroekonomik değişkenler içerisinde enflasyon oranının seçmen ideolojisini belirleyen en önemli

değişken olduğu belirlenmiştir. Bunun etkisiyle kronik enflasyon sorununun seçmen ideolojisinde sağ ideolojiyi artırıcı bir etki yarattığı bulunmuştur (Çınar 2010: 151). Ayrıca gelir seviyesi, kişilerin statülerini, iletişim kaynaklarını, temas ettikleri sosyal çevreyi direkt olarak etkilemektedir. Bu gibi gerekçelerden ötürü yüksek gelire sahip kişilerin düşük gelire sahip kişilere kıyasla siyasi gelişmeleri daha yakından takip etme, siyasi aktivitelere katılma ve bu konularda söz söyleme konusunda daha aktif olmaları beklenmektedir. Bu aktif katılım beraberinde oy verdikleri siyasi partinin ve cumhurbaşkanı adayının vaatlerini, partilerin programını ve siyasi mesajların daha detaylı bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu tercihlerinde de bir farklılık olması beklenmektedir.

H7 Katılımcıların gelir düzeyi ile oy verdikleri siyasi parti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7.1 Gelir düzeyi düşük olan katılımcılar yüksek olanlara göre cumhur ittifakına daha çok oy vermektedir.

H7.2 Gelir düzeyi yüksek olan katılımcılar düşük olanlara göre millet ittifakına veya HDP'ye daha çok oy vermektedir.

H8 Katılımcıların gelir düzeyleri ile oy verdikleri Cumhurbaşkanı adayı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8.1 Gelir düzeyi düşük olan katılımcılar yüksek olanlara göre Recep Tayyip Erdoğan'a daha çok oy vermektedir.

H8.2 Gelir düzeyi yüksek olan katılımcılar düşük olanlara göre Muharrem İnce'ye veya HDP'ye daha çok oy vermektedir.

Oy verme davranışında etkili olan faktörleri belirlemeye çalışan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu ideolojinin parti liderinden daha yüksek oranda oy vermede etkili olduğunu belirtmişlerdir (Erdinç 2012: 63). Seçmenlerin

liberal ve muhafazakâr veya sol - sağ ideolojiye sahip olmalarının siyasi tutumlarını ve aday tercihlerini oldukça önemli şekilde etkilediğine yönelik kanıtlar başka çalışmalar tarafından da sağlanmıştır (Jacoby 2010: 557; Uztuğ 1999: 77). Seçim sisteminde gerçekleştirilen son değişiklik siyasi partilere seçimlere ittifak olarak girmeyi neredeyse zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk siyasi olarak farklı konumlarda bulunan partileri bir araya getirmeye de mecbur kılmıştır. Bu mecburiyetin seçmen nezdinde, nispeten daha homojen bir ittifak olan cumhur ittifakında (tüm bileşenleri sağ ideolojiye daha yakın) millet ittifakına (sağ ve sol ideolojiye yakın olan partilerden oluşmaktadır) kıyasla daha az farklılık yaratacağı düşünülmektedir. Ancak tüm ittifakların başat partilerinin seçmenlerinin ideolojileri doğrultusunda oy kullanabileceği varsayılabilir. Mevcut alanyazın doğrultusunda katılımcıların politik konumlarının, siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihleri ile anlamlı ilişkiler ortaya çıkarması beklenmektedir.

H9 Katılımcıların politik konumları ile siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9.1 Kendini politik olarak sağda konumlandıran katılımcılar cumhur ittifakına daha çok oy vermektedir.

H9.2 Kendini politik olarak solda konumlandıran katılımcılar millet ittifakına ve HDP'ye daha çok oy vermektedir.

H10 Katılımcıların politik konumları ile cumhurbaşkanı tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H10.1 Kendini politik olarak sağda konumlandıran katılımcılar Recep Tayyip Erdoğan'a ve Meral Akşener'e daha çok oy vermektedir.

H10.2 Kendini politik olarak solda konumlandıran katılımcılar Muharrem İnce'ye ve Selahattin Demirtaş'a daha çok oy vermektedir.

Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçildikten sonra yapılan ilk seçim üzerinden yapılan bu çalışmanın hipotezlerinden bir diğeri de oy verilen siyasi parti ile oy verilen cumhurbaşkanı adayı arasında beklenen anlamlı ilişkiye yöneliktir. Seçim sistemi gereği cumhurbaşkanı adayı olmak için ya yüz bin seçmenin yazılı teklifi ya da mecliste grubu bulunan siyasi partilerin milletvekillerinin desteği gerekmektedir.⁶ Cumhurbaşkanlığı seçimine katılan adayların büyük çoğunluğu da üyesi ve lideri oldukları siyasi partiler tarafından aday gösterildiklerinden dolayı seçmen nezdinde de destekledikleri partinin gösterdikleri cumhurbaşkanı adayına oy vermeleri beklenmektedir.

H11 Katılımcıların siyasi parti tercihleri ile katılımcıların cumhurbaşkanı tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11.1 Oy tercihini cumhur ittifakından yana kullanan katılımcılar cumhurbaşkanlığı tercihinde Recep Tayyip Erdoğan'ı tercih etmişlerdir.

H11.2 Oy tercihini millet ittifakından yana kullanan katılımcılar cumhurbaşkanlığı tercihinde Muharrem İnce/Meral Akşener'i tercih etmişlerdir.

H11.3 Oy tercihini HDP'den yana kullanan katılımcılar cumhurbaşkanlığı tercihinde Selahattin Demirtaş'ı tercih etmişlerdir.

Ailenin siyasal toplumsallaşma sürecindeki en etkili aktör olduğu bilinmektedir. Yapılan çalışmalar bu ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır (Dunkel ve Decker 2012; Aydın ve Özbek 2004). Bu nedenle, ilk kez oy verecek genç seçmenlerin kararlarını vermeden önce özellikle anne ve babalarından etkilenmeleri olasıdır. Bu çalışmamızda da hem siyasi partilerin hem de cumhurbaşkanı adaylarının seçiminde anne ve babaların oy tercihleriyle katılımcıların oy tercihleri arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olması beklenmektedir.

⁶ "YSK," son güncelleme 2 Ekim 2019, <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77555/2018-292.pdf> . Erişim Tarihi: 26 Eylül 2019.

H12 Katılımcıların siyasi parti tercihleri ile katılımcıların annelerinin siyasi parti tercihleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

H13 Katılımcıların cumhurbaşkanı tercihleri ile katılımcıların annelerinin cumhurbaşkanı tercihleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H14 Katılımcıların siyasi parti tercihleri ile katılımcıların babalarının siyasi parti tercihleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H15 Katılımcıların cumhurbaşkanı tercihleri ile katılımcıların babalarının cumhurbaşkanı tercihleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Bu çalışmada daha önce bir arada ele alınmayan değişkenler birlikte ele alınacaktır ve oy verme davranışını (cumhur ittifakı, millet ittifakı, HDP, Recep Tayyip Erdoğan, Muharrem İnce, Meral Akşener, Selahattin Demirtaş ve oy kullanmayanlar) ne kadar yordadığına bakılacaktır. Bahsi geçen bağımsız değişkenler (ebeveyn stili algısı, politik konum, parti kimlik gücü, siyasi toplumsallaşma aktörleri, siyasi lider stili tercihi ve kişilik özellikleri) lojistik regresyon eşitliğine konarak model testi yapılacaktır.

İttifak partileri ve seçime herhangi bir ittifakın içinde yer almadan giren HDP için ve bu partilerin cumhurbaşkanı adayı olarak gösterdikleri siyasi liderler için ayrı ayrı analizler gerçekleştirilmiştir. Cumhur ittifakının bileşenlerinden olan AKP ve MHP'nin siyasi yelpazenin sağında yer aldıklarından dolayı katılımcıların kendilerini politik olarak sağda konumlandırıyor olmalarının bu partilere ve cumhurbaşkanı adayı olan Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermeyi yordayacağı düşünülmektedir. Bu ittifakı ve adayı destekleyen kişilerin parti kimliklenmelerinin de yüksek olacağı beklenmektedir. Ayrıca daha otoriter liderlere sahip olmalarından yola çıkarak otoriter ebeveynlere sahip kişilerin bu partilere yönelmesi olasıdır. Recep Tayyip Erdoğan'ın daha karizmatik bir lider olarak algılanmasından dolayı bu lider stili ile ilişkisinin ortaya çıkması da beklenmektedir. Yine alanyazında belirtilen ve sağ-muhafazakâr ideoloji ile ilişkisi ortaya konan sorumluluk ve duygusal tutarsızlığın yanı sıra olumsuz değerlik kişilik

özelliğinin de bu ittifaka ve Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermeyi yordayacağı düşünülmektedir.

Diğer ittifak olan Millet ittifakı ise daha karmaşık bir yapıdadır. Bu ittifakta ideolojik açıdan birbirinden oldukça farklı partiler (CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi) bir araya gelmiştir. Bu ittifakın başat partisinin (aldığı oy gereği) Cumhuriyet Halk Partisi olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, sosyal demokrat olarak kendini niteleyen bu partinin destekçilerinin de kendilerini solda konumlandırımları beklenmektedir. Ancak cumhurbaşkanlığı seçiminde tek aday yerine her partinin kendi adayını çıkardığı gerçeği düşünülecek olursa söz konusu sol ideolojik konumun sadece Muharrem İnce'ye oy vermeyi yordayacağı düşünülebilir. Diğer bir aday olan Meral Akşener'in ise sağ gelenekten gelen bir siyasetçi olması nedeniyle ona oy veren kişilerin kendilerini sağda konumlandırımları beklenmektedir.

Uzun yıllar muhalefette kalan bu partilerin destekçilerinin siyasal toplumsallaşma konusunda daha aktif, siyasete ilişkin konularda seçimi kazanma arzusundan da beslenerek daha girişken oldukları söylenebilir. Tıpkı diğer ittifak da olduğu gibi bu ittifakın ve cumhurbaşkanı adaylarının destekçilerinin parti kimlik güçlerinin yüksek olmaları beklenmektedir. Diğer ittifaka kıyasla daha fazla ilişki ve görev odaklı liderlere sahip bu partilerin bu iki liderlik özeliği ile ilişkisinin ortaya çıkması beklenmektedir. Kişilik özellikleri açısından düşünüldüğünde, deneyime açıklık, dışa dönüklük ve uyumluluk özelliklerinin bu partilere ve cumhurbaşkanı adaylarına oy vermeyi yordayacağı düşünülebilir. Seçim süreci boyunca diğer ittifaka nazaran daha özgürlükçü söylemlerde bulunan Millet ittifakının seçmenlerinin deneyime açıklık, dışa dönüklük ve uyumluluk kişilik özelliklerine sahip oldukları beklenmektedir. Bu kişilik özelliklerinin bu ittifaka ve ittifak partilerinin aday gösterdiği cumhurbaşkanı adaylarına oy vermeyi yordayabileceği düşünülmektedir.

Herhangi bir ittifak çatısı altında olmadan seçimlere giren ve barajı geçip parlamentoğa dâhil olan HDP ve onun cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş için benzer profillerin ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bu grupta yer alan seçmenlerin kendilerini ideolojik olarak solda tanımlayacakları ve parti kimlik güçlerinin yüksek

olacağı beklenmektedir. Her ne kadar kendisini sol bir parti olarak konumlandırırsa da içinde pek çok farklı etnik ve sosyal gruptan insanın dâhil olduğu ve önemli bir kesim tarafından Kürt milliyetçisi bir parti algısına sahip olan HDP'nin özellikle yüzde onluk baraj problemini aşmasını sağlamak için şehirli, eğitilmiş, iktidar karşıtı ve kürt olmayan gruptan da destek aldığı bilinmektedir. Bu bağlamda HDP'ye oy veren seçmenin siyasal toplumsallaşma aktörleri ile ilişkilerinin yordayıcı olacağı söylenebilir. Bunun yanı sıra aynı zamanda parti lideri de olan Selahattin Demirtaş'ın HDP'yi Türkiye partisi yapma girişimleri neticesinde benimsediği liderlik tarzının ilişki odaklı liderlik tarzı ile yakından ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Farklı arka planlardan gelen ve farklı motivasyonlarla HDP'ye ve Demirtaş'a oy veren seçmenlerin kişilik özelliklerinden hangilerinin oy vermeyi yordayacağı ise net değildir.

Son olarak oy vermeyen katılımcıları ele alacak olursak, bu geniş grubun kendilerini apolitik olarak nitelendirdikleri ve siyasetin hayatlarında herhangi bir şeyi değiştirmeyeceğine yönelik bir algıya sahip olduklarını varsayabiliriz. Yani bu gruba dâhil olan kişilerin kendilerini siyasal olarak herhangi bir ideolojiye yakın görmeyecekleri, parti taraftarı olmadıkları için parti kimlik güçlerinin zayıf olacağı ve siyasal toplumsallaşma aktörleri ile temaslarının çok kısıtlı olacağı düşünülebilir. Bu kitlenin diğer liderlere kıyasla ilişki odaklı liderin iletişim vurgusundan dolayı bu tarzı benimseyen liderleri daha çekici algılayacağı düşünülebilir. Kişilik özellikleri ele alındığında alanyazında dışa dönüklük puanı yüksek olanların siyasal katılımında çok daha aktif oldukları ortaya konmuştur. Bu bulgudan yola çıkarak dışa dönüklük puanı düşük olanların oy vermeme davranışını yordayacağı söylenebilir.

H16 Ebeveyn stili algısı, politik konum, siyasi parti kimlik gücü, siyasal toplumsallaşma aktörleri, siyasi lider stili tercihi ve kişilik özellikleri oy verme davranışını yordamaktadır.

Önceki çalışmalar incelendiğinde alanyazında siyasi parti kimlik gücü, siyasi lider stili tercihi ve seçmenin kişilik özelliklerinin birbirleriyle ilişkilerini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, parti kimlik gücü ile siyasi lider stili tercihi ilişkisinde seçmenin kişilik özelliklerinin düzenleyici rolünü incelemektedir.

Bir başka deyişle, seçmenin kişilik özelliklerinin, parti kimlik gücü ve siyasi lider stili tercihi arasındaki muhtemel ilişkide düzenleyici rolünün olacağı beklenmektedir.

Genel olarak bireyin siyasi parti kimlik gücü arttıkça tercihinin uygun stile sahip lidere oy verme olasılığı artmaktadır. Bununla beraber, bireyin uyumlu ya da dışa dönük kişilik özelliğine sahip olması bu özelliklerin ilgili lider stili ile hangi yönde ilişkili olduğuna bağlı olarak siyasi kimlik gücü ile etkileşimli olarak lider tercihi ile ilişkilenebilir. Örneğin, bireyin kimlik parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide, bireyin deneyime açıklık kişilik özelliğine sahip olmasının bu ilişkiyi düzenleyeceği düşünülebilir. Bireyin deneyime açık olmasının bir partiye sıkı bir şekilde aidiyet hissetmesiyle negatif bir ilişkisi olduğu alanyazında ortaya konmuştur (Gerber v.dip. 2012; Bakker v.diğ. 2015). Deneyime açıklık kişilik özelliğinin görev odaklı liderlikle negatif yönlü ilişkisi olabileceği ise önceki hipotezlerde belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak, parti kimlik gücü artarken deneyime açıklık kişilik özelliğinden alınan puanın düşük olmasının bireyin görev odaklı lideri tercih etmesine yol açabilir.

Aşağıda siyasi parti kimlik gücü ve üç farklı lider stili arasındaki ilişkide düzenleyici rolü olduğu düşünülen altı kişilik özelliği için alt hipotezler yazılmıştır. Söz konusu hipotezler bu çalışmada açılımlayıcı olarak çalışılmıştır.

H17 Siyasi parti kimlik gücü ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin düzenleyici rolü vardır.

H17.1 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide uyumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.2 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide dışa dönüklük kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.3 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.4 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide sorumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.5 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide deneyime açıklık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.6 Siyasi parti kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasındaki ilişkide olumsuz değerlik kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.7 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide uyumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.8 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide dışa dönüklük kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.9 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.10 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide sorumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.11 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide deneyime açıklık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.12 Siyasi parti kimlik gücü ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide olumsuz değerlik kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.13 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide uyumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.14 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide dışa dönüklük kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.15 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.16 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide sorumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.17 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide deneyime açıklık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

H17.18 Siyasi parti kimlik gücü ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide olumsuz değerlik kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır.

Bu çalışmada aynı zamanda, siyasi parti kimlik gücü ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide katılımcıların kişilik özelliklerinin aracı rolü de incelenmiştir. Bireyin siyasi parti kimlik gücü arttıkça tercihine uygun stile sahip lidere oy verme olasılığının arttığından bahsetmiştik. Buradan yola çıkarak bazı kişilik özelliklerinin parti kimlik gücü ile ilişkisinde siyasi lider stili tercihinde aracılık rolünün olacağı varsayılmıştır. Örneğin, bireyin kimlik gücü ile karizmatik lider tercihi arasında bir ilişki varsa, bireyin sorumluluk kişilik özelliğinin bu ilişkide aracı rolü olacağı düşünülebilir. Bu noktada bireyin sorumluluk kişilik özelliğinin karizmatik liderlikle pozitif yönlü ilişkisi olabileceği önceki hipotezlerde belirtilmişti. Sorumluluk kişilik özelliğine sahip kişilerin karizmatik liderin etkisi altında kalıp onun yönlendirmelerini eksiksiz bir şekilde hayata geçirme arzusunda olmaları ve bu durumun partilerine ait hissetmeleri ile de yakından ilişkili olacağı düşünülmektedir. Bu durumda siyasal kimlik gücü ile karizmatik liderlik arasındaki ilişkide sorumluluk kişilik özelliğinin aracı rolünün olması beklenmektedir.

Bu çalışmada, kişilik özelliklerinin, siyasi parti kimlik gücü ve siyasi lider stili tercihi arasındaki muhtemel ilişkide aracı rolü açımlayıcı olarak çalışılmıştır.

H18 Siyasi Parti kimlik gücü ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolü vardır.

Siyasal toplumsallaşma aktörleri ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide katılımcıların kişilik özelliklerinin aracı rolü de incelenen bir başka konudur. Toplumsallaşma sürecinde kişilik özelliklerinin rolü olduğu bilinmektedir. Farklı siyasi toplumsallaşma aktörleri ile kurulan ilişkilerin de kişilik özellikleriyle ilintili olması beklenen bir durumdur. Kişilik özellikleri ve lider tercihi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalara değinmiştik. Bu ilişkiler ağından yola çıkarak söz konusu değişkenler ele alınarak aracılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Örnek verecek olursak, dışa dönük bir bireyin siyasi konularda sosyalleşmesi oldukça beklenen bir durumdur. Bu kişilerin kendilerini ilişki odaklı bir lider ile özdeşleştirmeleri ve o liderin görüşlerini aile, arkadaş çevresi ve medya başta olmak üzere tüm mecralarda paylaşacağı düşünülebilir. Dolayısıyla siyasi toplumsallaşma aktörleri ile ilişkide ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide dışa dönük olmanın aracı rolü olabileceği öne sürülebilir.

Bu çalışmada, kişilik özelliklerinin, siyasi toplumsallaşma ve siyasi lider stili tercihi arasındaki muhtemel ilişkide aracı rolü açımlayıcı olarak çalışılmıştır.

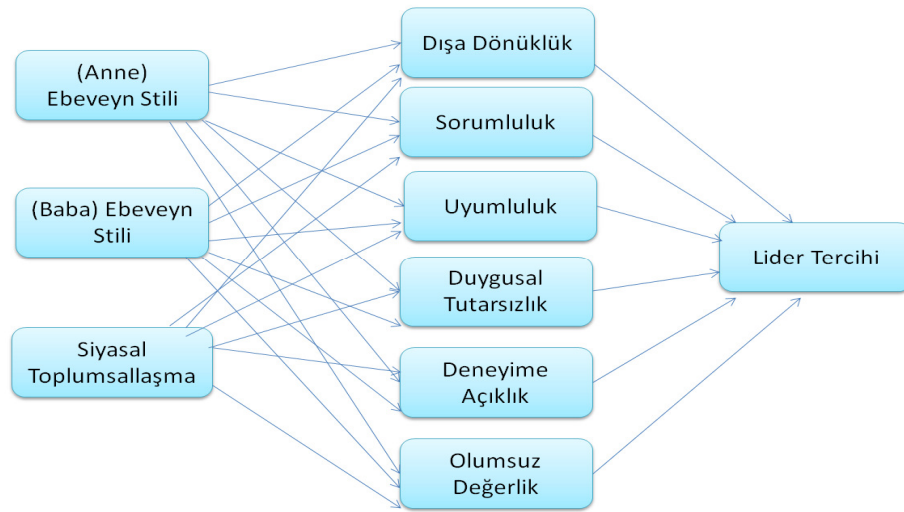
H19 Siyasi toplumsallaşma ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolü vardır.

Ebeveyn stili algısı ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide katılımcıların kişilik özelliklerinin aracı rolü de incelenmiştir. Ebeveynlerini otoriter veya demokrat olarak algılayan bireylerin ebeveynleriyle benzer özelliklere sahip liderleri tercih etmeleri alanyazında bazı biliminsanları tarafından ele alınmıştır (Gruen 2010; Gruen 2015). Buradan yola çıkarak kişilik özelliklerinin de bu ilişkide aracılık rolü olacağı düşünülmektedir. Örneğin, ebeveynlerini otoriter olarak algılayan ve olumsuz değerlik kişilik özelliğine sahip birinin karizmatik bir lideri idealize etmesi beklenebilir. Karizmatik liderin otoriter tavırları kişinin kendisine yönelik olumsuz düşünme eğilimi ile birleşince, o lideri daha önemli bir konumda algılamasına ve kendi gerçekleştiremediği idealleri karizmatik lider ile bütünleşerek hayata geçirmesine yönelik bir algı oluşturmasına sebep olabilir.

Bu çalışmada, kişilik özelliklerinin, siyasal toplumsallaşma ve siyasi lider stili tercihi arasındaki muhtemel ilişkide aracı rolü açılımlayıcı olarak çalışılmıştır.

H20 Ebeveyn stili algısı ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolü vardır.

Önceki çalışmalar ebeveynlik stillerinin lider tercihiyle olan ilişkisini (Murray ve Mulvaney 2012; Bulman v.dğr. 2014) ve kişilik özelliklerinin (Schoen ve Schumann 2005, 2007; Carney v.dğr. 2008) lider tercihiyle olan ilişkisini ortaya koymuştur. Ancak herhangi bir çalışmada ebeveynlik stillerinin, kişiliğin, siyasal toplumsallaşmanın ve lider stillerinin birbiriyle olan ilişkisi bir model üzerinden test edilmemiştir. Dolayısıyla bu değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak üzere model testi yapılmıştır.

Şekil 1.4: Nihai Model Önerisi

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin oy verme davranışında rolü olan algılanan ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma aktörleri, siyasi liderlik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemek ve söz konusu değişkenler arasındaki ilişkilerden yola çıkarak model önerilerinde bulunmaktır. Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve verilerin toplanması aşamasında izlenen işlem basamaklarının üzerinde durulacaktır.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada örneklem İstanbul ilinde devlet ve vakıf üniversitelerinin lisans düzeyinde okuyan öğrenciler ile sınırlandırılmış, diğer şehirler kapsam dışı bırakılmıştır. Böylece, katılımcılar İstanbul'da bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitimlerine devam eden öğrencilerden olasılığa dayalı olmayan "kolayda örnekleme yöntemi" ile belirlenmiştir. Katılımcıların 266'sı (%67,7) kadın, 127'si (%32,3) erkektir. Katılımcıların yaşlarının 18 ila 40 arasında olduğu görülmektedir (Ort.= 21,52 S= 2.58).

Katılımcılara ilişkin demografik bilgilere ayrıntılı olarak Tablo 2.1'de yer verilmiştir.

Tablo 2.1: Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların demografik özellikleri

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	266	67,7
	Erkek	127	32,3
Üniversite Türü	Devlet	182	46,3
	Vakıf	211	53,7
Anne Eğitim	Okur Yazar Değil	20	5,1
	İlkokul	150	38,2
	Ortaokul	54	13,7
	Lise	111	28,2
	Önlisans	7	1,8
	Lisans	48	12,2
	Yüksek Lisans/Doktora	3	0,8
Baba Eğitim	Okur Yazar Değil	6	1,5
	İlkokul	83	21,1
	Ortaokul	56	14,2
	Lise	144	36,6
	Önlisans	5	1,3
	Lisans	93	23,7
Ailenin Gelir Durumu	Yüksek Lisans/Doktora	6	1,5
	1500 TL'den Az	15	3,8
	1501-2500 TL	67	17
	2501-3500 TL	76	19,3
	3501-4500 TL	59	15
	4501 TL'den Fazla	174	44,3
	Gelir Yok	2	0,5
Kiminle Yaşıyor	Yalnız	37	9,4
	Aile	194	49,4
	Akrabalar	1	0,3
	Arkadaşlar	40	10,2
	Yurt	112	28,5
	Diğer	9	2,3
En Çok Yaşadığı Yerleşim Merkezi	Köy	11	2,8
	Kasaba	3	0,8
	İlçe	53	17
	Şehir	93	23,7
	Büyükşehir	230	58,5
	Yurtdışı	3	0,8

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda, katılımcıların yaş, doğum yeri, cinsiyet, üniversite türü, bölüm, ebeveynlerinin eğitim durumları, ebeveynlerinin meslekleri, ebeveynlerinin yaşları, kardeş sayısı, ailenin gelir durumu, şu an kiminle yaşadıkları ve yaşamlarının büyük kısmını hangi yerleşim merkezinde geçirdikleri gibi demografik değişkenlere ait

bilgiler sorulmuştur. Bunun yanı sıra, kendilerinin ve ebeveynlerinin siyasi tercihlerine yönelik sorular da bu formda yer almaktadır (bk. Ek 1).

2.2.2. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği (SPKGÖ)

Bu çalışmada kişilerin oy verdikleri partiye yönelik kimlik gücünü ölçmek amacıyla üç soruluk bir ölçek hazırlanmış ve psikometrik özellikleri test edilmiştir. Bu çalışmada siyasi parti kimlik gücü “Bu partinin taraftarı olmak sizin için ne kadar önemli?”, “Bu parti kendinizi tanımlarken ne kadar önemli?” ve “Bu partiyle kendinizi ne kadar özdeşleştiriyorsunuz?” şeklindeki ifadelerle ölçülmüştür. Ölçek 6 aralıklı Likert tipi derecelendirme yöntemiyle değerlendirilmiştir (1= Kesinlikle Önemli Değil, 2= Pek Önemli Değil, 3= Önemli Değil, 4= Önemli, 5= Oldukça Önemli 6= Kesinlikle Önemli). Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörden meydana geldiği bulunmuştur. Ölçeğin açıklanan varyans değeri %81 iken, Cronbach Alpha katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ)

Ehrhart ve Klein (2001), karizmatik liderleri diğer liderlere (görev odaklı lider ve ilişki odaklı lider) göre daha cazip gören takipçilerin karakteristiklerini anlamak için bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmada da, bahsi geçen araştırmacılar tarafından, iş ortamındaki yöneticilerin liderlik stillerini belirlemek amacıyla geliştirilen ancak Cohen ve arkadaşları (2004) tarafından siyasi liderliğe uyarladıkları ölçekten esinlenilerek Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği adapte edilmiştir. Üç farklı siyasi liderin (karizmatik lider, görev odaklı lider ve ilişki odaklı lider) seçim beyannamelerinin bulunduğu bu ölçek orijinal çalışmadaki haline sadık kalınarak ve Türk kültürüne uygun ifadeleri bulunduracak şekilde kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında ölçeğin Türkçeye uyarlanabilmesi için öncelikle ölçekteki 5 madde, dil eşdeğerliği her iki dili de iyi derecede bilen, İngilizce Mütercim-Tercümanlık bölümünde görev yapmakta olan bir doktor öğretim üyesi ve iki uzman psikolog tarafından ayrı ayrı Türkçe’ye çevrilmiş, sonrasında bu çeviriler birbiri ile

karşılaştırılmıştır. Araştırmacı ile danışmanın değerlendirmeleri sonucunda oluşturulan Türkçe formda yer alan 5 maddenin anlaşılabilirliği, her bir liderin söylemleri ve karşılık gelen stiller üniversitelerin Psikoloji bölümlerinde görev yapan üç öğretim elemanı tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin neticesinde lider stillerinin ve ifadelerin uygun olduğuna kanaat getirilmiştir. Bu ölçek sayesinde üç farklı liderin seçim beyannamesi şeklinde sunulan ifadelerini okuyan katılımcıların hem o lideri nasıl değerlendirdiklerini ve hem de varsayımsal bir seçim olsa hangi lidere oy vermek istedikleri ölçülmektedir (ör., “Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?”). Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Uygulama aşamasında, üç farklı siyasi liderin seçim beyannameleri katılımcılar tarafından ayrı ayrı 5 aralıklı Likert tipi ölçekle (1= Hiç Katılmıyorum, 2= Biraz Katılmıyorum, 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4= Oldukça Katılıyorum, 5= Tamamen Katılıyorum) değerlendirmekte ve son olarak bir seçim olması durumunda hangi siyasi lidere oy vermek isteyeceklerini belirttikleri bir soruyla son bulmaktadır.

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında yapılan analizler sonucunda,

- Karizmatik liderlik için kullanılan ölçek tek faktörden meydana gelen bir ölçektir. Adaptasyon çalışmasının faktör yapıları incelediğinde, beş maddenin toplam varyansın %83,37’sini açıkladığı görülmektedir. Cronbach Alpha katsayısı .95 olarak bulunmuştur.
- Görev odaklı liderlik için kullanılan ölçek tek faktörden meydana gelen bir ölçektir. Adaptasyon çalışmasının faktör yapıları incelediğinde, beş maddenin toplam varyansın %86.48’ini açıkladığı görülmektedir. Cronbach Alpha katsayısı .96 olarak bulunmuştur.
- İlişki odaklı liderlik için kullanılan ölçek tek faktörden meydana gelen bir ölçektir. Adaptasyon çalışmasının faktör yapıları incelediğinde, beş maddenin toplam varyansın %84.52’sini açıkladığı görülmektedir. Cronbach Alpha katsayısı .95 olarak bulunmuştur.

Ölçeğe yönelik psikometrik analizler çalışmanın bulgular bölümünün “Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri” başlığı altında ayrıntılı şekilde verilmiştir.

2.2.4. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ)

Siyasal toplumsallaşma sürecinde etkili olan aktörlerle ilgili yapılan Türkçe alanyazın çalışması neticesinde geliştirilen bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu kapsamda çeşitli araştırmalarda kullanılan ifadelerden yola çıkarak, siyasal toplumsallaşma aktörlerinin etkilerini değerlendirmek amacıyla bir ölçüm aracı geliştirilmiştir (Quintelier 2011; Quintelier 2015a; Lee v.dğr. 2012).

Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinde 10 soru bulunmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler sıklık ifadelerinden oluşan 5 aralıklı (1= Asla, 2= Nadiren, 3= Bazen, 4= Çok Sık, 5= Her Zaman) Likert tipi ölçekle değerlendirilmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Hazırlanan ölçeğe yapılan faktör analizi sonucunda: ölçek maddelerinin üç faktöre yüklendiği görülmüştür. Siyasal toplumsallaşma ölçeğinin üç faktörü; aile, arkadaş ve medya şeklinde üç alt boyutla tanımlanmıştır. Buna göre 1, 2 ve 3 numaralı maddeler birinci faktöre yüklenen ve aile toplumsallaşması ile ilgili (ör., “Anneniz veya babanız ne sıklıkta siyasi haberleri takip etmeniz yönünde sizi cesaretlendiriyor?”); 4, 5, 6 ve 7 numaralı maddeler ikinci faktöre yüklenen arkadaş toplumsallaşması ile ilgili (ör., “Arkadaşlarınız tarafından siyasi bir etkinliğe ne sıklıkta davet edilirsiniz?”); 8, 9 ve 10 numaralı maddeler ise üçüncü faktöre yüklenen ve medya kullanımı alt boyutu şeklinde ifade edilebilir (ör., “Siyaset ile ilgili haberleri ne sıklıkta izlersiniz?”). Ölçeğe yapılan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin tek boyutlu olarak da kullanılabileceğini göstermektedir (bk. syf. 63).

Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği'nin güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ise Cronbach Alpha katsayıları; aile alt faktörü için .76, arkadaş alt faktörü için .80 ve medya alt faktörü için .83 olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçeğe ait Cronbach Alpha

katsayısı .87 iken ölçeğin açıklanan varyans değeri %65.79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe yönelik psikometrik analizler çalışmanın bulgular bölümünün “Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri” başlığı altında ayrıntılı şekilde verilmiştir.

2.2.5. Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Anne-Baba Tutum Ölçeği, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilip Bilal (1984) tarafından revize edilmiştir. Otoriter ve Demokratik tutumları anne ve baba için ayrı ayrı sorgulayan 50 maddeden (25 tanesi Demokratik, 25 tanesi Otoriter) oluşan 5’li Likert tipinde (1= Hiç Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Kararsızım, 4= Katılıyorum, 5= Tamamen Katılıyorum) bir ölçektir (bk. Ek 4).

Katılımcılar tarafından anne ve baba için ayrı ayrı puanlanacak olan 50 sorudan oluşan ölçeğin 25 maddesi demokratik (ör., “Benimle ilgili bir karar alırken istek ve gereksinimlerimi dikkate alır”) kalan diğer 25 madde ise otoriter (ör., “Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz”) tutumları ölçmek üzere hazırlanmıştır. Buna göre, otoriter tutumları ölçmek için hazırlanan maddelerin numaraları: 1-3-4-5-6-9-12-13-16-17-19-21-25-27-28-30-31-37-41-43-44-45-46-48 ve 50’dir. Puanlama sırasında bu rakamlar tersine çevrilerek hesaplanmaktadır (1’e 5, 2’ye 4, 3’e 3, 4’e 2, 5’e 1). Kalan maddeler ise demokratik tutumları ölçmek üzere hazırlanmışlardır. Bu şekilde anne ve baba için ayrı ayrı toplanarak iki ayrı puan elde edilmektedir. Anne ve babaları demokratik ve otoriter olarak gruplayabilmek adına, dağılımların ortasına gelen puanlar baz alınmıştır. Otoriter - Demokratik boyutu ifade eden puanlardan anne için 185 ve altı otoriter, 186 ve üstü puanlar demokratik olarak kabul edilirken; baba için 182 ve altı otoriter, 183 ve üstü ise demokratik olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda 4 grup oluşmuştur; OAOB (Otoriter Anne - Otoriter Baba), DADB (Demokratik Anne - Demokratik Baba), OADB (Otoriter Anne - Demokratik Baba) ve DAOB (Demokratik Anne - Otoriter Baba) (Bilal, 1984). Bu çalışmada ise orijinal çalışmada kullanılan puanlar baz alınmıştır ve sadece anne-babanın otoriter ve demokrat tutumları ayrı olarak ele alınıp analizlere dahil edilmiştir.

Bilal (1984) tarafından 89 kişilik bir öğrenci grubuna 15 gün arayla uygulanan test tekrar test neticesinde Cronbach Alpha katsayıları anne için .75, baba için ise .76 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise yapılan analizler neticesinde Cronbach Alpha katsayıları anne için .94, baba için ise .94 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ)

Katılımcıların kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır (Gençöz ve Öncül 2012). Kırk beş adet tanımlayıcı sıfatın bulunduğu ölçek 5’li Likert tipindedir (1= Hiç Uygun Değil, 2= Uygun Değil,, 3= Kararsızım, 4= Uygun, 5= Tamamen Uygun) ve ölçekte 6 temel kişilik boyutu, dışadönüklük (ör., “Konuşkan”), sorumluluk (ör., “Çalışkan”), uyumluluk (ör., “Yardımsever”), duygusal tutarsızlık (ör., “Sabırsız”), deneyime açıklık (ör., “Cesur”) ve olumsuz değerlik (ör., “Açgözlü”) bulunmaktadır. Ölçekte 8 ters madde bulunmaktadır. Bu maddeler; dışadönüklük boyutunda yer alan 6-7-24-32-38 ve 39. maddeler ile sorumluluk boyutunda yer alan 21. ve 22. maddelerdir.

Ölçeğin özgün formunun Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; “dışadönüklük” boyutunda .85, “sorumluluk” boyutunda .74, “uyumluluk” boyutunda .83, “duygusal tutarsızlık” boyutunda .81, “deneyime açıklık” boyutunda .65 ve son olarak “olumsuz değerlik” boyutunda .69’dur (bk. Ek 5).

Araştırmamız kapsamında ise Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla; “dışadönüklük” boyutunda .82, “sorumluluk” boyutunda .82, “uyumluluk” boyutunda .84, “duygusal tutarsızlık” boyutunda .78, “deneyime açıklık” boyutunda .71 ve son olarak “olumsuz değerlik” boyutunda .67 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Bu çalışmada, Kişisel Bilgi Formu, Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği, Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği, Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği, Anne-Baba Tutum

Ölçeği, Türk Kùltüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği belirtilen sıralama ile katılımcılara uygulanmıştır. Uygulamaya geçmeden önce ölçeğinden faydalanılan kişilerden gerekli izinlerin alınmasının yanı sıra Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (B.A.İ.B.Ü) Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurulu raporu da alınmıştır (bk. Ek 9).

Araştırmada kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçeklerin geçerliği ve güvenilirliğini test etmek amacıyla 112 katılımcıdan oluşan bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. Ön çalışmaya İstanbul'da bulunan bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören 112 (92 kadın ve 20 erkek) öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 23'tür (SS= 3.42). Uygulama ders saatlerinde ve sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ölçeklere nasıl yanıt verecekleri konusunda bilgilendirilmiş ve diledikleri an ölçekleri doldurmayı bırakabilecekleri bilgisi verilmiştir.

Uygulama kapsamında ölçeklerin katılımcılara ulaştırılmasında iki farklı yol izlenmiştir. Bunlardan ilki araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen üniversite öğrencilerine soru formları elden dağıtılmıştır. Katılımcı sayısını arttırmak için bir diğer yol olarak ise internet ortamına yüklenen soru formlarının linkleri elektronik posta yoluyla paylaşılmıştır. Özellikle oy verme davranışı ile ilgili soruların cevaplandırılmasına yönelik çekincelerini ortaya koyan katılımcıların ölçekleri doldurmak istemedikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara, çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı, verilerin bireysel olarak değil topluca değerlendirileceği ve elde edilen verilerin hiçbir şekilde üçüncü şahışlarla paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Ölçeklerin dağıtımına 15.09.2018 tarihinde başlanılıp 02.10.2018 tarihinde bitirilmiştir. Ölçeklerin katılımcılar tarafından doldurulması okuma ve anlama hızına bağlı olarak yaklaşık 20 ila 25 dakika arasında sürmektedir. Uygulama boyunca toplam 455 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından 62 kişinin ölçekleri eksik bir şekilde doldurduğu tespit edilmiştir ve sonuç olarak 393 katılımcıdan alınan veriler uygun istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde sırayla Siyasi Parti Kimlik Gücü, Siyasi Lider Değerlendirme ve Siyasal Toplumsallaşma Ölçeklerine ilişkin geçerlilik ve güvenirlik analizlerine, betimleyici, korelasyon, ki kare, lojistik regresyon, aracı, düzenleyici ve yol analizlerine ilişkin bulgulara yer verilecektir. Araştırma da aracılık analizleri de yapılmıştır ancak anlamlı sonuçlara ulaşamadığı için gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgular bu kısma dâhil edilmemiştir.

3.1. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğine (SPKGÖ) İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

3.1.1. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğinin (SPKGÖ) Faktör Yapısı

Toplamda 3 maddeden oluşan ölçek 112 kişilik örnekleme uygulanmıştır. Söz konusu uygulamadan elde edilen veriler; Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğinin faktör yapısını incelemek üzere kullanılmıştır. İlgili ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelendiğinde özdeğeri (eigenvalue) bir faktör olduğu görülmektedir (Grafik 3.1). Analizde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri (.71) ölçeğin uygulandığı örneklem sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermiştir.

Grafik 3.1: Siyasi parti kimlik gücü ölçeği (SPKGÖ) faktör analizi Scree Plot grafiği

Yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %79.37'sini açıklamaktadır. Ölçek maddelerine herhangi bir rotasyon uygulanmadan faktör analizi yapılmıştır, maddelerin faktör yüklerine ilişkin sonuçlar Tablo 3.1'de görülebilir.

Tablo 3.1: Siyasi parti kimlik gücü ölçeği (SPKGÖ) faktör analizi sonuçları

Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
T1	.85	79.37	79.37
T2	.78		
T3	.74		

N=112

3.1.2. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğine (SPKGÖ) Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeğinin (SPKGÖ) güvenirlğine iç güvenirlik analizleri ile bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığına Cronbach Alfa değeri ile bakılmıştır. Tüm ölçeğe ait içsel tutarlılık katsayısı .87 olduğu analiz edilmiştir. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği'ne ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo 3.2'de görülebilir.

Tablo 3.2: Siyasi parti kimlik gücü ölçeği (SPKGÖ) maddelerine ait içsel tutarlılık analizleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (Cronbach Alpha)
T1	3.16	1.37	.817	.752	
T2	3.08	1.5	.736	.831	
T3	3.19	1.33	.701	.856	
Toplam N=112	9.44	4.18			.87

3.2. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ) İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

3.2.1. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin (SLDÖ) Faktör Yapısı

3 farklı siyasi liderin (karizmatik, görev odaklı liderlik, ilişki odaklı liderlik) seçim konuşmaları toplamda 5'er maddeden oluşan 3 farklı ölçek kullanılarak 112 kişilik örnekleme uygulanmıştır. Söz konusu uygulamadan elde edilen veriler; Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin faktör yapısını incelemek üzere kullanılmıştır.

İlk olarak karizmatik liderin değerlendirildiği ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelendiğinde özdeğeri (eigenvalue) bir faktör olduğu görülmektedir (Grafik 3.2). Analizde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri (.84) ölçeğin uygulandığı örneklem sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermiştir.

Grafik 3.2: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (karizmatik lider) faktör analizi Scree Plot grafiği

Yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %83.36'sını açıklamaktadır. Ölçek maddelerine herhangi bir rotasyon uygulanmadan faktör analizi yapılmıştır, maddelerin faktör yüklerine ilişkin sonuçlar Tablo 3.3'de görülebilir.

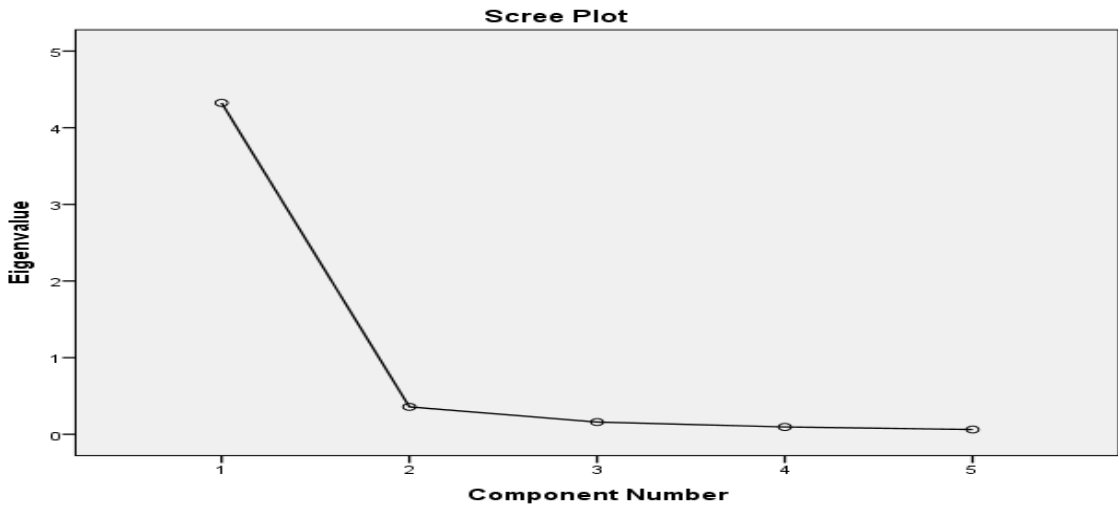
Tablo 3.3: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (karizmatik lider) faktör analizi sonuçları

Madde	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
T1	.91	83.37	83.37
T2	.86		
T3	.70		
T4	.82		
T5	.88		

N=112

İkinci olarak görev odaklı liderin değerlendirildiği ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelenmiş ve özdeğeri (eigenvalue) bir faktör olduğu görülmektedir (Grafik 3.3). Analizde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri (.88) ölçeğin uygulandığı örneklem sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermiştir.

Grafik 3.3: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (görev odaklı lider) faktör analizi Scree Plot grafiği

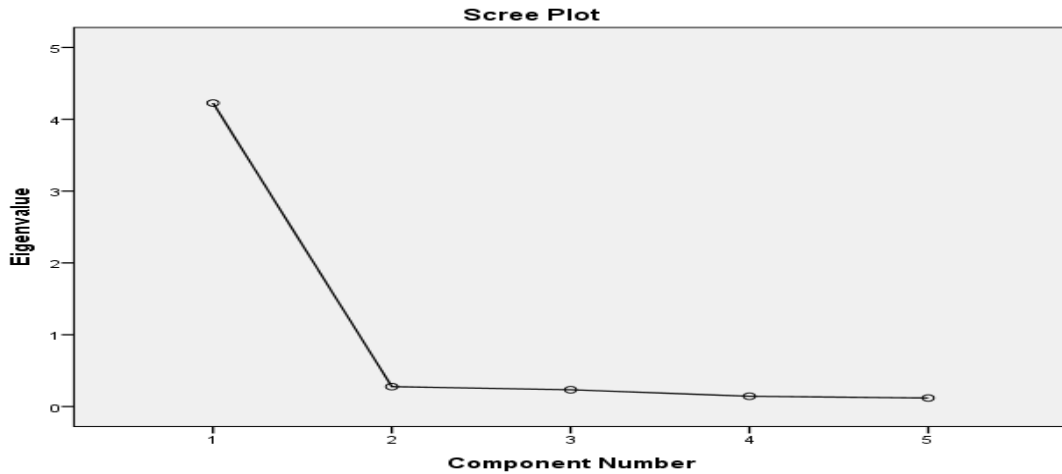
Yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %86.48'ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerine herhangi bir rotasyon uygulanmadan faktör analizi yapılmıştır, maddelerin faktör yüklerine ilişkin sonuçlar Tablo 3.4'de görülebilir.

Tablo 3.4: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (görev odaklı lider) faktör analizi sonuçları

Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
T1	.86	86.48	86.48
T2	.90		
T3	.75		
T4	.88		
T5	.94		

N=112

Son olarak ilişki odaklı liderin değerlendirildiği ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelenmiş ve özdeğeri (eigenvalue) bir faktör olduğu görülmektedir (Grafik 3.4). Analizde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri (.89) ölçeğin uygulandığı örneklem sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermiştir.

Grafik 3.4: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (ilişki odaklı lider) faktör analizi Scree Plot grafiği

Yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin tek faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bütün maddelerin yüklendiği faktör toplam varyansın %84.52'sini açıklamaktadır. Ölçek maddelerine herhangi bir rotasyon uygulanmadan faktör analizi yapılmıştır, maddelerin faktör yüklerine ilişkin sonuçlar Tablo 3.5'de görülebilir.

Tablo 3.5: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (ilişki odaklı lider) faktör analizi sonuçları

Madde	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
T1	.87	84.52	84.52
T2	.83		
T3	.78		
T4	.85		
T5	.88		

N=112

3.2.2. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ) Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğinin (SLDÖ) güvenirliliğine iç güvenirlilik analizleri ile bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığına Cronbach Alfa değeri ile bakılmıştır. Karizmatik lider ölçeğine ait içsel tutarlılık katsayısı .95 olduğu analiz edilmiştir. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ, karizmatik lider) ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo 3.6'da görülebilir.

Tablo 3.6: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (karizmatik lider) maddelerine ait içsel tutarlılık analizleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (Cronbach Alpha)
T1	2.64	1.08	.92	.928	
T2	2.69	1.11	.878	.935	
T3	2.16	1.08	.758	.955	
T4	2.47	1.13	.851	.939	
T5	2.63	1.12	.901	.931	
Toplam	12.61	5.52			.95

N=112

Görev odaklı lider ölçeğine ait içsel tutarlılık katsayısı .96 olduğu analiz edilmiştir. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ, görev odaklı lider) ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo 3.7’de görülebilir.

Tablo 3.7: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (görev odaklı lider) maddelerine ait içsel tutarlılık analizleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (Cronbach Alpha)
T1	3.11	1.15	.881	.952	
T2	3.08	1.15	.914	.947	
T3	2.57	1.16	.800	.965	
T4	2.86	1.14	.901	.949	
T5	3.07	1.12	.947	.941	
Toplam	14.69	5.72			.96

N=112

İlişki odaklı lider ölçeğine ait içsel tutarlılık katsayısı .95 olduğu analiz edilmiştir. Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeğine (SLDÖ, ilişki odaklı lider) ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo 3.8’de görülebilir.

Tablo 3.8: Siyasi lider değerlendirme ölçeği (SLDÖ) (ilişki odaklı lider) maddelerine ait içsel tutarlılık analizleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (Cronbach Alpha)
T1	3.68	1.04	.894	.938	
T2	3.69	1.08	.862	.943	
T3	3.15	1.17	.827	.950	
T4	3.49	1.13	.877	.941	
T5	3.63	1.05	.899	.937	
Toplam	17.66	5.47			.95

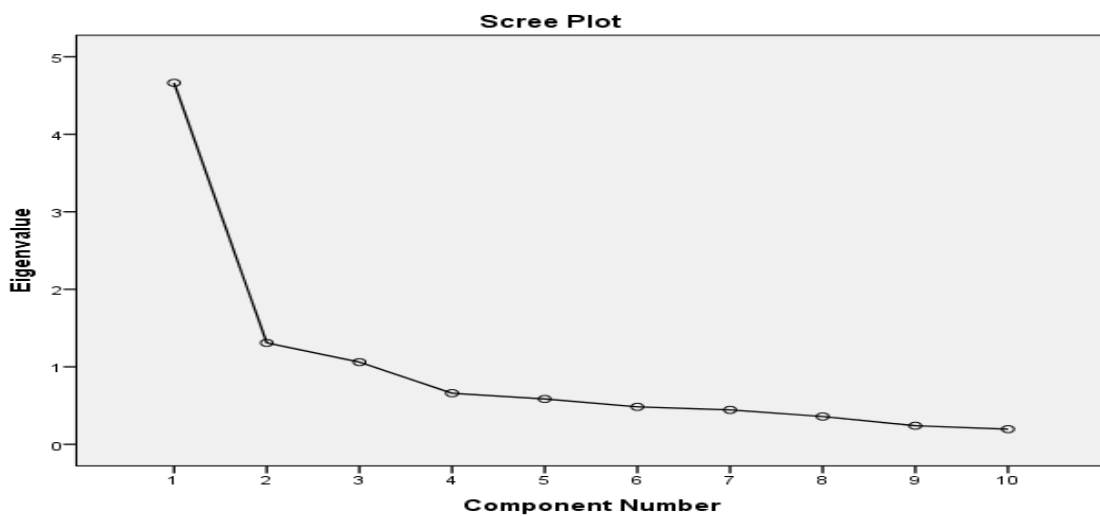
N=112

3.3. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri

3.3.1. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) Faktör Yapısı

Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinde (STÖ) 3 farklı siyasal toplumsallaşma aktörü (aile toplumsallaşması, arkadaş toplumsallaşması, medya kullanımı) ile ilgili farklı sayıda sorular aracılığıyla 393 kişilik örnekleme uygulanmıştır.

Ölçeğin faktör yapısı scree plot analizi ile incelendiğinde özdeğeri (eigenvalue) üç faktör olduğu görülmektedir (Grafik 3.5). Analizde elde edilen KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri (.84) ölçeğin uygulandığı örnekleme sayısının ilgili analizleri yapabilmek için yeterli olduğunu göstermiştir.

Grafik 3.5: Siyasal toplumsallaşma ölçeğinin (STÖ) faktör analizi Scree Plot grafiği

Yapılan analiz sonucunda ölçek maddelerinin üç faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde, aile sosyalleşmesi ile ilgili boyutu ölçmek için geliştirilmiş maddeler tek faktör altında toplanarak toplam varyansın %46.63'ünü; arkadaş sosyalleşmesi ile ilgili boyutu ölçmek için geliştirilmiş maddeler ikinci bir faktöre yüklenerek toplam varyansın %13.08'ini ve son olarak medya kullanımı ile ilgili boyutu ölçmek için geliştirilmiş maddeler üçüncü bir faktöre yüklenerek toplam varyansın %10.61'ini açıklamaktadır. Dolayısıyla, aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımına ilişkin siyasal toplumsallaşmayı ölçmeyi amaçlayan maddelerin birbirlerinden ayrıldığı ve farklı faktörlere yüklendikleri görülmektedir. Bu üç faktör birlikte toplam varyansın %70.32'sini açıklamaktadır.

Ölçek maddelerine herhangi bir rotasyon uygulanmadan faktör analizi yapılmıştır, maddelerin faktör yüklerine ilişkin sonuçlar Tablo 3.9'da görülebilir.

Tablo 3.9: Siyasal toplumsallaşma ölçeği (STÖ) faktör analizi sonuçları

Madde	Faktör Yüğü	Faktör Yüğü	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Açıklanan Birikimli Varyans Yüzdesi (%)
T1	.72			46.63	46.63
T2	.72			13.08	59.72
T3	.73			10.61	70.32
T4		.73			
T5		.79			
T6		.52			
T7		.54			
T8			.79		
T9			.83		
T10			.66		

N=393

3.3.2. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) güvenirliliğine iç güvenirlik analizleri ile bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığına Cronbach Alfa değeri ile bakılmıştır. Buna göre; aile alt faktörüne ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .76; arkadaş alt faktörüne ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .80 ve medya alt faktörüne ait Cronbach Alfa iç

tutarlılık katsayısının .83 olduğu gözlenmiştir. Tüm ölçeğe ait içsel tutarlılık katsayısı .87'dir. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) ait madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık bilgileri Tablo 3.10'da görülebilir.

Tablo 3.10: Siyasal toplumsallaşma ölçeği (STÖ) (maddelerine ait içsel tutarlılık analizleri

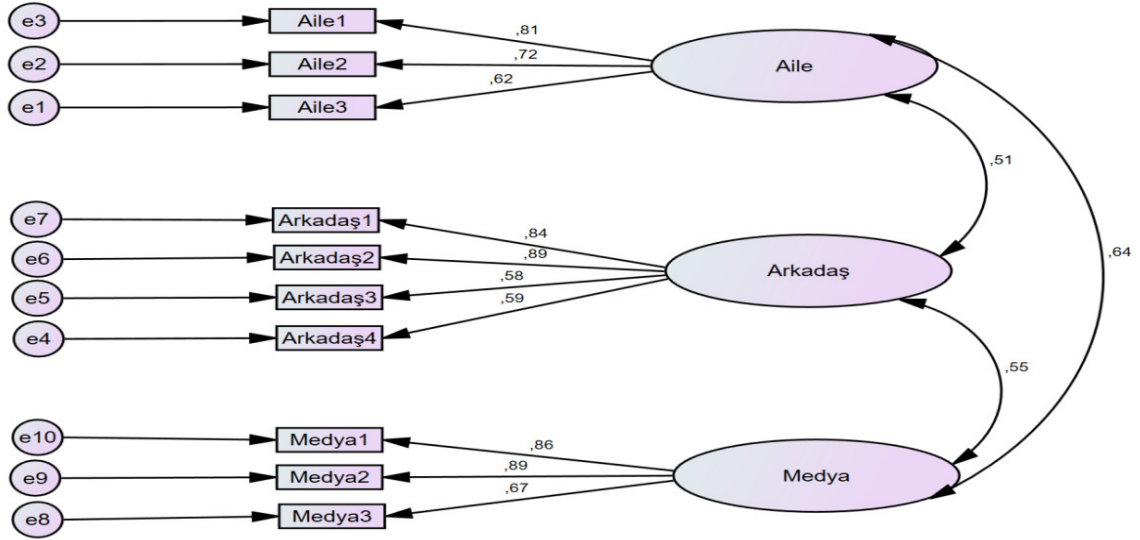
Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Elenirse Tutarlılık	İçsel Tutarlılık Katsayısı (Cronbach Alpha)
T1	2.70	1.15	.634	.631	
T2	2.77	1.12	.613	.656	
T3	1.76	1.01	.536	.741	
Toplam	7.94	3.28			.76
T4	1.74	.90	.675	.725	
T5	1.59	.82	.732	.706	
T6	2.05	1.07	.540	.798	
T7	1.72	.96	.555	.782	
Toplam	7.9	3.39			.80
T8	3.21	1.05	.730	.743	
T9	3.19	1.10	.770	.699	
T10	2.41	1.22	.604	.871	
Toplam	8.81	3.37			.83
N=393					
Toplam					.87

3.3.3. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğine (STÖ) Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

3.3.3.1. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Sonuçlar

Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda toplam varyansın %70,32'sini açıklayan üç boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizinde ise, tanımlanan üç faktörlü modelin uyum indeksleri şöyledir: $\chi^2/sd= 3,46$, RMSEA=.079, RMR=.058, SRMR=.0504, CFI=.959, GFI=.947, AIC=.154,031. Ölçeğe ilişkin olarak elde edilen değerlerden $\chi^2/sd= 3,46$ değerinin 5'in altında olmasını kabul edilebilir uyuma işaret etmesi (Engel ve diğ., 2003: 52) ve RMSEA değerinin Hooper ve diğ. (2008: 54), açıklamaları baz alındığında kabul edilebilir olması (RMSEA $\leq$ .080), söz konusu model içinde geçerli olduğunu göstermektedir. Bulunan bu değerler, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 3 faktörlü yapısının kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan madde-faktör ilişkilerine ait katsayılar Şekil 3.1’de gösterilmektedir.

Şekil 3.1: Siyasal toplumsallaşma ölçeğine (STÖ) ait birinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ait katsayılar

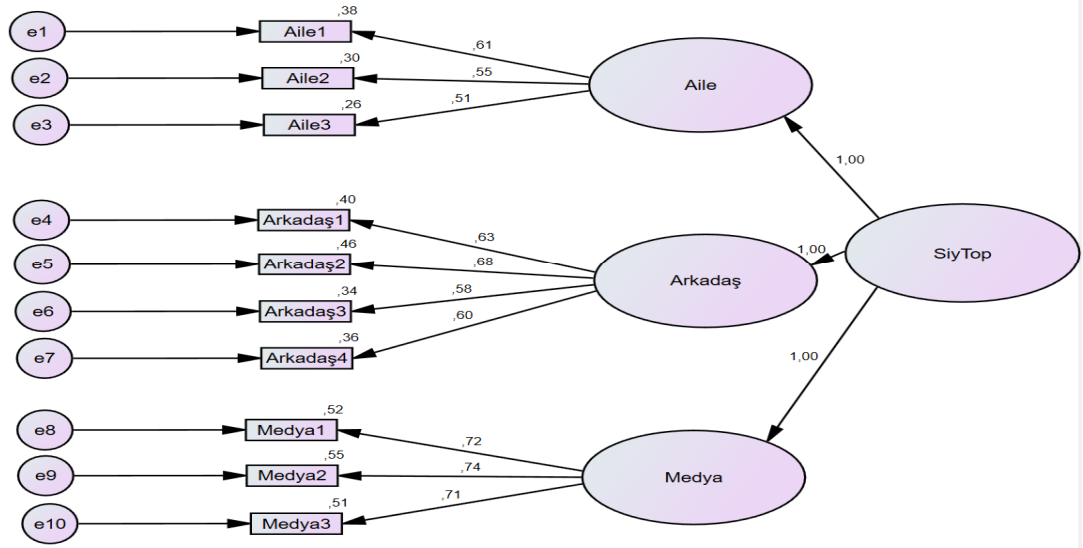
Path katsayıları .58 ile .89 arasında değişmektedir ve gözlenen veriler 3 boyutlu modele iyi uyum göstermektedir. Analiz sonucu gözlenen değerlerin tamamı .30’un üstündedir.

Sonuçta, Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin 3 faktörlü yapısını doğrulamakta ve bu haliyle kullanılabileceğini ortaya koymaktadır.

3.3.3.2. Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Sonuçlar

Ölçeğin 3 faktörlü yapısının siyasal toplumsallaşma ile ilgili olup olmadığını incelemek amacıyla, gözlenen verinin tek boyutlu modele ne oranda uyum sağladığını belirlemek amacıyla ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulamasında 3 alt ölçekten elde edilen korelasyon matrisi kullanılmıştır. Elde edilen uyum indeksleri gözlenen verinin tek boyutlu önerilen modele iyi uyum gösterdiğinin ortaya koymaktadır ($\chi^2/sd= 2,95$, RMSEA=.071, RMR=.068, SRMR=.0506, CFI=.968, GFI=.959, AIC=.137,745). Bulunan bu değerler ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 3 boyutlu yapısını kabul edilebilir ve geçerli sonuçlar verdiğini göstermektedir. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan madde-faktör ilişkilerine ait katsayılar Şekil 3.2’de gösterilmektedir.

Şekil 3.2: Siyasal toplumsallaşma ölçeğine (STÖ) ait ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ait katsayılar

Şekil 3.2.’de görüldüğü üzere, gözlenen veri tek boyutlu modele iyi uyum göstermektedir. Path katsayıları .51 ile .74 arasında değişmektedir. Görüldüğü üzere değerlerin tamamı .30’un üstündedir.

İki modelden hangisinin gerçeğe en yakın model olduğunu belirlemek için AIC değerleri karşılaştırılmış ($\Delta AIC_i = \Delta_i = 16.286$) ve modeller içerisinde en küçük AIC değerine sahip olan ikinci model tercih edilmiştir (Meydan ve Şeşen, 2015: 35; Burnham ve Anderson, 2002: 124). Sonuç olarak, Siyasal Toplumsallaşma Ölçeğinin (STÖ) ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının, ölçeğin tek boyutlu yapısını

doğruladığı ve siyasal toplumsallaşmayı ölçmek için kullanılabileceği ortaya konmuştur.

3.4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

3.4.1. Betimleyici Analiz Sonuçları

Bu bölümde katılımcıların Demografik Değişkenler ile Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği, Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinden aldıkları genel puanların betimleyici istatistikleri Tablo 3.11’de sunulmuştur

Tablo 3.11: Betimleyici analiz sonuçları

	N	Min.	Max.	X	S.S
Demografik Değişkenler					
Yaş	393	18	40	21.52	2.58
Cinsiyet	393	1	2	1.32	0.46
Anne Yaş	393	34	80	47.61	5.76
Anne Eğitim	393	1	7	3.2	1.45
Baba Yaş	393	38	81	51.83	6.14
Baba Eğitim	393	1	7	3.9	1.48
Kardeş Sayısı	393	1	12	2.99	1.67
Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği	393	3	18	9.4	3.82
Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği					
Karizmatik	393	5	25	13.48	5.26
Görev Odaklı	393	5	25	15.15	5.06
İlişki Odaklı	393	5	25	17.66	5.41
Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği					
Aile	393	3	15	7.25	2.71
Arkadaş	393	4	20	9.41	2.48
Medya	393	3	15	7.38	2.8
Anne-Baba Tutum Ölçeği					
Anne	393	57	249	199.43	30.37
Baba	393	57	246	194.30	31.47
Kişilik Ölçeği					
Dışadönüklük	393	11	40	29.27	5.91
Sorumluluk	393	8	40	29.46	5.83
Uyumluluk	393	17	40	34.77	4
Duyusal Tutarsızlık	393	9	42	25.11	6.52
Deneyime açıklık	393	9	30	22.63	3.74
Olumsuz Değerlik	393	6	23	9.26	3.11

3.4.2. Korelasyon Analizi Sonuçları

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkileri görebilmek için tüm değişkenlere korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3.12’de yer almaktadır.

Tablo 3.12: Korelasyon analizi sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER	1.Yaş	1																							
	2.Anne Yaş	,467**	1																						
	3.Anne Eğ.	-,004	-,035	1																					
	4.Baba Yaş	,399**	,780**	,044	1																				
	5.Baba Eğ.	-,014	-,046	,594**	,001	1																			
	6.Kardeş S.	,106*	,172*	-,439	,171**	-,317**	1																		
	7.Gelir	,125*	-,090	,336**	-,061	,339**	-,208*	1																	
	8.Politik K.	-,033	,054	-,208*	-,062	-,051	,058	-,084	1																
PARTİ KİMLİK GÜCÜ	9.Parti Kim.	,040	,042	-,057	,066	-,058	,091	-,090	-,068	1															
SİYASİ LİDER DEĞERLENDİRME	10.Karizmatik	-,057	,006	-,046	,027	-,064	,047	,007	,033	,128**	1														
	11.Görev Odaklı	-,017	-,042	-,061	,051	-,034	,048	,033	,022	,138**	,240**	1													
	12.İlişki Odaklı	,066	-,004	,007	,012	-,084	,062	,044	-,042	,139**	,112**	,048	1												
EBEVEYN YETİŞTİRME STİLLERİ	13.Anne Yetiştirme Stili	-,066	-,086	,208**	-,111*	,127*	-,106*	,183**	,001	,006	-,007	,029	,051	1											
	14.Baba Yetiştirme Stili	-,029	-,019	,164**	-,053	,154**	-,101*	,182**	,032	,026	,008	,030	,040	,788**	1										
TEMEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	15.Dışadönüklük	-,051	-,118	,056	-,100*	-,005	,021	,122*	-,009	,004	,005	,024	,057	,214**	,203**	1									
	16.Sorumluluk	,014	,006	-,139	,045	-,100*	,126**	-,064	,072	,087	,057	,085	,065	,163**	,209**	,055	1								
	17.Uyumluluk	-,035	-,059	,029	-,088	-,036	-,054	,073	-,077	,038	-,004	,056	,117*	,256**	,228**	,259**	,354**	1							
	18.Duygusal Tut.	-,071	,019	,031	-,069	,041	-,108	-,029	,013	-,010	-,014	-,018	-,036	-,094	-,105*	-,196**	-,131**	-,181**	1						
	19.Gelişime A.	,041	-,036	,049	-,055	,052	,092	,093	-,139**	,056	,011	,045	,026	,216**	,236**	,512**	,229**	,388**	-,169**	1					
	20.Olumsuz D.	,029	,040	-,105*	,089	-,046	,123**	-,127**	,120*	,026	,121**	,081	-,027	-,276**	-,249**	-,106*	-,196**	-,577**	,277**	-,184**	1				
SİYASAL TOPLUMSAL SİMA	21.Aile	,087	,069	,187**	,058	,108*	-,127**	,146**	,024	,309**	,002	,042	,057	,134**	,131**	,058	,003	,051	,016	,094	-,088	1			
	22.Arkadaş	,175**	,089	-,040	0,077	,017	,030	,023	,032	,385**	,044	,107*	,086	-,084	-,083	-,050	-,028	-,159**	,098	,071	,164*	,455**	1		
	23.Medya	,072	,064	,063	0,082	,061	-,075	,079	-,086	,333**	,029	,054	,037	,039	,034	-,018	-,018	-,047	,027	,050	,008	,520**	,568**	1	

**p<.01

*p<.05

3.5. Ki Kare Analizi

Bu çalışmada katılımcıların siyasi parti ve cumhurbaşkanı tercihlerine göre, cinsiyet, gelir, anne ve babanın siyasi tercihleri ve politik konumlarının frekans dağılımları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Bu dağılımlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ki-kare analizi yapılmış, ayrıca ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V katsayısı hesaplanmıştır. Cramer's V isimsel iki değişken arasındaki ilişkinin gücü hakkında bilgi vermektedir. İki değişken arasında ilişki olmadığı zaman bu katsayı 0'a eşit olmaktadır. Aksi durumda, Cramer's V katsayısı 1'e eşit olsa da, değişkenler arasında yalnızca bir yönde mükemmel ilişki olduğunu göstermektedir (Bölükbaşı ve Yıldıztan, 2009: 345). Cramer's V katsayısı 0,0-0,10 aralığında ilişkinin yok denecek kadar düşük olduğu, 0,11-0,30 aralığında düşük, 0,31-0,50 aralığında orta ve 0,51'in üzerinde yüksek ilişki düzeyi olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Ulaş v.dğr. 2013). Bu kısımda sadece anlamlı çıkan analizlere yer verilmiştir.

3.5.1. Cinsiyet ve Siyasi Parti Tercihi

Son genel seçimlerde Cumhur İttifakı, Millet İttifakı, HDP'ye oy veren veya oy kullanmayan üniversite öğrencilerinin, siyasi parti tercihleri ile cinsiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır. Cinsiyet ve siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(3)} = 8,028$, C' V= .14, p < 0,05].

Tablo 3.13: Siyasi parti tercihinin cinsiyet değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Siyasi Parti Tercihi				χ	p
		Cumhur İ.	Millet İ.	HDP	Oy Vermedim		
Cinsiyet							
Kadın	266	98	117	13	38	8,028	0,045
Erkek	127	35	53	13	26		
Toplam	393	133	170	26	64		

Araştırmaya katılan kadın seçmenlerin yaklaşık %37'lik bir kısmı Cumhur İttifakını desteklerken bu oran erkek katılımcılarda %27 seviyelerinde kalmıştır. Benzer

bir farklılık oy kullanmama davranışında da görülmüştür. Kadın katılımcıların yaklaşık %14'ü oy kullanmazken, erkek katılımcılarda bu oran %20 seviyesine kadar ulaşmıştır.

3.5.2. Gelir ve Cumhurbaşkanı Tercihi

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde tercihini Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı veya oy kullanmayarak kullanan üniversite öğrencilerinin, cumhurbaşkanı tercihleri ile ailelerinin gelir düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır. Gelir düzeyi (2500TL ve altı düşük; 2500-4500 TL arası orta ve 4501 TL ve üzeri ise yüksek gelir grubu olarak sınıflandırılmıştır) ve cumhurbaşkanı oy tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(4)} = 10,023$, C' V= .12, $p < 0,05$].

Tablo 3.14: Cumhurbaşkanı tercihinin gelir değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Cumhurbaşkanı Tercihi			χ^2	p
		Cumhur İ.	Millet İ.+HDP*	Oy Vermedi		
Gelir					11,606	0,02
Düşük	82	28	35	19		
Orta	135	37	80	18		
Yüksek	176	41	113	22		
Toplam	393	106	228	59		

*Millet İttifakı ve HDP'nin bir arada alınması seçim öncesi Cumhurbaşkanlığı seçiminin 2. Tura kalması durumunda HDP Adayı Selahattin Demirtaş'ın ilk turda en fazla oy alacak adayı (Recep Tayyip Erdoğan dışında) destekleyeceklerini açıklamasından dolayıdır.

Gelir düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yaklaşık %64'lük bir kesimin Millet ittifakının adayına (Muharrem İnce) oy verdiği görülmektedir.

3.5.3. Anne Siyasi Parti Tercihi ve Katılımcı Siyasi Parti Tercihi

Son genel seçimlerde Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı, HDP'ye oy veren veya oy kullanmayan üniversite öğrencilerinin, siyasi tercihleri ile annelerinin siyasi parti tercihleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır. Annelerinin siyasi parti tercihleri ve üniversite öğrencilerinin siyasi tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(9)} = 415,615$, C' V= .59, $p < 0,05$].

Tablo 3.15: Siyasi parti tercihinin katılımcıların annelerinin oy verdiği parti değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Siyasi Parti Tercihi				χ^2	p
		Cumhur İ.	Millet İ.	HDP	Oy Vermedim		
Anne Siyasi T.							
Cumhur İ.	133	115	8	0	10	415,615	0,005
Millet İ.	170	38	113	1	18		
HDP	26	1	6	16	3		
Oy Vermedim	63	21	11	1	31		
Toplam	393	175	138	18	62		

Analiz sonuçları incelendiğinde, annesi ile benzer yönde oy tercihinin kullananların yüzdesi Cumhuriyet için %65,7 iken bu oran; Millet ittifakı için %81,9; HDP için %88,9 oranında olmuştur.

3.5.4. Baba Siyasi Parti Tercihi ve Katılımcı Siyasi Parti Tercihi

Son genel seçimlerde Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı, HDP'ye oy veren veya oy kullanmayan üniversite öğrencilerinin, siyasi tercihleri ile babalarının siyasal parti tercihleri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır. Babalarının siyasal parti tercihleri ve üniversite öğrencilerinin siyasi tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(9)} = 398,644$, C' V= .58, $p < 0,05$].

Tablo 3.16: Siyasi parti tercihinin katılımcıların babalarının oy verdiği parti değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Siyasi Parti Tercihi				χ^2	p
		Cumhur İ.	Millet İ.	HDP	Oy Vermedim		
Baba Siyasi T.							
Cumhur İ.	133	113	7	0	13	398,644	0,005
Millet İ.	170	43	106	0	21		
HDP	26	1	5	16	4		
Oy Vermedim	64	24	10	1	29		
Toplam	393	181	128	17	67		

Analiz sonuçları incelendiğinde, babası ile benzer yönde oy tercihini kullananların yüzdesi Cumhuriyet İttifakı için %62,4 iken bu oran; Millet İttifakı için %82,8; HDP için %94,1 oranında olmuştur.

3.5.5. Politik Konum ve Cumhurbaşkanı Tercih

Politik olarak kendilerini sol ve sağda konumlandıran üniversite öğrencilerinin, Cumhurbaşkanlığı seçiminde kullandıkları tercih ile politik konumları arasında ilişki olup olmadığını anlamak için ki-kare testi yapılmıştır. Politik konumları ile cumhurbaşkanı tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(3)} = 119,703$, $C' V = .57$, $p < 0,05$].

Tablo 3.17: Cumhurbaşkanı tercihinin politik konum değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Siyasi Parti Tercih			χ^2	p
		Cumhur İ.	Millet İ. + HDP	Oy Vermedim		
Cumhurbaşkanı T.						
Sol	143	6	125	12	92,031	0,005
Sağ	140	76	50	14		
Toplam	283	82	175	26		

*Millet İttifakı ve HDP'nin bir arada alınması, seçim öncesi Cumhurbaşkanlığı seçiminin 2. tura kalması durumunda HDP Adayı Selahattin Demirtaş'ın ilk turda en fazla oy alacak adayı destekleyeceklerini açıklamasına dayanmaktadır.

Kendisini solda konumlandıran katılımcıların %70'i Millet İttifakı adaylarına oy vermişlerdir (HDP dahil edilince bu oran %83,9'a çıkmaktadır), kendisini sağda konumlandıran katılımcıların %66,4'ü ise cumhuriyet İttifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermişlerdir.

3.5.6. Siyasi Parti Tercih ve Cumhurbaşkanı Tercih

Son genel seçimlerde Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı, HDP'ye oy veren veya oy kullanmayan üniversite öğrencilerinin, siyasi tercihleri ile cumhurbaşkanlığı seçiminde kullandıkları tercih arasında ilişki olup olmadığını anlamak için ki-kare testi yapılmıştır.

Siyasi parti tercihleri ile cumhurbaşkanı tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2_{(6)} = 435,477$, C' V= .45, $p < 0,05$].

Tablo 3.18: Siyasi parti tercihinin Cumhurbaşkanlığı adayına oy verme değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (Chi-Square) testi sonuçları

Değişkenler	n	Siyasi Parti Tercihi			χ^2	p
		Cumhur İ.	Millet İ. + HDP*	Oy Vermedim		
Cumhurbaşkanı T.						
Cumhur İ.	133	101	24	8	435,477	0,005
Millet İ.	170	0	164	6		
HDP	26	1	25	0		
Oy Vermedim	64	4	15	46		
Toplam	393	106	228	59		

*Millet İttifakı ve HDP'nin bir arada alınması seçim öncesi Cumhurbaşkanlığı seçiminin 2. tura kalması durumunda HDP Adayı Selahattin Demirtaş'ın ilk turda en fazla oy alacak adayı (Recep Tayyip Erdoğan dışında) destekleyeceklerini açıklamasına dayanmaktadır.

Cumhur ittifakına oy veren seçmenlerin yüzde 18'lik bir kısmı Cumhurbaşkanlığı seçiminde Millet ittifakının adayı olan Muharrem İnce'den yana tercihini kullanmıştır. Millet ittifakına oy veren seçmenlerden hiçbiri Cumhur İttifakının adayı olan Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermemişlerdir. Yüzde 96.5 oranında Muharrem İnce'den yana tercihlerini kullanmışlardır. HDP seçmeninin ise sadece yüzde 3.8'lik bir kesimi Recep Tayyip Erdoğan'dan yana tercihini kullanmıştır. Oy tercihini HDP'den yana kullanan katılımcıların %43'lük bir kesimi ise Cumhurbaşkanlığı seçiminde Muharrem İnce'ye oy verdiklerini belirtmişlerdir.

3.6. Lojistik Regresyon Analizi: Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü, Politik Konum ile Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiler

Ebeveyn stilleri (otoriter, demokratik), siyasal toplumsallaşma (aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımı), kişilik (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, deneyime açıklık), lider stilleri (karizmatik, görev odaklı, ilişki odaklı), parti kimlik gücü ve politik konumun (sağ ve sol) oy verme davranışını yordama güçlerini incelemek için ikili lojistik regresyon

analizi olabirlik oranı ile ileriye doğru adimsal yöntem (Binary Logistic Regression Analysis, Forward Stepwise: Likelihood Ratio) uygulanmıştır. Lojistik regresyon analizleri gerçekleştirilmeden önce varsayım testlerinden olan çoklu doğrusal bağlantı testinde tolerance ve VIF değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Tolerance değerinin 1'e yakın ve yüksek, VIF değerinin ise 10'dan küçük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla çoklu doğrusal bağlantı söz konusu olmadığından lojistik regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada oy verme davranışı, hem 24 Haziran seçimlerine katılan ittifaklara (Cumhur İttifakı, Millet İttifakı) ve partilere (HDP, Saadet Partisi, Vatan Partisi) verilen oy, hem de aynı tarihte gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olan siyasilere (Recep Tayyip Erdoğan, Muharrem İnce, Selahattin Demirtaş, Meral Akşener, Doğu Perinçek, Temel Karamollaoğlu) verilen oylar açısından değerlendirilmiştir. Veri sayısı çok az olduğundan dolayı siyasi partilerden Saadet Partisi ve Vatan Partisi analizlere dâhil edilmemiştir. Aynı gerekçeyle cumhurbaşkanı adaylarından Doğu Perinçek ve Temel Karamollaoğlu için de analizler gerçekleştirilmemiştir. Meral Akşener için yapılan tüm analizlerde bulgular anlamsız çıktığından dolayı bu bölümde sadece anlamlı bulgulara yer verilecektir.

3.6.1. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Cumhur İttifakına Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, politik konumun cumhur ittifakına oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2 = 154,045$ $p < .001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2 = 4,463$ $p > .05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Cumhur ittifakına oy verme değişkenindeki varyansın %44,9'unu açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %32,4'tür.

Tablo 3.19'da görüldüğü üzere, politik konum yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın cumhur ittifakına oy verme olasılığını %133 $[(2,333-1) \times 100]$ arttırdığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle kendisini politik olarak sağ'da konumlandırılanların cumhur ittifakını desteklemesi daha olasıdır.

Tablo 3.19: Cumhur ittifakına oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	,019	,022	,795	1	,373	1,020
Dışadönüklük	,011	,028	,160	1	,689	1,011
Sorumluluk	,000	,026	,000	1	,996	1,000
Uyumluluk	,091	,052	3,085	1	,079	1,095
Duygusal Tutarsızlık	-,030	,022	1,844	1	,174	,970
Deneyime Açıklık	-,077	,047	2,691	1	,101	,926
Olumsuz Değerlik	,024	,059	,168	1	,682	1,024
Parti Kimlik Gücü	-,018	,041	,196	1	,658	,982
Karizmatik Liderlik	,028	,029	,937	1	,333	1,028
Görev Odaklı Liderlik	,019	,029	,407	1	,524	1,019
İlişki Odaklı Liderlik	-,014	,026	,283	1	,594	,986
Anne Stil Algısı	,010	,008	1,645	1	,200	1,010
Baba Stil Algısı	-,012	,007	2,504	1	,114	,988
Politik Konum	,847***	,095	79,846	1	,000	2,333
Sabit	-6,828	2,342	8,503	1	,004	,001

* p<0.05 , **p<0.01, ***p<0.001

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.20’de yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen modelin cumhur ittifakına oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %58,6 diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %86,2’dir. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %76,8 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.20: Cumhur ittifakına oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Cumhur İttifakı	Yordanan Durum	
		Diğer Partiler	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Partiler (N=260)	224	36	86,2
Cumhur İttifakı (N=133)	55	78	58,6
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			76,8

3.6.2. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Millet İttifakına Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, politik konumun ve parti kimlik gücünün millet ittifakına oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2= 87,863$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2= 11,172$ $p >.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Cumhuriyet ittifakına oy verme değişkenindeki varyansın %26,9'unu açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %20'dir.

Tablo 3.21'de görüldüğü üzere, parti kimlik gücündeki bir (1) birimlik artışın millet ittifakına oy verme olasılığını %8 $[(1,081-1)\times 100]$ arttırdığı görülmektedir. Politik konum yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın millet ittifakına oy verme olasılığını %38 $[(0,617-1)\times 100]$ azalttığı sonucuna varılmıştır. Bir başka ifadeyle kendisini politik olarak sol'da konumlandırılanların millet ittifakını desteklemesi daha olasıdır. Politik konum skalasında 1'den 8'e doğru ilerledikçe sol ideolojiden sağ ideolojiye doğru gidilmektedir.

Tablo 3.21: Millet ittifakına oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	,003	,018	,023	1	,879	1,003
Dışadönüklük	-,038	,024	2,588	1	,108	,962
Sorumluluk	-,012	,021	,300	1	,584	,988
Uyumluluk	-,014	,038	,130	1	,719	,986
Duygusal Tutarsızlık	,032	,019	2,825	1	,093	1,032
Deneyime Açıklık	,044	,039	1,288	1	,256	1,045
Olumsuz Değerlik	-,023	,049	,229	1	,632	,977
Parti Kimlik Gücü	,078*	,035	5,022	1	,025	1,081
Karizmatik Liderlik	,012	,024	,252	1	,616	1,012
Görev Odaklı Liderlik	-,003	,025	,019	1	,890	,997
İlişki Odaklı Liderlik	-,004	,023	,039	1	,844	,996
Anne Stil Algısı	,002	,007	,081	1	,776	1,002
Baba Stil Algısı	,004	,006	,428	1	,513	1,004
Politik Konum	-,482***	,066	53,477	1	,000	,617
Sabit	,422	1,822	,54	1	,817	1,525

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.22’de yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen modelin millet ittifakına oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %60, diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %79,8’dir. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %71,2 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.22: Millet ittifakına oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		
	Millet İttifakı	Diğer Partiler	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Partiler (N=223)	178	45	79,8
Millet İttifakı (N=170)	68	102	60
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			71,2

3.6.3. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun HDP’ye Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, siyasal toplumsallaşmanın, ilişki odaklı liderliğin ve politik konumun HDP’ye oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2=46,607$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2=9,790$ $p>.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Cumhur ittifakına oy verme değişkenindeki varyansın %29’unu açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %11,2’dir.

Tablo 3.23’de görüldüğü üzere, “siyasal toplumsallaşma” yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın HDP’ye oy verme olasılığını %8 [(1,08-1)×100] arttırdığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle siyasi konularla daha yakından ilgilenen ve bu konuları ailesiyle ve arkadaşlarıyla konuşan, medya aracılığıyla bu konuları takip eden katılımcıların HDP’yi desteklemesi daha olasıdır. Lider stillerinden olan ilişki odaklı liderliğin de HDP’ye oy verme olasılığını %14 [(1,136-1)×100] arttırdığı gözlenmektedir. Son olarak diğer partilerde (ittifaklarda) de görüldüğü gibi politik konum HDP’ye oy vermeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Politik konum yordayıcı

değişkenindeki bir (1) birimlik artışın HDP'ye oy verme olasılığını %33 [(0,667-1)×100] azalttığı görülmektedir. Yani kendisini sol'da konumlandıranların HDP'ye oy verme ihtimalinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.23: HDP'ye oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	,077*	,037	4,430	1	,035	1,080
Dışadönüklük	-,038	,046	,685	1	,408	,962
Sorumluluk	-,059	,040	2,093	1	,148	,943
Uyumluluk	,009	,072	,016	1	,900	1,009
Duygusal Tutarsızlık	-,044	,038	1,293	1	,256	,957
Deneyime Açıklık	,063	,080	,609	1	,435	1,065
Olumsuz Değerlik	,090	,087	1,059	1	,304	1,094
Parti Kimlik Gücü	,040	,066	,369	1	,544	1,041
Karizmatik Liderlik	-,030	,042	,506	1	,477	,970
Görev Odaklı Liderlik	,001	,047	,001	1	,981	1,001
İlişki Odaklı Liderlik	,127**	,053	5,792	1	,016	1,136
Anne Stil Algısı	-,020	,013	2,352	1	,125	,981
Baba Stil Algısı	,011	,013	,809	1	,369	1,012
Politik Konum	-,404**	,120	11,430	1	,001	,667
Sabit	-2,468	3,647	,458	1	,498	,085

* p<0.05 , **p<0.01, ***p<0.001

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.24'da yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen HDP'ye oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %7,7, diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %99,2'dir. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %93,1 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.24: HDP'ye oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
	HDP	Diğer Partiler	
Diğer Partiler (N=367)	364	3	99,2
HDP (N=26)	24	2	7,7
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			93,1

3.6.4. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Oy Vermeyenler İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, siyasal toplumsallaşmanın ve parti kimlik gücünün oy vermemeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2= 74,629$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2= 5,849$ $p >.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Oy vermeme değişkenindeki varyansın %29,4'ünü açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %17,3'tür.

Tablo 3.25'de görüldüğü üzere, siyasal toplumsallaşma yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın oy vermeme olasılığını %11 $[(0,891-1)\times 100]$ azalttığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle politik konularla ilgilenmeyenlerin oy vermeme davranışı gösterdiği söylenebilir. Yine benzer şekilde parti kimlik gücü yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın oy vermeme olasılığını %20 $[(0,800-1)\times 100]$ azalttığı görülmektedir. Beklendiği üzere oy vermeyen katılımcıların herhangi bir partiyle güçlü bir şekilde kimliklenmediği gözlenmektedir.

Tablo 3.25: Oy vermeyen katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	-,116**	,029	15,985	1	,000	1,020
Dışadönüklük	,071	,035	4,036	1	,045	1,074
Sorumluluk	,040	,029	1,866	1	,172	1,041
Uyumluluk	-,054	,050	1,140	1	,286	,948
Duygusal Tutarsızlık	,004	,026	,031	1	,861	1,004
Deneyime Açıklık	-,047	,053	,786	1	,375	,954
Olumsuz Değerlik	-,037	,066	,316	1	,574	,964
Parti Kimlik Gücü	-,223***	,052	18,700	1	,000	,800
Karizmatik Liderlik	-,027	,034	,609	1	,435	,974
Görev Odaklı Liderlik	-,037	,035	1,096	1	,295	,964
İlişki Odaklı Liderlik	-,040	,030	1,749	1	,186	,961
Anne Stil Algısı	-,007	,009	,648	1	,421	,993
Baba Stil Algısı	-,012	,009	,132	1	,717	1,003
Politik Konum	-,052	,092	,318	1	,573	,949
Sabit	5,088	2,521	4,072	1	,044	162,073

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.26'da yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen modelin oy vermeyen katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %20,3, diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %98,5'tir. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %85,8 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.26: Oy vermeyen katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		
	Oy Vermeyen	Diğer Partiler	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Partiler (N=329)	324	5	98,5
Oy Vermeyen (N=64)	51	13	20,3
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			85,8

3.6.5. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Recep Tayyip Erdoğan'a Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, kişilik özelliklerinden olan duygusal tutarsızlık ve deneyime açıklığın, otoriter baba stiline ve politik konumun Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2= 136,577$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2= 7,1$ $p>.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme değişkenindeki varyansın %42'sini açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %29,4'tür.

Tablo 3.27'de görüldüğü üzere, duygusal tutarsızlık ve deneyime açıklık yordayıcı değişkenlerindeki birer (1) birimlik artışın Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme olasılığını sırasıyla %6 [(0,941-1)×100] ve %11 [(0,896-1)×100] oranlarında azalttığı görülmektedir. Bir başka yordayıcı değişken olan Babanın Ebeveynlik Stili Algısı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme olasılığını %2 [(0,981-1)×100] azalttığı görülmektedir. Bir başka deyişle otoriter babası olan katılımcıların Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermeleri daha olasıdır. Son olarak tıpkı Cumhur ittifakında da görüldüğü gibi politik konum Recep Tayyip Erdoğan'a oy

vermeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Politik konum yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme olasılığını %118 $[(2,176-1) \times 100]$ arttırmaktadır. Yani kendisini sağ'da konumlandıranların Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme ihtimalinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.27: Recep Tayyip Erdoğan'a oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	-,009	,023	,155	1	,694	,991
Dışadönüklük	,001	,029	,001	1	,981	1,001
Sorumluluk	,055	,030	3,262	1	,071	1,056
Uyumluluk	,003	,053	,004	1	,951	1,003
Duygusal Tutarsızlık	-,061*	,024	6,278	1	,012	,941
Deneyime Açıklık	-,109*	,049	4,893	1	,027	,896
Olumsuz Değerlik	-,027	,060	,192	1	,661	,974
Parti Kimlik Gücü	,041	,044	,881	1	,348	1,042
Karizmatik Liderlik	,034	,030	1,252	1	,263	1,034
Görev Odaklı Liderlik	,019	,031	,365	1	,546	1,019
İlişki Odaklı Liderlik	-,006	,027	,045	1	,833	,994
Anne Stil Algısı	,012	,008	2,354	1	,125	1,012
Baba Stil Algısı	-,019*	,008	6,209	1	,013	,981
Politik Konum	,778**	,095	67,432	1	,000	2,176
Sabit	-2,325	2,371	,961	1	,327	,098

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.28'de yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen Recep Tayyip Erdoğan'a oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %48,1, diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %90,9'dur. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %79,4 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.28: Recep Tayyip Erdoğan'a oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		
	Recep Tayyip Erdoğan	Diğer Adaylar	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Adaylar (N=287)	261	26	90,9
Recep Tayyip Erdoğan (N=106)	55	51	48,1
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			79,4

3.6.6. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Muharrem İnce'ye Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, kişilik özelliklerinden olan duygusal tutarsızlık ve politik konumun Muharrem İnce'ye oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2= 104,270$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2= 18,269$ $p>.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R² değerine göre, Muharrem İnce'ye oy verme değişkenindeki varyansın %31'ini açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R² değeri ise %23,3'tür.

Tablo 3.29'da görüldüğü üzere, duygusal tutarsızlık yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın Muharrem İnce'ye oy verme olasılığını %6 [(1,063-1)×100] arttırdığı görülmektedir. Millet ittifakında da görüldüğü gibi politik konum Muharrem İnce'ye oy vermede önemli ölçüde etkilidir. Politik konum yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın Muharrem İnce'ye oy verme olasılığını %42 [(0,581-1)×100] azalttığı görülmektedir. Yani kendisini sol ideolojide konumlandıranların Muharrem İnce'ye oy verme ihtimalinin daha fazla olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.29: Muharrem İnce'ye oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	,022	,019	1,352	1	,245	1,022
Dışadönüklük	,013	,024	,268	1	,605	1,013
Sorumluluk	-,011	,022	,266	1	,606	,989
Uyumluluk	-,029	,039	,559	1	,455	,971
Duygusal Tutarsızlık	,061**	,020	9,612	1	,002	1,063
Deneyime Açıklık	,066	,040	2,731	1	,098	1,068
Olumsuz Değerlik	-,027	,050	,295	1	,587	,973
Parti Kimlik Gücü	,035	,035	,985	1	,321	1,036
Karizmatik Liderlik	-,008	,024	,121	1	,728	,992
Görev Odaklı Liderlik	-,010	,025	,178	1	,673	,990
İlişki Odaklı Liderlik	-,009	,023	,144	1	,704	,991
Anne Stil Algısı	-,003	,007	,142	1	,706	,997
Baba Stil Algısı	,006	,006	,756	1	,385	1,006
Politik Konum	-,543***	,070	60,309	1	,000	,581
Sabit	-,331	1,853	,032	1	,858	,718

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.30'da yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen Muharrem İnce'ye oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %61,9 diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %77,9'dur. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %70,7 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.30: Muharrem İnce'ye oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		
	Muharrem İnce	Diğer Adaylar	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Adaylar (N=217)	169	48	77,9
Muharrem İnce (N=176)	67	109	61,9
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			70,7

3.6.7. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri, Parti Kimlik Gücü ve Politik Konumun Selahattin Demirtaş'a Oy Verme İle İlişkisi

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, kişilik özelliklerinden olan dışadönüklük ve sorumluluk ile siyasi lider tarzlarından olan ilişki odaklı liderlik stilinin Selahattin Demirtaş'a oy vermeyi açıklamada anlamlı olduğu saptanmıştır (Omnibus Testi: $\chi^2= 30,539$ $p<.001$; Hosmer ve Lemeshow Testi: $\chi^2= 9,873$ $p>.05$). Yordayıcı değişkenler analize girdiğinde, Nagelkerke R^2 değerine göre, Selahattin Demirtaş'a oy verme değişkenindeki varyansın %27'sini açıkladığı görülmüştür. Cox&Snell R^2 değeri ise %0,75'tir.

Tablo 3.31'de görüldüğü üzere, dışadönüklük ve sorumluluk yordayıcı değişkenlerindeki birer (1) birimlik artışın Selahattin Demirtaş'a oy verme olasılığını sırasıyla %14 $[(0,86-1)\times 100]$ ve %13 $[(0,87-1)\times 100]$ oranlarında azalttığı görülmektedir. İlişki odaklı liderlik stili yordayıcı değişkenindeki bir (1) birimlik artışın Selahattin Demirtaş'a oy verme olasılığını %15 $[(1,15-1)\times 100]$ arttırdığı görülmektedir.

Bir başka deyişle ilişki odaklı lideri olumlu olarak algılayan katılımcıların Selahattin Demirtaş'a oy verdiği söylenebilir.

Tablo 3.31: Selahattin Demirtaş'a oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi

	β	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Siyasal Toplumsallaşma	,035	,046	,577	1	,447	1,036
Dışadönüklük	-,151*	,064	5,516	1	,019	,860
Sorumluluk	-,132*	,053	6,113	1	,013	,876
Uyumluluk	-,008	,090	,008	1	,928	,992
Duygusal Tutarsızlık	-,089	,051	3,014	1	,083	,915
Deneyime Açıklık	,208	,112	3,463	1	,063	1,231
Olumsuz Değerlik	,073	,098	,553	1	,457	1,076
Parti Kimlik Gücü	,062	,082	,575	1	,448	1,064
Karizmatik Liderlik	,027	,052	,256	1	,613	1,027
Görev Odaklı Liderlik	,031	,058	,286	1	,593	1,032
İlişki Odaklı Liderlik	,142*	,069	4,236	1	,040	1,152
Anne Stil Algısı	-,016	,016	1,077	1	,299	,984
Baba Stil Algısı	,006	,015	,149	1	,700	1,006
Politik Konum	-,196	,144	1,870	1	,171	,822
Sabit	-,528	4,428	,014	1	,905	,190

* p<0.05 , **p<0.01, ***p<0.001

Lojistik regresyon analizi sonucunda oluşan modelin sınıflandırma çizelgesi Tablo 3.32'de yer almaktadır. Sınıflandırma tablosundaki sonuçlara göre, elde edilen Selahattin Demirtaş'a oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı %6,7, diğer partilere oy veren katılımcıları doğru sınıflandırma oranı ise %99,7'dir. Modelde yer alan değişkenler, toplamda katılımcıları %96,2 oranında doğru olarak sınıflandırmıştır.

Tablo 3.32: Selahattin Demirtaş'a oy veren katılımcıların ebeveyn stilleri, siyasi toplumsallaşma, kişilik, liderlik stilleri, parti kimlik gücü ve politik konuma göre yordanmasına ilişkin lojistik regresyon analizi sınıflandırma çizelgesi

Gözlenen Durum	Yordanan Durum		
	Selahattin Demirtaş	Diğer Adaylar	Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
Diğer Adaylar (N=378)	377	1	99,7
Selahattin Demirtaş (N=15)	14	1	6,7
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			96,2

3.7. Aracı Regresyon Analizleri

Bu çalışmada, araştırma değişkenleri [Ebeveyn Stilleri, siyasi toplumsallaşma, politik konum, parti kimlik gücü, kişilik özellikleri, siyasi lider stili tercihi] arasında olabilecek olası ilişkilere bakılarak, ilişkilerin ayrıntılı incelenmesi ile değişkenler arasında olası aracı ilişkiler açımlayıcı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, aracılık ve düzenleyicilik analizleri için IBM SPSS Statistics 21 programında Hayes'in PROCESS macro v.3.1 eklentisindeki Model 1 ve Model 4 kullanılmıştır. PROCESS macro eklentisindeki düzenleyicilik ve aracılık analizleri için gerekli sayıtlara ve uygulamalara kaynak olarak Hayes'in (2013) kitabı kullanılmış ve sonuçların yorumlanmasında da yine aynı kaynaktan faydalanılmıştır.

Yukarıdaki ölçütlere ve incelemelere bağlı olarak aracılık olasılığı beliren tüm ilişkiler tek tek aracılık analizine alınmış ancak gerçekleştirilen analizler sonunda anlamlı bir bulgu elde edilememiştir.

3.8. Düzenleyici Regresyon Analizleri

Bu araştırmada ebeveyn stillerinin, politik konumun ve parti kimlik gücünün, siyasi lider değerlendirme ölçeğinde bulunan karizmatik liderlik, görev odaklı liderlik ve ilişki odaklı liderlik arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin düzenleyici rollerini belirlemek için Hayes (2013)'in önerdiği şekilde düzenleyici regresyon analizi yapılmıştır.

Ebeveyn stilleri (otoriter ve demokratik) anne ve baba için ayrı ayrı yordayıcı olarak ele alınırken; siyasi lider değerlendirme ölçeğinde yer alan boyutlar (karizmatik liderlik, görev odaklı liderlik ve ilişki odaklı liderlik) yordanan olarak ele alınmıştır. Kişilik özelliklerinin alt boyutları (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, deneyime açıklık, olumsuz değerlik) düzenleyici değişken olarak değerlendirilmiştir. Araştırma değişkenleri arasındaki olası ilişkilere bakılarak, ilişkilerin ayrıntılı incelenmesi ile değişkenler arasında olası düzenleyici ilişkiler açımlayıcı olarak ele alınmıştır. Hayes (2013)'in geliştirdiği model doğrultusunda elde

edilen anlamlı bulgular üzerinden, düzenleyici değişkenin düşük, orta ve yüksek düzeyleri ile etkileşimin işaret ettiği katsayılar ile regresyon eğrileri çizilmiştir.

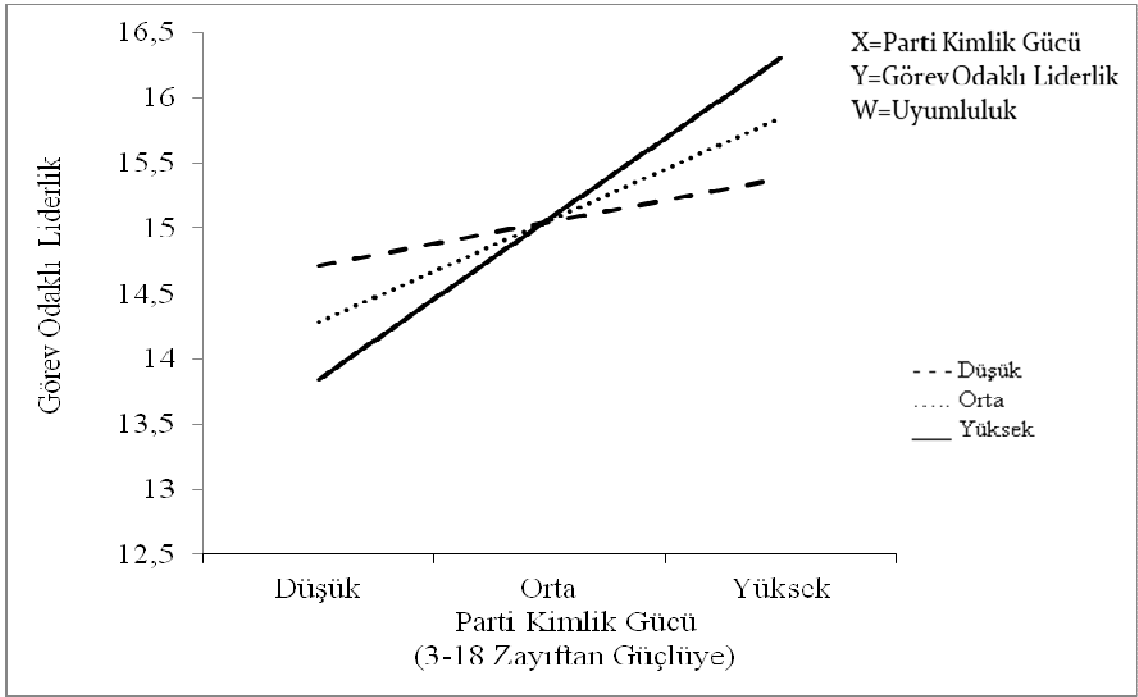
Düzenleyici olasılığı beliren tüm ilişkiler tek tek düzenleyici analizine alınmış, ancak burada sadece bu analizler sonunda anlamlı çıkan bulgulara yer verilmiştir.

3.8.1. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 1 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Uyumluluk ve Görev Odaklı Liderlik)

Uyumluluk kişilik özelliğinin siyasi parti kimlik gücü (zayıf-güçlü) ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide düzenleyici rolünü araştırmak için yapılan düzenleyici regresyon analizleri sonunda elde edilen veriler Tablo 3.33'de gösterilmiştir. Bu anlamlı sonucun basit regresyon eğrilerine göre (Grafik 3.6) katılımcıların parti kimlik gücü yüksek olduğu durumda uyumluluk boyutu yüksek ve orta düzeyde ise, uyumluluk boyutunun düşük olduğu duruma göre görev odaklı lideri tercih etmesi anlamlı derecede daha fazladır. Parti kimlik gücü düşük olduğu durumda ise uyumluluk boyutunun düşük ve orta düzeyde olduğunda yüksek olmasına göre görev odaklı lideri tercih etmesi anlamlı derecede daha fazladır.

Tablo 3.33: Görev odaklı liderlik tercihinde siyasi parti kimlik gücü ve uyumluluk arasındaki etkileşim

	β	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 CI		ΔR^2	<i>R</i> ²
					<i>Alt S.</i>	<i>Üst S.</i>		
Yordayıcı Değişkenler								
(Sabit)	22.04	4.87	4.52	.00	12.45	31.62	-	-
Temel etkiler								
Parti Kimlik Gücü	-.787	.46	-1.69	.094	-1.70	.1247		
Uyumluluk	-.249	.141	-1.77	.077	-.526	.0272	-	-
İki yönlü etkileşimler								
Parti Kimlik Gücü X Uyumluluk	.0281	.013	2.09	.036	.0018	.0544	-	-
Model ^a							.0302	.0110
							ΔF : 4.038	<i>F</i> : 4.404

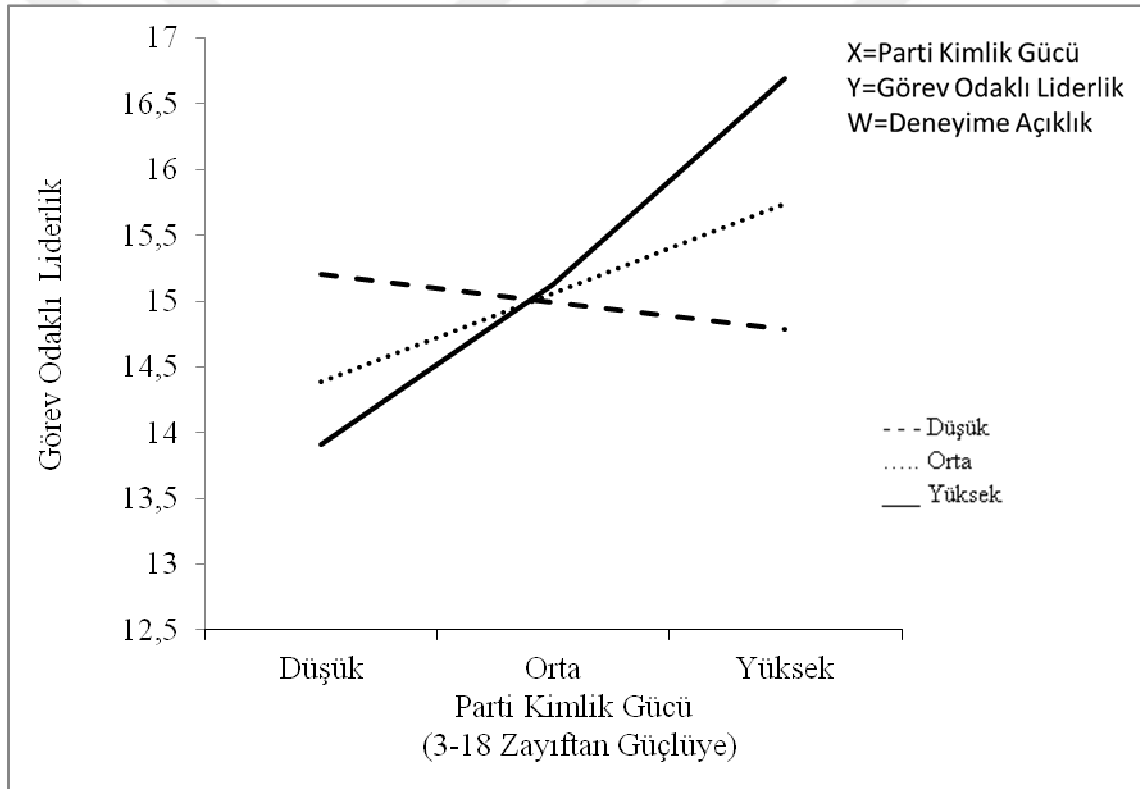
Grafik 3.6: Parti kimlik gücü ve uyumluluk kişilik özelliğinin (düşük, orta, yüksek) görev odaklı lider düzeyi üzerindeki etkiye ilişkin ortalamalar analizi grafiği

3.8.2. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 2 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Deneyime açıklık ve Görev Odaklı Liderlik)

Deneyime açıklık kişilik özelliğinin siyasi parti kimlik gücü (zayıf-güçlü) ile görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide düzenleyici rolünü araştırmak için yapılan düzenleyici regresyon analizleri sonunda elde edilen veriler Tablo 3.34'de gösterilmiştir. Bu anlamlı sonucun basit regresyon eğrilerine göre (Grafik 3.7) katılımcıların parti kimlik gücü yüksek olduğu durumda deneyime açıklık boyutu düşük ve orta düzeyde ise, deneyime açıklık boyutunun yüksek olduğu duruma göre görev odaklı lideri tercih etmesi anlamlı derecede daha fazladır. Bununla beraber parti kimlik gücü düşük olduğu durumda ise deneyime açıklık boyutunun düşük, orta ya da yüksek düzeyde olması ile görev odaklı lideri tercih etmesi arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3.34: Görev odaklı liderlik tercihinde siyasi parti kimlik gücü ve deneyime açıklık arasındaki etkileşim

	β	SH	t	p	%95 CI		ΔR^2	R ²
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler								
(Sabit)	24.60	4.10	5.99	.0000	16.53	32.67	-	-
Temel etkiler								
Parti Kimlik Gücü	-1.103	.418	-2.63	.0086	-1.925	-.281	-	-
Deneyime açıklık	-.481	.176	-2.72	.0067	-.8282	-.134	-	-
İki yönlü etkileşimler								
Parti Kimlik Gücü X Deneyime açıklık	.055	.017	3.097	.0021	.0202	.0905	-	-
Model ^a							.0431	.0236
							ΔF : 5.835	F: 9.594

Grafik 3.7: Parti kimlik gücü ve deneyime açıklık kişilik özelliğinin (düşük, orta, yüksek) görev odaklı lider düzeyi üzerindeki etkiye ilişkin ortalamalar analizi grafiği

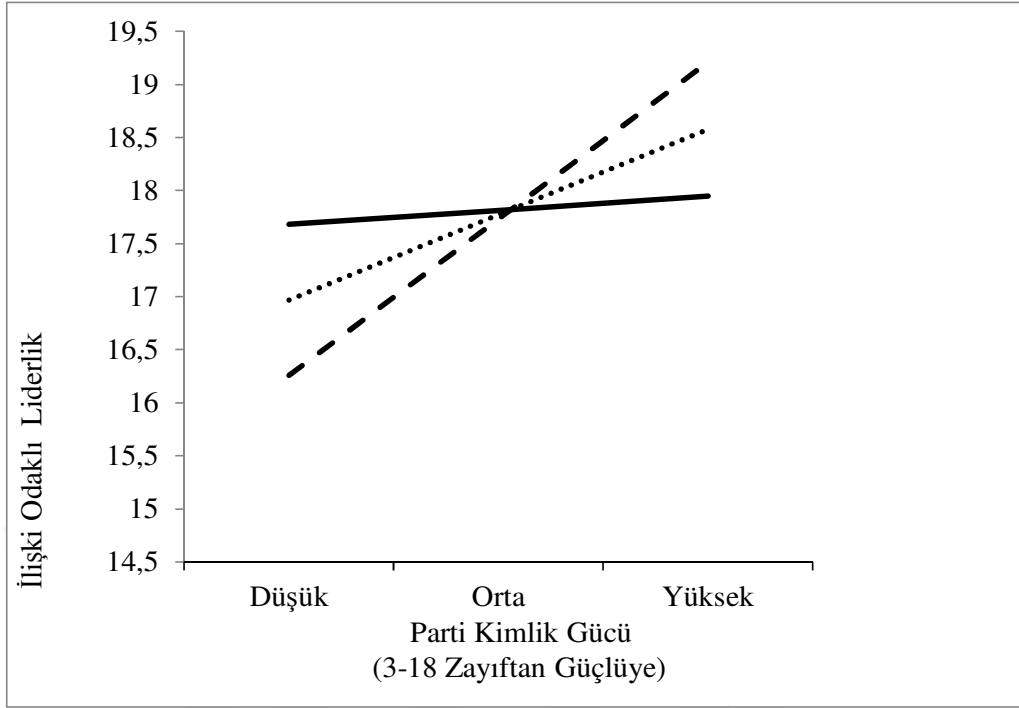
3.8.3. Düzenleyici Regresyon Analizi Sonuçları 3 (Siyasi Parti Kimlik Gücü, Duygusal Tutarsızlık ve İlişki Odaklı Liderlik)

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin siyasi parti kimlik gücü (zayıf-güçlü) ile ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide düzenleyici rolünü araştırmak için yapılan düzenleyici regresyon analizleri sonunda elde edilen veriler Tablo 3.35’de gösterilmiştir. Bu anlamlı sonucun basit regresyon eğrilerine göre (Grafik 3.8) katılımcıların parti kimlik gücü yüksek olduğu durumda duygusal tutarsızlık boyutu düşük ve orta düzeyde ise, duygusal tutarsızlık boyutunun yüksek olduğu duruma göre ilişki odaklı lideri tercih etmesi anlamlı derecede daha fazladır. Parti kimlik gücü düşük olduğu durumda ise duygusal tutarsızlık boyutunun yüksek ve orta düzeyde olduğu durumda düşük olmasına göre ilişki odaklı lideri tercih etmesi anlamlı derecede daha fazladır.

Tablo 3.35: İlişki odaklı liderlik tercihinde siyasi parti kimlik gücü ve duygusal tutarsızlık arasındaki etkileşim

	β	SH	t	p	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler								
(Sabit)	9.49	2.79	3.40	.0007	4.01	14.98	-	-
Temel etkiler								
Parti Kimlik Gücü	.090	.279	3.22	.0014	.352	1.449	-	-
Duygusal Tutarsızlık	.258	.107	2.41	.0164	.047	.469	-	-
İki yönlü etkileşimler								
Parti Kimlik Gücü X Duygusal Tutarsızlık	-.0280	.010	-2.619	.0091	-.0490	-.0070	-	-
Model ^a							.0364	.0170
							$\Delta F: 4.895$	$F: 6.862$

Grafik 3.8: Parti kimlik gücü ve duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin (düşük, orta, yüksek) ilişki odaklı lider düzeyi üzerindeki etkiye ilişkin ortalamalar analizi grafiği

3.9. Siyasi Lider Stillere Göre Oy Verme Davranışını Yordamak İçin Önerilen Yapısal Modeller

Siyasi liderler stilleri bu araştırmada 3 farklı şekilde tanımladığından her biri için ayrı olarak modeller test edilmiştir. Birinci modelde, karizmatik lider tercihi ebeveyn stilleri (anne ve baba için ayrı olarak), kişilik özellikleri ve siyasal toplumsallaşma değişkenleriyle birlikte incelenmiştir. İkinci modelde aynı değişkenlerin ilişki odaklı lider tercihi; üçüncü modelde ise görev odaklı lider tercihi ile ilişkisi kapsamında modeller test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda görev odaklı lider tercihi ile ebeveyn stilleri, kişilik özellikleri ve siyasal toplumsallaşma değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmadığından dolayı bu kısımda yer verilmemiştir.

3.9.1. Karizmatik Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulgular

Araştırmacı tarafından önerilen ilk model, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma ve karizmatik lider tercihi arasında kişilik özelliklerinin aracı değişken olarak ilişkisini belirlemek adına yol analiziyle test edilmiştir. Anne ve babanın ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik özelliklerinin her biri için ayrı olarak hesaplanmıştır ve yol modeli içerisinde bu değişkenler kullanılmıştır.

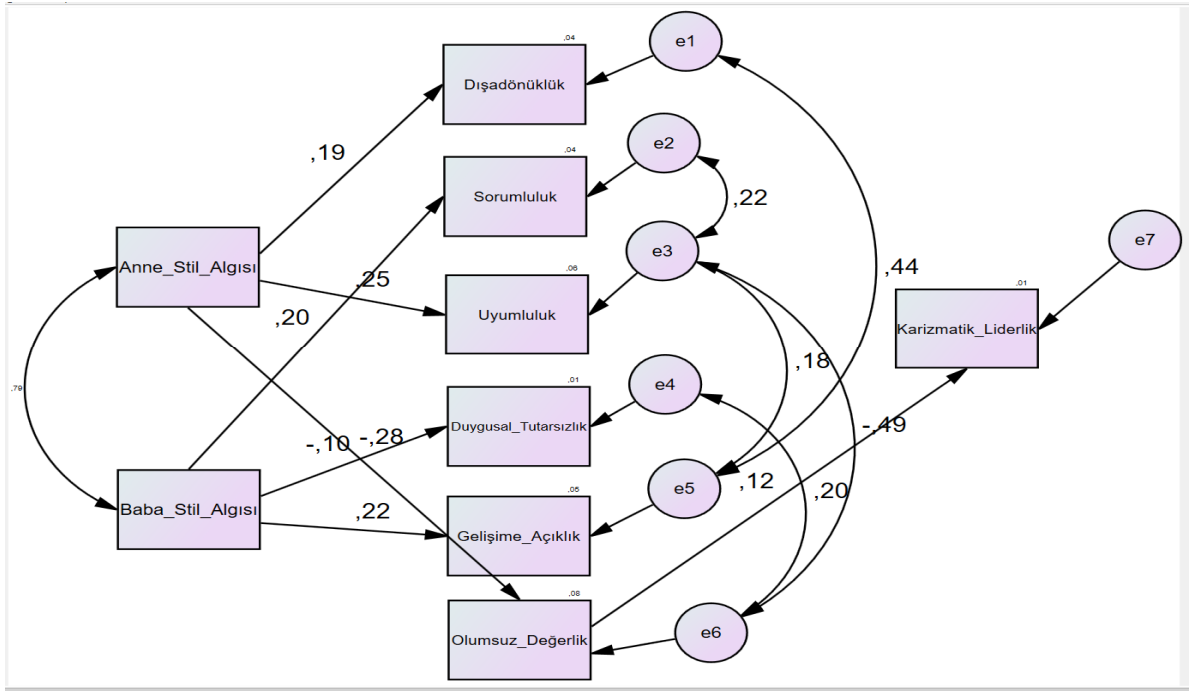
Modelin analizi sürecinde Amos 23 paket programı kullanılmıştır. 1. Model'in test edildiği bu yol analizinde ilk adım olarak sonuç değişkeni üzerinde anlamlı olmayan yollar en anlamsızından başlanmak kaydıyla modelden çıkartılmaktadır ve bu süreç model içerisindeki tüm yollar anlamlı oluncaya kadar tekrarlanmıştır (Kenny ve diğ., 2006).

Anlamsız yollar çıkarıldıktan sonra modelin yeterli uyum değerleri vermediği görüldüğünden modeli iyileştirmek için kişilik özelliklerinin alt boyutları arasında 6 farklı iyileştirme (e_1 ve e_3 , e_1 ve e_5 , e_2 ve e_3 , e_3 ve e_5 , e_3 ve e_6 , e_4 ve e_6) gerçekleştirilmiştir. Kişilik özelliklerinin alt boyutu olduklarından dolayı birbirleriyle ilişkilidirler. Dolayısıyla bu kuramsal gerekçe nedeniyle gerekli iyileştirmeler yapılmış ve model iyi uyum değerleri vermiştir.

Tablo 3.36 modelin son halini göstermektedir. Bu bölümde analizi yapılan ilk model tüm ilişkilerin bulunduğu modeldir. Ardından istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkilerin modelden çıkarılması ile yeni bir analiz yapılmıştır. Yapılan son analiz ise modifikasyon endekslerinin dikkate alınması ile yapılan iyileştirmelerden sonra yapılmıştır. Buna göre model uyum endekslerinde ciddi bir iyileşme görülmektedir.

Tablo 3.36: KEKS Modeline ait uyum değerleri

Model	χ^2 (df)	p	sd	χ^2 /sd	RMSEA	IFI	CFI
İlk Model	399,745	,000	17	23,514	,240	,577	,563
Anlamalı İlişkilere Ait Model	403,564	,000	28	14,413	,185	,573	,569
Son Model	59,199	,000	36	2,691	,066	,96	,96

Şekil 3.3: KEKS nihai modele ait sonuçlar

Karizmatik lider tercihinin kişilik özellikleri aracılığıyla ebeveyn stilleriyle açıklanabilirliğine dönük model yukarıdaki tabloda verilmiştir. En son modelde elde edilen uyum indekslerinin oldukça iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (X^2 (df) = 59.199 (36), $p=0.00$, CFI=.96, RMSEA=.066, IFI=.96). Uyum indekslerinin değerlendirilmesinde Tabachnick ve Fidell (1996) model uyum indeksi yaklaşımı temel alınmıştır. Tabloda da görüldüğü üzere χ^2 değerini serbestlik derecesine bölünmesi sonucu elde edilen değer 3'ten küçük olması revize edilen modelin iyi uyum gösterdiğine işaret eder.

Analiz sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde anne ebeveynlik stiline demokratik olarak algılanmasının kişilik özelliklerinden dışadönüklük ($\beta=0,19$ $p<0,01$) ve uyumluluğu ($\beta=0,21$ $p<0,01$) pozitif yönde ve olumsuz değerliği ($\beta=-0,10$ $p<0,01$)

negatif yönde yordadığı, baba ebeveynlik stilinin demokratik olarak algılanmasının ise kişilik özelliklerinden sorumluluk ($\beta=0,25$ $p<0,01$) ve deneyime açıklığı ($\beta=0,21$ $p<0,01$) pozitif yönde duygusal tutarsızlığı ($\beta=-0,28$ $p<0,01$) ise negatif yönde yordadığı görülmektedir. Kişilik özelliklerinden ise sadece olumsuz değerlik karizmatik liderliği ($\beta=0,07$ $p<0,01$) pozitif yönde yordamaktadır.

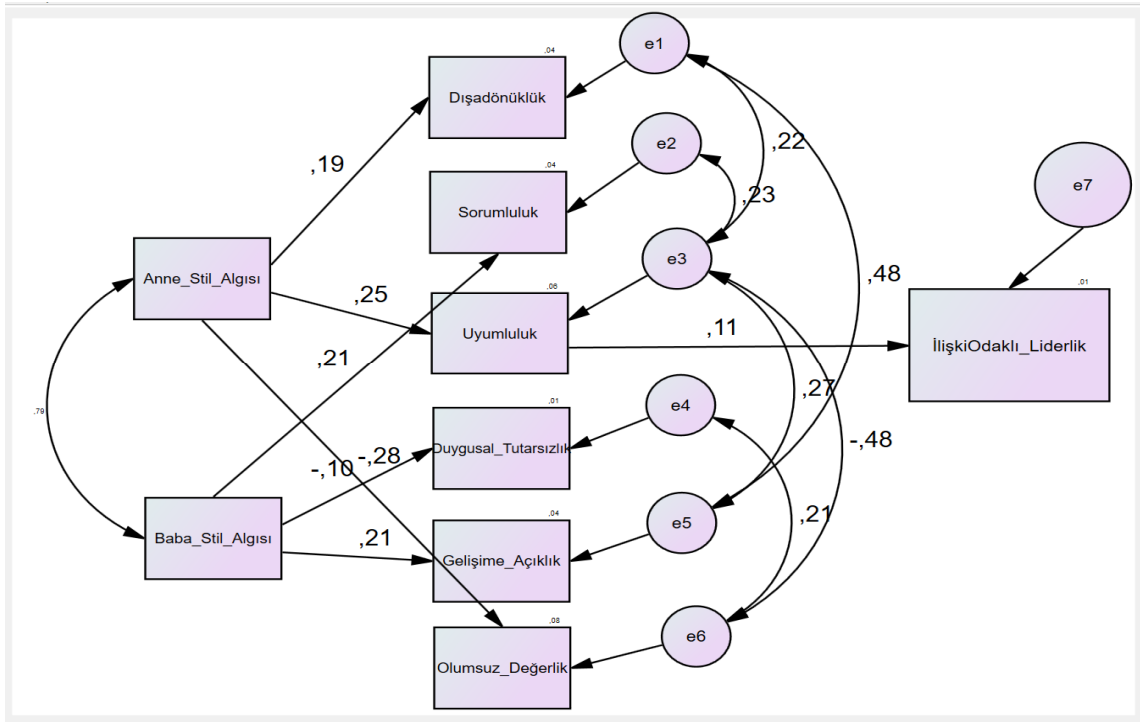
3.9.2. İlişki Odaklı Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulgular

Araştırmacı tarafından önerilen ikinci model, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma ve ilişki odaklı lider tercihi arasında kişilik özelliklerinin aracı değişken olarak ilişkisini belirlemek adına yol analiziyle test edilmiştir. Anne ve babanın ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, kişilik özelliklerinin her biri için ayrı olarak hesaplanmıştır ve yol modeli içerisinde bu değişkenler kullanılmıştır. Tıpkı ilk modelde yapıldığı gibi aynı iyileştirmeler bu model içinde yapılmıştır.

Tablo 3.37 modelin son halini göstermektedir. Bu bölümde analizi yapılan ilk model tüm ilişkilerin bulunduğu modeldir. Ardından istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkilerin modelden çıkarılması ile yeni bir analiz yapılmıştır. Yapılan son analiz ise modifikasyon endekslerinin dikkate alınması ile yapılan iyileştirmelerden sonra yapılmıştır. Buna göre model uyum endekslerinde tıpkın ilk modelde olduğu gibi ciddi bir iyileşme görülmektedir.

Tablo 3.37: İEKS Modeline ait uyum değerleri

Model	χ^2 (df)	p	sd	χ^2 /sd	RMSEA	IFI	CFI
İlk Model	402,343	,000	18	22,352	,233	,575	,562
Anlamlı İlişkilere Ait Model	402,840	,000	28	14,387	,185	,575	,571
Son Model	58,475	,000	22	2,658	,065	,96	,96

Şekil 3.4: İEKS nihai modele ait sonuçlar

İlişki odaklı lider tercihinin kişilik özellikleri aracılığıyla ebeveyn stilleriyle açıklanabilirliğine dönük model yukarıdaki tabloda verilmiştir. En son modelde elde edilen uyum indekslerinin oldukça iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($X^2(df) = 58.475 (22)$, $p=.00$, $CFI=.96$, $RMSEA=.065$, $IFI=.96$).

Bir önceki modelde verilen anne baba stillerinin kişilik özellikleriyle olan ilişkisinin yanı sıra bu modelde kişilik özelliklerinden sadece uyumluluk ilişki odaklı liderliği pozitif yönde yordamaktadır ($\beta=0,11$ $p<0,01$).

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Araştırmanın temel amacı ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, siyasi liderlik stilleri ve kişilik özellikleri ile oy verme davranışı arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu bağlamda, çalışmada yer alan 3 farklı lider stili için (karizmatik, görev odaklı ve ilişki odaklı) ayrı ayrı model önerilerinde bulunulmuş ve bu modeller test edilmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda, uygun istatistikî analizler ile elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır.

Bu çalışmada alanyazından esinlenilerek Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği geliştirilmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen bulgular incelendiğinde ölçeğin geçerlik ve güvenirlik değerlerinin psikometrik olarak uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca, Siyasi Lider Stilleri Ölçeği geliştirilmiş ve bu ölçeğin de geçerli güvenilir olduğu görülmüştür. Araştırmanın temel amaçları arasında yer almamakla birlikte, yapılan analizler sonrasında araştırma değişkenleri ile anlamlı ilişkiler gözlenen demografik değişkenlere ait bulgular da ilgili alanyazın çalışmalarından da faydalanılarak bu bölümde tartışılmaktadır.

4.1. Demografik Değişkenler ile Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçlarından biri de araştırmanın bağımlı değişkeni olan oy verme davranışı (siyasi partiye ve cumhurbaşkanı adayına oy verme) ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Ancak gerçekleştirilen analizler sadece bazı demografik değişkenlerin oy verme davranışı ile ilişkisini ortaya koymuştur. Bu bağlamda demografik değişkenler ile katılımcıların oy verdikleri siyasi parti/ittifak ve

cumhurbaşkanı aday tercihleri arasındaki ilişkiler ki kare bağımsızlık testi ile incelenmiştir.

4.1.1. Cinsiyet ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Cinsiyete göre sadece siyasi parti tercihlerinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür (bk. Tablo 3.13). Alanyazına bakıldığında cinsiyet ve adayın kişisel özellikleri arasında oy verme davranışları açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Çağlar ve Gelir 2014: 42; Damlapınar ve Balcı 2005: 71; Aydın ve Şener 2018: 202). Bu çalışmada ise kadınlar erkeklere kıyasla Cumhur İttifakı partilerini anlamlı şekilde yüksek oranda desteklemişler ve seçimlere katılım oranları da erkeklere kıyasla daha yüksek olmuştur.

Bu araştırmada cinsiyet açısından ortaya çıkan sonuçlar Konda araştırma şirketinin 24 Haziran seçimlerinden kısa süre önce gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda ortaya koydukları sonuçlarla uyum göstermektedir. Şöyle ki, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kadınlardan Cumhuriyet Halk Partisi'nin ise erkeklerden ülke ortalamasından aldığından daha yüksek oy aldığı ortaya konmuştur (KONDA, 2018: 38). İttifakların başat partilerinin seçmen profili doğal olarak ittifakların genel olarak aldıkları oylar açısından cinsiyetler arasındaki farklılığa da yansıtılmaktadır.

4.1.2. Gelir Düzeyi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Gelir düzeyinin siyasi parti tercihleri için anlamlı bir farklılık bulunmazken, cumhurbaşkanı tercihi için anlamlı farklılık bulunmuştur. Gelir düzeyindeki farklılıkların gerek siyasi katılımı gerek siyasi parti tercihini etkileyeceğine yönelik çalışmalar mevcuttur (Abadan ve Yücekök 1966; Kalaycıoğlu 1983). Hatta ülkemizde seçmen davranışında en önemli etkenin ideolojik tercihlerden ziyade ekonomik şartların olduğunu öne süren görüşler mevcuttur (Özbudun 2003: 75; Çinko 2006; 114). Özellikle ülkemizde yapılan çalışmalar, seçmenlerin gelir düzeylerinin arttıkça CHP'ye

olan desteklerinin arttığını ve orta - düşük gelir düzeyinde ise AKP ve HDP'ye olan desteğin arttığını göstermiştir (Altan ve Kapusızoğlu 2017: 330; KONDA 2018).

Çalışmamızda parti bazında gelir düzeyindeki farklılıklardan kaynaklanan bir etki olmamasına karşın bu farklılık sadece cumhurbaşkanı tercihinde ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin adayı Muharrrem İnce'nin gelir düzeyi yüksek olanlar tarafından desteklenmesi alanyazındaki araştırma bulgularıyla da tutarlılık göstermektedir (Bayyigit, 2003; Şahin, 2014). Bu duruma metropol şehirlerde yaşayanların sosyo-ekonomik düzeylerinin daha yüksek olması ve temelde gündelik ekonomik kaygılardan ziyade geleceğe yönelik kaygıların daha baskın olması neden olmuş olabilir. Erdoğan ve İnce'nin söylemleri karşılaştırıldığında, İnce'nin geleceğe yönelik ve eğitime ilişkin söylemlerinin daha baskın olduğunu; Erdoğan'ın söylemlerinde ise geçmiş hizmetlerin ve ekonomiye yönelik ifadelerin daha geniş yer bulduğu ortaya konmuştur (SETA 2018). Dolayısıyla ekonomik durumu daha iyi olan kesimin öncelikleri ile daha düşük olan kesimin öncelikleri arasındaki bu farklılığın oy verme tercihinde de yansıdığını söyleyebiliriz.

4.1.3. Ebeveynlerin Siyasi Tercihleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

İlk kez oy kullanacak gençlerin, parti tercihlerini gerçekleştirirken en fazla etkilendiği insanların aktif olarak siyasi konularda çocuklarıyla konuşan aileler olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (McDevitt ve Kiousis 2007 2015; Niemi v.dğr. 1978: 517). Ülkemizde de 25 yaş altındaki gençlerin oy verecekleri partiyi belirlerken en çok ailelerinden etkilendikleri bazı çalışmalarla ortaya konmuştur (Uysal 1981; Aydın ve Özbek 2004).

Bu araştırmanın da örneklemini oluşturan 25 yaş altı üniversite öğrencilerinin siyasi parti oy tercihlerinde özellikle HDP ve Millet İttifakı tercihlerinde hem anne hem de babalarıyla yüksek oranda benzerlikler ortaya çıkmıştır (bk. Tablo 3.15 ve Tablo 3.16). Benzer etkileşimin Cumhuriyet İttifakı tercihinde ortaya çıkmadığı söylenebilir. Anne ve babası Cumhuriyet İttifakına oy vermiş olan katılımcıların oy tercihlerini bu yönde

gerçekleştirmediklerini ve farklılığın buradan kaynaklandığını söyleyebiliriz. KONDA araştırma şirketinin seçim sonrası hazırladığı raporda da ortaya koyduğu üzere CHP ve İYİ Parti genel olarak üniversiteli seçmenlerden daha yüksek oranda oy alırken; AKP ve MHP ise lise ve lise altı eğitilmiş kesimden oy almaktadır. Üniversite öğrencilerinin eğitim düzeylerinin ebeveynlerinden anlamlı düzeyde yüksek olması bu duruma yol açmış olabilir. Bir başka açıklama ise, genç seçmenlerin ailelerinden bağımsız bir yaşam sürmeleri, akran grupları ve medya araçları başta olmak üzere farklı siyasal toplumsallaşma aktörleriyle temas etmeleri olabilir. Seçim sürecinde özellikle Millet İttifakı adaylarının gençleri etkileyecek vaatlerinin olması da bu farklılığa yol açan bir başka etken olarak değerlendirilebilir.

4.1.4. Politik Konum ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Oy verme kuramlarından birisi olan sosyo-psikolojik yaklaşım, ideolojinin oy verme davranışında oldukça önemli bir rol oynadığını iddia etmektedir (Bartels 2000). İdeolojinin bir başka ifadeyle politik konumun oy verme davranışında oldukça önemli olduğunu destekleyen pek çok araştırma mevcuttur (Saygılı 2014; Erdinç 2012; Jacoby 2010; Uztuğ 1999).

Türkiye siyasi tarihinde önemli bir yeri olan 80 darbesi döneminde ideolojik kutuplaşmanın zirveye çıktığı ve yaşanan hadiselerin tortularının günümüze kadar ulaştığı bilinmektedir. 16 Nisan 2017’de gerçekleşen halk oylamasında Türkiye Anayasası’nın 18 maddesi üzerinde değişiklikler oylanmış ve parlamenter sistem kaldırılarak yerine başkanlık sistemi getirilmiştir. Bunun yanı sıra gerçekleşen en önemli değişikliklerin başında başbakanlık makamının kaldırılması gelmektedir. Kabul edilen anayasa değişikliği ile partili cumhurbaşkanı’nın yetki alanı oldukça genişlemiştir. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen FETÖ darbesi olarak da ifade edilen askeri darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL koşullarında 20 Nisan 2018’de erken seçim önerisinin TBMM’de kabul edilmesi sonucunda 3 Kasım 2019 tarihinde yapılması planlanan seçimler erkene alınarak 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Bu yeni sistem çok partili yapıdan iki kutuplu bir yapıya doğru siyaseti evirmiştir. Sistemin getirdiği en önemli değişiklik iktidar olmanın şartını nisbi çoğunluktan salt çoğunluğa taşımasıdır. Yani seçimin kazananı olmanın şartı yüzde 50 artı 1 oya ulaşmaktır. Bu durum ittifakları bir nevi zorunlu kılmakta, dolayısıyla aynı ideolojide olmayan partiler bir araya gelmekte ve neticede ideolojik farklılıkların kolay bir şekilde ortaya konmasını zorlaştırmaktadır. Söz gelimi Millet İttifakı'nın bileşenlerine bakıldığında; kendisini sosyal demokrat olarak tanımlayan CHP, kendini merkez sağ'da konumlandıran ve milliyetçi kökenli siyasi kadrolardan oluşan bir parti olan İYİ Parti, sağ ideolojinin en köklü partisi Demokrat Parti ve son olarak Milli Görüş'ün temsilcisi olan Saadet Partisi bulunmaktadır. Benzer durumu Cumhur İttifakı için söylemek nispeten daha zordur. Cumhur İttifakı'nın bileşenlerine bakıldığında muhafazakâr demokrat olarak konumlandıran AKP ve her ikisi de milliyetçi olan MHP ve BBP yer almaktadır. Bu partiler siyasi yelpazenin sağ kutbunda bulunmaktadırlar. Analiz sonuçlarına bakıldığında katılımcıların ideolojileri ile cumhurbaşkanı tercihleri arasında önemli sayılabilecek düzeyde bir benzerlik görülmektedir (bk. Tablo 3.17). Araştırma verileri incelendiğinde ideoloji ve cumhurbaşkanı tercihinde benzerlik görülmesine rağmen aynı durumu siyasi parti tercihleri için söyleyememekteyiz. Bu durum, siyasi parti tercihinde daha fazla alternatifin olması ve neredeyse tüm partilerin daha fazla oy alabilmek adına kendilerini merkez partisi olarak konumlandırmak istemelerinden kaynaklanmış olabilir. Bu durum, Cumhurbaşkanlığı tercihinde ise ön planda olan iki adayın (Recep Tayyip Erdoğan ve Muharrem İnce) temelde destek aldıkları siyasi kutupları konsolide etmeleri neticesinde bu ayrımın daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.5. Siyasi Parti Tercihi ve Oy Verme Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Tıpkı ideolojik farklılıklarda olduğu gibi siyasi parti tercihinin de cumhurbaşkanı tercihinde oldukça etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (bk. Tablo 3.18). Pek çok aday olmasına rağmen Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan ve Muharrem İnce daha ön planda olmuştur. Daha önce genel seçim ve cumhurbaşkanı seçimini bir arada yapılmadığından dolayı elimizde geçmişe dair bulgular bulunmamaktadır. Ancak araştırma şirketlerinin seçim sonrası yayınladıkları raporlarla

bu çalışmada ortaya konan siyasi parti tercihi ve cumhurbaşkanı tercihi arasındaki ilişkiye yönelik bulguların tutarlı olduğu görülmektedir (Konda 2018; Ipsos 2018). Söz gelimi, AKP, MHP ve BBP'nin uzlaşarak aday gösterdiği Recep Tayyip Erdoğan'ın; CHP'nin adayı olan Muharrem İnce'nin; HDP'nin adayı olan Selahattin Demirtaş'ın ve İYİ Parti'nin adayı olan Meral Akşener'in çok büyük ölçüde partilerine oy veren seçmenler tarafından da desteklendikleri gözlenmiştir.

Bu çalışmada, her iki adayın da aday gösterildikleri ittifak partilerinden çok güçlü düzeyde destek gördükleri ortadadır (bk. Tablo 3.18). Meral Akşener'in ve Selahattin Demirtaş'ın kendi partilerinin altında oy almaları ise olası bir ikinci turda Recep Tayyip Erdoğan'a karşı en kuvvetli aday olan Muharrem İnce'nin dolayısıyla 16 yıl aralıksız bir şekilde iktidarını sürdüren AKP'ye karşı muhalefetin gücünü göstermek amacıyla olduğu düşünülebilir. Bir takım seçmenin bu olasılıktan yola çıkarak milletvekili seçimlerinde kendi partilerine oy verdiklerini, Cumhurbaşkanlığı seçiminde ise Recep Tayyip Erdoğan'dan sonra seçimi kazanma olasılığı en yüksek olan adayı (Muharrem İnce) destekledikleri görülmektedir.

Benzer bir yaklaşım, özellikle bazı muhalif seçmenlerin HDP'nin yüzde onluk seçim barajına takılmaması için stratejik bir biçimde hareket etmiş olmalarında kendini göstermektedir. Oy tercihini HDP'den yana kullanan katılımcıların %43'lük bir kesimin Cumhurbaşkanlığı seçiminde Muharrem İnce'ye oy verdikleri gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle HDP'ye oy veren kişi sayısı 26 iken, HDP'nin cumhurbaşkanı adayı olan Selahattin Demirtaş sadece 15 kişi tarafından tercih edilmiştir. Buradan yola çıkarak, siyasi kutuplaşmanın zirve yaptığı seçim döneminde muhalif seçmenlerin bir kısmının stratejik olarak oy verme davranışında bulduklarını söyleyebiliriz.

4.2. Politik Konum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bir diğer hipotezi için politik konum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz neticesinde kişilik özelliklerinden deneyime açıklık ile sağ ideoloji arasında negatif yönlü anlamlı bir

ilişki, olumsuz değerlik kişilik özelliği ile sağ ideoloji arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır (bk. Tablo 3.11) Deneyime açıklık puanının düşük olması ile siyasi muhafazakârlık arasındaki ilişki alanyazındaki diğer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Rentfrow v.diğ. 2009; Sibley ve Duckitt 2008; Sibley v.diğ. 2012; Gosling v.diğ. 2003). İtalya’da yapılan bir başka çalışma deneyime açıklık boyutundan yüksek puan alan seçmenlerin sol siyasi partilere oy verme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Chirumbolo ve Leone 2010). Kendinden emin, güvenli, cesur ve yaratıcı olmak şeklinde tanımlanan deneyime açıklığın yüksek olmasının değişim talebini ve ilericiyi ilke edinen sol ideolojilerle çok yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Bunun yanı sıra sorumluluk özelliğinin sağ ideolojiyle ilişkisi bu çalışmada ortaya çıkmamıştır, ancak Türk kültüründe geliştirilmiş temel kişilik özellikleri ölçeğinde bulunan bir başka kişilik özelliği olan olumsuz değerlik ile sağ ideoloji arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Olumsuz benlik atıflarına karşılık gelen bu boyut bir başka çalışmada kişilerarası baskınlık boyutuyla da yakından ilişkili bulunmuştur (Akyunus ve Gençöz 2015: 44). Sosyal baskınlık yönelimi ile sağ ideoloji arasındaki bağlantı ise pek çok çalışmada ortaya konmuştur (Pratto v.diğ. 1994: 744; Sibley v.diğ. 2006: 764; Wilson ve Sibley 2013: 277). Olumsuz değerlik kişilik özelliği ve sağ ideoloji arasındaki ilişkiye yönelik alanyazında herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olmasına rağmen dolaylı olarak farklı değişkenlerle arasındaki ilişkiden birbirleriyle yakından ilişkili oldukları sonucuna varılabilir. Olumsuz değerlik puanları yüksek olan kişilerin öz saygıları düşük, değersizlik ve başarısızlık hisleri daha fazladır. Sağ-muhafazakâr ideolojilerin sol ideolojilerin aksine eyleyenden (eyleme geçen) çok izleyen (takip eden) kesimlere hitap etmesinin neticesinde bu durumun ortaya çıktığı söylenebilir.

Kişilik özelliklerinin bireysel gelişimin erken evrelerinde ve sosyal ya da politik olgulara dair bilinçli tercihler geliştirmeden çok önce ortaya çıktıkları bilinmektedir. Dolayısıyla kişilik özelliklerinin politik tercihleri tahmin etmede kullanılması adına boylamsal tasarımlar kullanılabilir (Lee v.diğ. 2010: 118). Tüm bu sonuçları göz önünde bulunduracak olursak, özellikle deneyime açıklık ve sol konum, olumsuz

değerlik ile sağ konum arasındaki ilişkilere yönelik araştırma bulgularının alanyazında bulunan çalışmalarla benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

4.3. Parti Kimlik Gücü ve Siyasal Toplumsallaşma Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bir diğer hipotezi için parti kimlik gücü ve siyasal toplumsallaşma aktörleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Parti kimlik gücünün çalışmada yer alan tüm siyasal toplumsallaşma aktörleri ile pozitif ve anlamlı ilişkiler gösterdiği gözlenmektedir.

Partizanlığı (bir başka ifadeyle parti kimlik gücünün yüksek olmasını) kadınlarda ve erkeklerde farklı şekillerde ortaya çıkan birçok sosyalleşmiş tutumdan yalnızca biri olarak niteleyen Trevor (1999: 66), cinsiyetler arasındaki sosyalleşme farklılıklarının parti kimlik güçlerine etki edeceğini ortaya koymuştur. Cinsiyetler arası farklılığa bu açıdan bakılmayan bu çalışmada da tüm siyasal toplumsallaşma aktörlerinin başta arkadaşlar ($r=.385$ $p<.01$), medya ($r=.333$ $p<.01$) ve aile ($r=.309$ $p<.01$), olmak üzere katılımcıların parti kimlik güçleri ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Demokratik ülkelerde gerçekleştirilen çalışmalarda da özellikle yüksek düzeydeki parti aidiyetinin çocuklar ve ebeveynlerde güçlü korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Ancak bu kuşaklararası partizanlık aktarımının çok partili sistemlerde daha dinamik ve değişken olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Jennings 1984; Fleury ve Lewis-Beck 1993). Her ne kadar çok partili bir seçim sistemine sahip olsak da son yıllarda seçime giren ve mecliste temsil edilen parti sayısının beşi geçmemesi ve değişen seçim sistemiyle birlikte neredeyse iki kutuplu bir siyasi düzene geçilmesi ülkemizde de ailenin etkisi ile partizanlığın aktarımının artabileceğine işaret etmektedir. Seçmenlerin geniş bir yelpazeden tercih yapmak yerine iki seçenekten birini seçmek zorunda kalmaları bu durumun nedenlerinden biri olarak sayılabilir. Yani seçmenlerin stratejik oy vermelerine “benim destekleyeceğim partinin seçimi kazanma şansı yok bu nedenle iktidar partisi seçimi kaybetsin diye en güçlü

muhalif adaya oy vereyim” yol açabilir. Bu durum, temsil edileceği bir kutbun yoksunluğundan dolayı oy vermeme davranışına da yol açabilir.

Aile etkisinin yanı sıra arkadaşların siyasi tercihlerin belirlenmesinde ve parti aidiyetlerinin güçlenmesinde güçlü etkileri olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (Ekström ve Östman 2013; Šerek ve Umemura 2015; Gordon ve Taft 2011). Özellikle üniversite öğrencilerinin farklı ideolojiden insanlarla temas ettikleri üniversite ortamında onların görüşlerinden etkilenmeleri ve bir siyasi partiye daha güçlü duygularla bağlanmaları beklenmektedir.

Siyasiler tarafından uzun yıllardır en etkili propaganda aracı olarak kullanılan medya araçlarının da siyasi parti aidiyetine etkisi çalışmacılar tarafından incelenmiştir (Toddy ve Brody 1980; Mushtaq ve Baig 2015). Günümüzde kullanılan medya araçlarının çeşitlenmesi ve herkes açısından kolay erişilebilir olması siyasilerin propaganda yapabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Özellikle sosyal medya araçlarını yoğun bir şekilde kullanan genç seçmenlerin sadece beğendikleri ve destekledikleri dünya görüşüne sahip olan kişileri, siyasileri ve partileri takip etmeleri inandıkları görüşlere daha sıkı sıkıya bağlanmalarına yol açmaktadır. Bu seçici maruz kalma ve kendi ideolojisine aykırı sesleri duymak istememe durumu kişilerin kendi tutumlarına daha güçlü bir şekilde bağlanmalarına yol açmaktadır. Neticede bu durumda, tıpkı aile ve arkadaşların siyasi tutumlara etkisi gibi önemli ölçüde rol oynamaktadır.

Bu çalışmada siyasal toplumsallaşma tek boyut olarak ele alınıp incelenmiştir. Ancak siyasal toplumsallaşma aktörlerinden olan aile, arkadaş ve medya çalışmanın amacına uygun olacak şekilde ayrı ayrı olarak da ele alınabilir.

4.4. Siyasi Lider Stili Tercihi ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Siyasi lider stil tercihi ile seçmenlerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan az sayıda çalışma bulunmaktadır (Ehrhart ve Klein 2001; Keller 1999). Bu

çalışmalarda da ağırlıklı olarak karizmatik liderlerden etkilenen takipçilerin kişilik özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada da karizmatik lideri daha fazla destekleyen katılımcıların olumsuz değerlik kişilik özellikleri pozitif yönlü anlamlı ancak zayıf bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Karizmatik liderin takipçileri liderin etkisinden, gücünden ve ortaya koyduğu iddialı amaçlardan oldukça fazla etkilenmektedirler. Olumsuz benlik atıflarını içeren olumsuz değerlik kişilik özelliğine sahip kişilerin de zayıflıklarını bastırmak ve kendilerinde bulamadıkları gücü başka bir kişi vasıtasıyla (ki bunun için bir lider biçilmiş kaftandır diyebiliriz) hayata geçirmeleri beklenebilir. Dolayısıyla olumsuz değerlik kişilik özelliğine sahip kişilerin kendilerine bir amaç veren, esin kaynağı olabilen güçlü figürlerin tesiri altında olmaları sebebiyle ve bu tarz liderler, ilişki ve görev odaklı liderlere kıyasla daha fazla tercih edilebilir.

Kişilik özellikleri ile bağlantılı olan fizyolojik yatkınlıkların (özellikle de bilişsel farklılıkların) siyasi görüşler ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Sağ ideolojiye sahip kişilerin sol ideolojiye sahip kişilere kıyasla, tiksindirici (kötü) resimlere hem daha hızlı şekilde tepki verdikleri hem de bu resimlere daha uzun zaman harcadıkları ortaya konmuştur (Dodd v.diğ. 2012: 646). Benzer konu üzerinde yapılan çeşitli çalışmalarda da, tikslenme duygusunun eşcinsel evliliklere, kürtaja ve yabancı gruplara karşı olmak gibi muhafazakâr ideolojik görüşlerle yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir (Inbar v.dđr. 2009: 721; Inbar v.diğ. 2012: 4; Brenner ve Inbar 2015: 33).

Bir başka ilişki ise ilişki odaklı lider tercihi ve uyumluluk kişilik özelliği arasında ortaya çıkmıştır. Tıpkı deneyime açıklık kişilik özelliğinde olduğu gibi uyumluluk kişilik özelliğinin de liberal-sol ideolojiye oy verme ile yakından ilişkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Schoen ve Schumann 2007; Caprara v.diğ. 1999; 2006; 2009). Toplumsal ilişkileri daha fazla önemseyen ve bu ilişkilerden beslenerek programlarını ortaya koyan liberal-sol ideolojiler de olduğu gibi birlikte hareket ettiği kişilerle kurduğu iletişime önem veren ilişki odaklı liderlerin benzer şekilde uyumluluk kişilik özelliğinden daha yüksek puan alan kişiler tarafından olumlu algılanması beklenmektedir. Bu açıdan araştırma bulgularının mevcut alanyazın bilgisiyle ve yapılan araştırmalarla örtüştüğu söylenebilir.

4.5. Ebeveyn Stilleri, Siyasal Toplumsallaşma, Kişilik, Liderlik Stilleri ve Parti Kimlik Gücü ile Siyasi Partilere ve Cumhurbaşkanı Adaylarına Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri, ebeveyn stilleri (otoriter, demokratik), siyasal toplumsallaşma (aile sosyalleşmesi, arkadaş sosyalleşmesi ve medya kullanımı), kişilik (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, deneyime açıklık, olumsuz değerlik), lider stilleri (karizmatik, görev odaklı, ilişki odaklı) ve parti kimlik gücünün siyasi partilere ve cumhurbaşkanı adaylarına oy verme davranışını yordama gücünü belirlemektir.

Türkiye’de 2018 genel seçimlerine katılan siyasi partiler ve cumhurbaşkanı adayları üzerinden gerçekleştirilen lojistik regresyon analizlerinde, özellikle politik konumun oy verme davranışını yordadığı sonucuna varılmıştır. Cumhuriyet İttifakı partilerine oy veren katılımcılar kendilerini sağ ideolojik konumda bulurlarken, Millet İttifakı ve HDP’ye oy veren katılımcılar ise kendilerini sol ideolojiye yakın olarak konumlandırmışlardır. Elde edilen bu bulgu, oy verme davranışına etki eden pek çok faktör olsa da en belirleyici faktörlerin başında ideolojik konumun geldiği şeklinde yorumlanabilir. Oy vermeyen katılımcılar incelendiğinde ise siyasal toplumsallaşmanın ve parti kimlik gücünün olumsuz anlamda yordayıcı gücü ortaya çıkmaktadır. Oy vermeyen kişilerin siyasal konulara mesafeli olmaları ve herhangi bir partiye oy vermek için sandığa bile gitmedikleri için parti kimlik güçlerinin düşük olması beklenen bir durumdur.

Cumhurbaşkanı adaylarına oy verme davranışının söz konusu bağımsız değişkenler tarafından yordama gücünü belirlemek için gerçekleştirilen analizlerde ise politik konumun yanı sıra kişilik özellikleri ön plana çıkmaktadır. Politik konum, tıpkı siyasi partilerde olduğu gibi her iki ittifakın (Cumhuriyet ve Millet) cumhurbaşkanı adaylarını (Recep Tayyip Erdoğan ve Muharrem İnce) tercih eden katılımcılar açısından da önemlidir.

Recep Tayyip Erdoğan'a oy veren katılımcıların duygusal tutarsızlık ve deneyime açıklık puanlarının daha yüksek olmasının Recep Tayyip Erdoğan'a oy vermeyi azalttığı bulgulanmıştır. Duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek olan bireyler, endişeli, gergin, kindar, depresif, kendini önemseyen, alıngan ve adaptasyonu zor kişiler; deneyime açıklık düzeyi yüksek olan bireyler ise, yaratıcı, yenilikçi, düşünceli ve geleneksel olmayan olarak tanımlanmaktadır (Zhao ve Siebert 2006: 260-261). Kendisini muhafazakâr-demokrat bir çizgide tanımlayan bir siyasi olan Recep Tayyip Erdoğan'ın takipçilerinin ve seçmenlerinin de muhafazakârlıkla yakından ilişkili bulunan kişilik özelliklerine sahip olmaları beklenebilir. Özellikle deneyime açıklık kişilik özelliği ile muhafazakârlık arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Peterson v.diğ. 1997; Van Hiel v.diğ. 2000). Dolayısıyla Recep Tayyip Erdoğan'a oy veren katılımcıların deneyime açıklık puanlarının düşük olması beklendik bir bulgudur.

Araştırma bulgularından bir diğeri ise otoriter bir babaya sahip olan katılımcıların Recep Tayyip Erdoğan'a oy verme olasılıklarının biraz daha fazla olmasıdır. Bu durum da otoriter ebeveynlik stiline muhafazakârlıkla yakından ilişkili olmasına bağlanabilir (Adorno v.dğr. 1950; Altemeyer 1988; Duckitt 2001; Tomkins 1995; Wilson 1973). Bir başka deyişle babalarını otoriter olarak algılayan kişiler otoriter liderleri destekleme eğilimde olabilirler.

Muharrem İnce'ye oy veren katılımcıların ise duygusal tutarsızlık puanlarının daha yüksek olmasının Muharrem İnce'ye oy vermeyi arttırdığı bulgulanmıştır. Duygusal tutarsızlık puanı yüksek olanların genel özelliklerine bakıldığında kızgın ve güvensiz olmalarının yanı sıra olumsuz duygu karşısında strese yakalanmalarının da daha kolay olduğu bilinmektedir. Yaklaşık 17 yıldır iktidarını sürdüren ve bu süreçte girdiği hiçbir seçimi kaybetmeyen bir partiye ve lidere karşı ilk defa bir seçimi kazanma ümidi yeşeren muhalif seçmenlerin kendilerini daha endişeli, gergin, alıngan ve depresif kişiler olarak tanımlamaları beklenebilir. Özellikle gergin bir ortamda gerçekleşen seçim sürecinin de bu hisleri beslemiş ve güçlendirmiş olabileceği söylenebilir.

Selahattin Demirtaş'a oy veren katılımcıların dışadönüklük ve sorumluluk puanlarının daha yüksek olmasının Selahattin Demirtaş'a oy vermeyi azalttığı bulgulanmıştır. Dışadönüklük düzeyi yüksek olan bireyler, neşeli, heyecanı seven, dürtüsel, geniş gruplarda bulunmayı seven kişiler olarak tanımlanırken; sorumluluk düzeyi yüksek olan bireyler, çalışkan, sebatkâr, hedef odaklı ve organize etme becerisi gelişmiş kişilerdir (Zhao ve Siebert 2006: 260-261). Yurtdışında gerçekleştirilen çalışmalarda özellikle bu iki kişilik özelliğinin muhafazakârlıkla ve muhafazakâr liderleri desteklemekle yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Caprara v.diğ. 1999; 2006; Carney v.diğ. 2008; Barbaranelli v.diğ. 2007). Seçim sürecinde diğer liderlere kıyasla daha liberal söylemlerde bulunan Selahattin Demirtaş'ın bu özelliklere sahip kişiler tarafından desteklenmesi beklenen bir durumdur. Ayrıca ilişki odaklı liderlik stilini tercih eden katılımcıların Selahattin Demirtaş'a oy verme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur. Kendisini dışlanmış bir grubun üyesi olarak gören bir grup seçmenin, onların refahını önemseydiğini göstermesi, daha geniş bir toplumsal zemine partiyi açmak için geliştirdiği söylemler (HDP'nin Türkiye partisi olması söylemlerinin etkisi) ve en önemli rakibi olan Recep Tayyip Erdoğan'ı hedef alan bir seçim sloganı benimsemesi açısından ("Seni Başkan Yaptırmayacağız") Selahattin Demirtaş'ın iletişimi ve ilişkiyi önemseyen bir lider olarak algılanmasına yol açmış olabilir.

4.6. Aracılık Analizlerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada, ebeveyn stili algısı, siyasal toplumsallaşma ve siyasi parti kimlik gücü ile siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkilerde kişilik özelliklerinin aracı rolü ayrı ayrı ele alınarak açımlayıcı olarak çalışılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda herhangi anlamlı bir bulguya rastlanmamıştır.

Yapılan alanyazın taramasında bahsi geçen değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koyan çok fazla çalışmaya rastlanmamasına karşın, bu çalışmada birbiriyle ilişkisi olacağı düşünülen değişkenler birlikte ele alınmıştır. Ancak gerçekleştirilen analizler sonucunda, herhangi bir aracılık ilişkisi tespit edilememiştir.

4.7. Parti Kimlik Gücü ve Siyasi Lider Stili Tercihi Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın bir diğer amacı, parti kimlik gücü ve siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide seçmenin kişilik özelliklerinin düzenleyici rolünün incelenmesidir. Bu bölümde, ilgili araştırma değişkenleri ile gerçekleştirilen düzenleyicilik analizleri sonucunda elde edilen anlamlı bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

Bu çalışma sonucunda parti kimlik gücü ve siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkide seçmenin kişilik özelliklerinin düzenleyici rolünün anlamlı olarak bulunduğu sonuçlar şu şekilde özetlenebilir; parti kimlik gücü ve görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide seçmenin uyumluluk ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin düzenleyici rolü vardır. Ayrıca parti kimlik gücü ve ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide seçmenin duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü vardır. Elde edilen üç anlamlı düzenleyici bulgunun tartışılmasına aşağıda yer verilmiştir.

4.7.1. Parti Kimlik Gücü ve Görev Odaklı Lider Tercihi Arasındaki İlişkide Seçmenin Uyumluluk Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Gerçekleştirilen analiz sonucunda parti kimlik gücü ve görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide seçmenin uyumluluk kişilik özelliğinin düzenleyici rolü olduğu bulunmuştur. Parti aidiyeti ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ele alan az sayıdaki çalışmada ise birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Uyumluluk kişilik özelliğinin parti ile aidiyet kurma olasılığını arttırdığına yönelik Amerika'da gerçekleştirilen bir çalışmanın bulgusuna rağmen Almanya'da gerçekleştirilen başka bir çalışmada ilişki bulunamamıştır (Gerber v.diğ. 2012; Bakker v.diğ. 2015). Bu durum kültürlerarası farklılıkla açıklanabilir.

Bu çalışmada ise parti kimlik gücünden alınan puan yüksek olduğunda katılımcıların uyumluluk puanlarının yüksek ve orta düzeyde olması, görev odaklı lideri tercih etmelerini arttırdığını göstermiştir. Uyumluluk düzeyi yüksek kişiler, güvenilir,

yumuşak başlı, fedakâr ve alçak gönüllü olarak tanımlandıklarından dolayı destekledikleri siyasi partiye aidiyet hissetmeleriyle de birlikte, bu durum uyumluluk düzeyi yüksek kişilerin görev odaklı liderleri daha fazla tercih etmelerine yol açmış olabilir. Aidiyet hissi ve uyumluluk puanının birlikteliği görev odaklı liderlerin idealize edilmesine ve diğer liderlere kıyasla daha tercih edilebilir bir pozisyona gelmelerine neden olmuş olabilir.

4.7.2. Parti Kimlik Gücü ve Görev Odaklı Lider Tercih Arasındaki İlişkide Seçmenin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Deneyime açıklık kişinin fikirlerini yeniden gözden geçirmeyi içerdiğinden dolayı bu kişilik özelliğinden yüksek puan alanların parti kimlik güçlerinin çok güçlü olmayabileceğini söyleyebiliriz (Bakker v.diğ. 2015). Deneyime açık kişiler parti kimliklerini değiştirme konusunda da açık fikirli olacaklarından dolayı parti kimlik güçlerinin çok yüksek olmasını beklemeyebiliriz. Bu konudaki araştırmalarda tutarlı bir şekilde deneyime açıklık puanı yüksek olan kişilerin parti kimlik güçlerinin daha zayıf olduğunu bulgulamışlardır (Gerber v.diğ. 2012; Bakker v.diğ. 2015).

Gerçekleştirilen analiz sonucunda parti kimlik gücü ve görev odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide seçmenin deneyime açıklık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü olduğu bulunmuştur. Parti kimlik gücünden alınan puan yüksek olduğunda katılımcıların deneyime açıklık puanlarının düşük düzeyde olması, görev odaklı lideri tercih etmelerini arttırmaktadır. Deneyime açıklık puanı düşük olan kişilerin değişime direnç gösteren ve tutucu kişiler olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin kendi düşünce ve duygularına yönelmek yerine görev insanı olarak hareket etmeleri ve kendilerine gerçekleştirmeleri gereken görevleri işaret eden liderleri tercih etmeleri beklenebilir.

4.7.3. Parti Kimlik Gücü ve İlişki Odaklı Lider Tercihi Arasındaki İlişkide Seçmenin Duygusal Tutarsızlık Kişilik Özelliğinin Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Duygusal tutarsızlık puanı yüksek olan kişilerin kurdukları ilişkilerde olduğu gibi parti aidiyetlerinde de daha az istikrarlı olmaları beklenebilir. Bakker ve arkadaşları da (2015) yaptıkları çalışmada duygusal tutarsızlık puanı yüksek olan kişilerin parti kimliklerini zaman içinde değiştirme eğiliminde olduklarını bulgulamışlardır.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda parti kimlik gücü ve ilişki odaklı lider tercihi arasındaki ilişkide seçmenin duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin düzenleyici rolü olduğu bulunmuştur. Parti kimlik gücünden alınan puan yüksek olduğunda katılımcıların duygusal tutarsızlık puanlarının düşük düzeyde olması, ilişki odaklı lideri tercih etmelerini arttırmaktadır. Duygusal tutarsızlık puanları düşük olan kişiler kendilerine ve ilişki kurdukları insanlara güven duyan bir yapıda olduklarından dolayı siyasi lider tercihlerinde onlarla ilişki kurmayı önceleyen ve onlara değer verdiğini hissettiren birini tercih etmeleri beklenebilir. İlişki odaklı lider tercihinin parti kimlik gücü de eşlik ettiğinde bu tercihin yapılabilmesi daha olası olmaktadır.

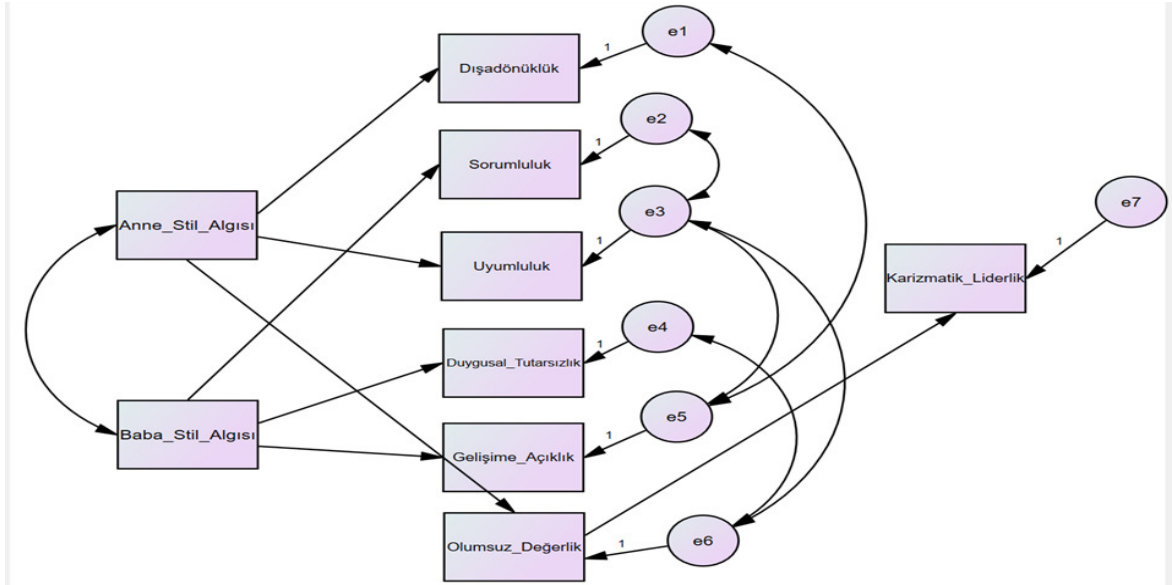
4.8. Siyasi Lider Stillere Göre Oy Verme Davranışını Yordamak İçin Önerilen Yapısal Modellere Ait Bulguların Tartışılması

Siyasi liderler stilleri bu çalışmada üç farklı şekilde tanımlandığından her biri için model testleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler neticesinde karizmatik lider tercihi, ebeveyn stilleri ve kişilik özellikleri (KEKS) ve ilişki odaklı lider tercihi, ebeveyn stilleri ve kişilik özellikleri (İEKS) arasındaki ilişkileri ortaya koyan 2 model anlamlı çıkmıştır. Görev odaklı lider tercihi, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki ise model testinde anlamsız olduğundan dolayı tartışma kısmında sadece anlamlı modeller ele alınarak tartışılmıştır.

4.8.1. Karizmatik Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulguların Tartışılması

İlk olarak karizmatik lider tercihi ile ebeveyn stilleri algısı, kişilik özellikleri ve siyasal toplumsallaşma değişkenleri arasındaki ilişkiler model üzerinden test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda siyasal toplumsallaşmanın diğer değişkenlerle ilişkisi bulunmadığından modelden çıkartılmıştır.

Ebeveyn stil algısının bazı kişilik özellikleriyle ilişkisi farklı çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da ortaya konmuştur (Weiss ve Schwarz, 1996; Maddahi v.diğ. 2012; Schnuck ve Handal 2011). Ebeveynlerin otoriter ve demokrat olmalarının çocuklarının kişilik özelliklerinde kalıcı etkiler yarattığı söylenebilir. Weiss ve Schwarz (1996: 2109) algılanan ebeveynlik stili ile üç kişilik özelliği arasında anlamlı ilişkiler buldukları çalışmalarında, deneyime açıklık ve uyumluluk puanları düşük; duygusal tutarsızlık puanları yüksek olan çocukların daha otoriter bir ev ortamında bulduklarını bulmuşlardır. Benzer şekilde İran'da yapılan bir başka çalışmada ise uyumluluk, dışa dönüklük ve deneyime açıklığın demokratik ebeveyn stili algısı ile olumlu; duygusal tutarsızlığın ise otoriter ebeveyn stili algısı ile olumlu ilişkisi ortaya konmuştur (Maddahi v.diğ. 2012). Baskıcı ve kısıtlayıcı stil algısının olumsuz değerlik ve duygusal tutarsızlık gibi olumsuz sayılabilecek kişilik özellikleri ile dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin ise çocuklarıyla daha aktif ve daha sağlıklı iletişim geliştiren ebeveynlere ilişkin demokratik stil algısıyla ilişkili olması beklenen bir sonuçtur. Alanyazındaki çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir (Weiss ve Schwarz 1996; Maddahi v.diğ. 2012; Schnuck ve Handal 2011).

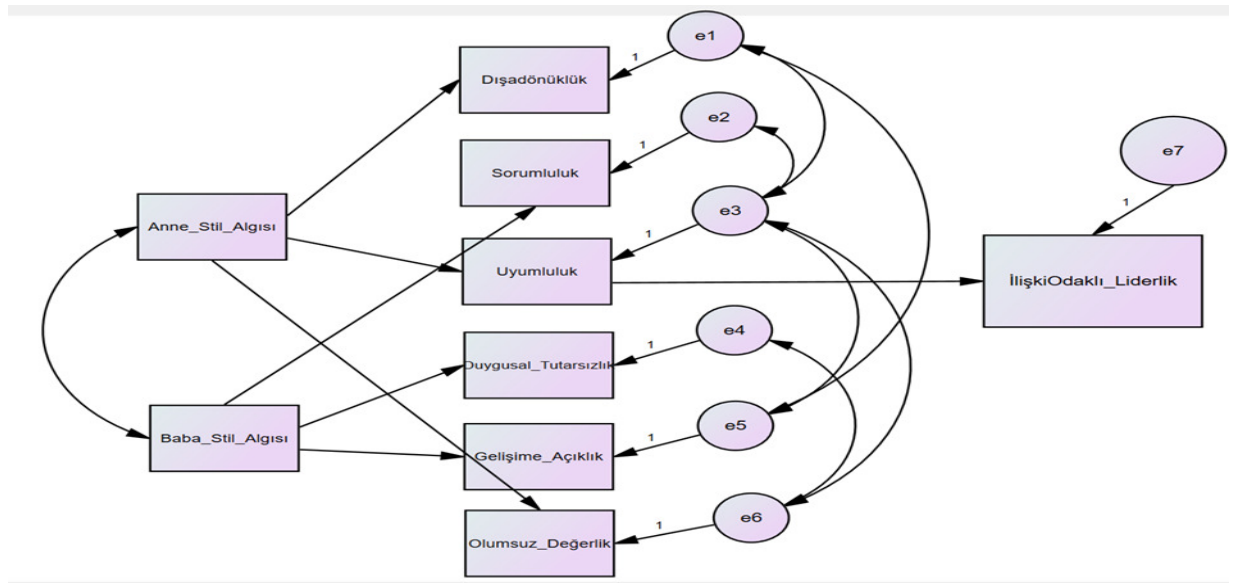

Şekil 4.1: KEKS modeli

Bazı kişilik özelliklerinin lider tercihi ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Moss v.diğ. 2006; Do ve Rhee 2008; Parmer v.diğ. 2013; Shalit v.diğ. 2009). Bu çalışmada ise, kişilik özelliklerinden sadece olumsuz değerlik karizmatik liderliği pozitif ve anlamlı düzeyde yordamıştır. Karizmatik lider takipçilerinin kişilik özellikleri ile ilgili alanyazında az sayıda çalışmaya rastlanmıştır ve bu çalışmaların önemli bir kısmı siyasi liderlikten ziyade örgütsel liderlik kapsamında takipçi-lider ilişkilerini ele almıştır (Moss v.diğ. 2006; Do ve Rhee 2008; Parmer v.diğ. 2013). Ancak olumsuz değerlik kişilik özelliği ve lider tercihi arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan alanyazın taramasında, olumsuz kişilik özelliği ile bağlantılı olacağı düşünülen bağlanma stillerinden biri olan kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin karizmatik liderleri tercih ettiğine dair bir çalışma mevcuttur. Bahsi geçen çalışmada, kaçınan bağlanan kişilerin mesafeli ve daha az duygusal ilişkiler kurdukları, esasen görev ve başarıya odaklı olmalarından dolayı karizmatik lider tercihinde buldukları bulgulanmıştır (Shalit v.diğ. 2009: 466). Karizmatik liderler, takipçilerine güvenlik duygusu sağlamaları konusunda başarılı olmalarından dolayı kendisini olumsuz değerlendiren kişilerin bu liderlerle özdeşim kurarak onların önemli birer destekçisi haline gelmeleri beklenebilir.

4.8.2. İlişki Odaklı Lider Tercihinin Ebeveyn Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Siyasal Toplumsallaşma Değişkenleriyle Açıklanabilirliğinin İncelenmesine Dair Bulguların Tartışılması

Bir önceki modelde verilen ve anne baba stillerinin kişilik özellikleriyle olan ilişkisinin tartışmasına yukarıda yer verilmiştir. Bunun yanı sıra bu model de kişilik özelliklerinden sadece uyumluluk kişilik özelliği ilişki odaklı liderliği pozitif ve anlamlı düzeyde yordamıştır.

Şekil 4.2: İEKS modeli

Uyumluluk kişilik özelliğinden yüksek puan alan kişiler, daha işbirlikçi, sempatik, fedakar ve özgecil davranışlarda bulunmaktadırlar. Tıpkı tercih ettikleri ilişki odaklı liderler gibi benzer davranış örüntüleri sergilemektedirler. Bu alanda gerçekleştirilen az sayıda çalışmada da takipçilerin uyumluluk kişilik özellikleri ile dönüştürücü liderlik arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Schyns ve Sanders 2007; Bono v.diğ. 2012). Dönüştürücü liderin özellikleri incelendiğinde ilişki odaklı lider özellikleri ile önemli ölçüde benzerlik gösterdiği söylenebilir. Dönüştürücü liderler birlikte hareket ettikleri insanlarla güvene dayalı ilişki kurmakta ve takipçilerinin bireysel gelişimlerine de önem vermektedirler. Aynı zamanda ilişki odaklı liderlerde olduğu gibi iletişime oldukça önem vermektedirler. Bu çalışmada ele alınan liderlik

stillerinden biri olan ilişki odaklı liderlik bu açılardan dönüştürücü liderliğe en yakın liderlik stili olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla uyumluluk kişilik özelliği ve ilişki odaklı lider arasında bulgularan ilişki alanyazındaki bulgularla da tutarlılık göstermektedir (Schyns ve Sanders 2007; Bono v.diğ. 2012).

Alanyazına bakıldığında uyumluluk kişilik özelliği ile sol/liberal parti tercihleri arasında da yüksek düzeyde ilişki olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (Barbaranelli v.diğ. 2007; Caprara v.diğ. 1999; Schoen ve Schumann 2007). Tıpkı sol/liberal partilerin yaklaşımlarında olduğu gibi ilişki odaklı liderlerin takipçilerinin sadece maddi değil sosyal ihtiyaçlarını da önemsemektedirler. Bu stili benimseyen liderler takipçileri ile iyi ilişkiler geliştirme niyetinde olmakla birlikte takipçilerine yetki devrinde bulmakta ve kararlara katılım süreçlerinde aktif rol almalarını desteklemektedirler. Bu özellikler sol/liberal ideolojinin özgürleştirici, dayanışmacı ve demokratik bir dünya yaratma görüşleriyle de uyum göstermektedir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Oy verme davranışı günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde son zamanlarda sıklıkla çalışılan araştırma konularının başında gelmektedir. Genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde ise bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu bilinmektedir. Bilhassa genç seçmenleri sandığa çekme yollarını aramak ve onların oy verme motivasyonlarını anlamak oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin oy verme davranışlarında etkili olan ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, liderlik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde siyasi parti kimlik gücü ve siyasi lider stili tercihi arasındaki ilişkilerde seçmenlerin bazı kişilik özelliklerinin düzenleyici rolleri bulunmuştur. Bunun yanı sıra her bir lider stili için ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma ve kişilik özellikleri birlikte ele alınarak üç farklı model test edilmiştir. Karizmatik lider tercihi ve ilişki odaklı lider tercihinde ebeveyn stilleri ve kişilik özelliklerinin rolünü ortaya koyan iki model ortaya çıkmıştır.

Ayrıca ülkemizde gerçekleştirilen son seçimler üzerinden katılımcıların mevcut siyasi tercihleri doğrultusunda da bazı analizler gerçekleştirilmiş ve söz konusu tüm değişkenlerle ilgili kapsamlı analizler yapılmıştır. Bu analizler neticesinde parti (ittifak) ve cumhurbaşkanlığı tercihlerinde katılımcıların farklı kişilik özelliklerinin rolü olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Bu sonuçlara ek olarak, araştırma ile Türkçe alanyazına üç ölçek kazandırılmıştır. Siyasi Parti Kimlik Gücü Ölçeği, Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği

ve Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği ileride oy verme davranışı alanında araştırma yapacak kişilerin kullanabilmesi için psikometrik özellikleri açısından çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında tüm ölçeklerin geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu söylenebilir.

Araştırmanın incelenen değişkenler açısından Türkiye’de yapılan ilk çalışma olması ve elde edilen bulguların alanyazına katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Söz konusu değişkenlerin bir arada incelenmesi oy verme davranışı alanında çalışacak araştırmacılara ve siyaset ile ilgilenen kişilere yeni bir bakış açısı sağlayacaktır. Özellikle hedeflediği seçmen kitlesini yakından tanımak ve onlara uygun propaganda stratejileri geliştirmek isteyen siyasetçiler ve siyasi partiler için de bu çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu katkılar; özellikle günümüzde gençler tarafından oldukça yaygın bir şekilde kullanılan medya araçlarının (özellikle sosyal medyanın) daha etkin ve yaratıcı bir şekilde kullanımına özen gösterilmesi, parti programlarının ve lider söylemlerinin seçmen profillerini de dikkate alarak gözden geçirilmesi, çok yönlü bir şekilde değerlendirilmesi gereken seçmen davranışının parti içi eğitim programlarında geniş yer bulması şeklinde olabilir.

Araştırmada bazı sınırlılıklar da mevcuttur. Araştırmanın sadece İstanbul ilinde yaşayan üniversite öğrencileri ile yürütülmüş olması, araştırma sonuçlarının toplumdaki tüm gençlere ve seçmenlere genellenmesini kısıtlamaktadır. Her şehrin kendine özgü dinamiklerinin genel siyaseti de etkileyeğini göz önünde bulundurursak seçmenin karar verme sürecinde coğrafi bölgenin, sosyal ve ekonomik şartların da dikkatle ele alınması gerektiğini düşünebiliriz. Dolayısıyla bir şehirde bulunan üniversitelerden toplanan veriler üzerinden genel yargılara ulaşmak imkansız olacaktır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalar da farklı coğrafi bölge, eğitim seviyesi ve yaştaki kitlelere de ulaşılarak araştırma tekrarlanabilir. Bir diğer sınırlılık ise kullanılan ölçeklerin doldurulmasının uzun zaman alması ve bu nedenle bazı ölçeklerin yarıda bırakılmış olmasıdır. Ayrıca siyasi görüşlerini paylaşmak istemeyen ve bu konuda çekinceleri olduğunu ileten çok sayıda katılımcı da araştırmaya katılmaktan vazgeçmiştir. Bu duruma partiler arasında gittikçe artan siyasi kutuplaşmanın ve muhalif olarak kendisini

niteleyen kişilerin siyasi görüşlerini ifade etmelerinden duydukları endişenin neden olduğu düşünülmektedir.

Gelecekte, oy verme davranışı, ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, liderlik ve kişilik özelliklerine odaklanan daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Zaman, insan ve ekonomik kaynaklar gözetilerek Türkiye genelinde gerçekleştirilebilecek çalışmalar ile araştırma sonuçlarının genellenebilirliği artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Abadan, Nermin ve Yücekök, Ahmet N. (1966). “1961–1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları”. *Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ankara: Siyasal Bilimler Yayınları, 21(4), 103-117.
- Adams, Gerald R. (1985). “Identity and Political Socialization”. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (30), 61-77.
- Adorno, Theodor W.; Frenkel-Brunswick, E.; Levinson, Daniel J. ve Sanford, R. Nevitt (1950). *The Authoritarian Personality*. New York, NY: Norton.
- Akgün, Birol (2002). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akıncı, Mehmet ve Akın, Eyüp (2013). “Siyasetin Gösterileşmesi, Lider Olgusu ve Seçmen Tercih”. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 329-352.
- Akyunus, Miray ve Gençöz, Tülin (2016). “Kişilerarası Problemler Envanteri-Döngüsel Ölçekler Kısa Formu Psikometrik Özellikleri: Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması”. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 29(1), 36-48.
- Alford John R. ve Hibbing John R. (2007). “Personal, Interpersonal, and Political Temperaments”. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 614 (1): 196–212.
- Alford, John R.; Funk, Carolyn L. ve Hibbing, John R. (2005). “Are Political Orientations Genetically Transmitted?”. *American Political Science Review*, 99(2), 153-167.

- Allport, Gordon W. (1929). "The Composition of Political Attitudes". *American Journal of Sociology*, 35(2), 220-238.
- Altan, Cemal (2011). "Eğitim, Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği". *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 313-329.
- Altan, Cemal ve Kapusızoğlu, Mehmet (2017). "Gelir Düzeyi-Siyasal Tercih İlişkisi: Mersin Örneği". *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 7(2), 319-336.
- Altemeyer, Bob (1988). *Enemies of Freedom: Understanding Right-Wing Authoritarianism*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Anderson, Neil; Öneş, Deniz S.; Sinangil, Handan K. ve Viswesvaran Chockalingam (2009). *Endüstri, İş ve Örgüt Psikolojisi El Kitabı 2. Cilt: Örgüt Psikolojisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Aristoteles (1975). *Politika*. Çev. Mete Tuncay. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Arklan, Ümit ve Karakoç, Enderhan (2013). "Medyanın Genel ve Siyasal Gündeme İlişkin Bilgi Edinme Aracı Olarak Kullanımı: Görgül Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 325-363.
- Aunola, Kaisa; Stattin, Hakan ve Nurmi, Jari-Erik (2000). "Parenting Styles and Adolescents' Achievement Strategies". *Journal of Adolescence*, 23(2), 205-222.
- Austin, Weintraub E. ve Pinkleton, Bruce E. (2001). "The Role of Parental Mediation in The Political Socialization Process". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(2), 221-240.
- Avcı, Kemal (2015). "2014 Yerel Ankara Yerel Seçimlerinde Parti Lideri Faktörünün Seçmenin Oy Verme Kararına Etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(1), 145-179.

- Aydın, Kenan ve Özbek, Volkan (2004). “Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 144-167.
- Aydın, Sonay Z. ve Şener, Turan (2018). “Siyasal Pazarlama Yaklaşımı Çerçevesinde Adayın ve Aday Belirleme Sürecinin Seçmenin Oy Verme Kararındaki Etkisi”. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 193-209.
- Bäck, Hanna ve Rosema, Martin (2008). “Government Formation And Strategic Voting in Multi-Party Systems: Voting For Coalitions in The Netherlands”. İçinde *Workshop “The Politics of Change: How Parties, Elections and Voters Adjust to Changing Political Environments”*. Amsterdam, Netherlands.
- Bakker, Bert N.; Hopmann, David N. ve Persson, Mikeal. (2015). “Personality Traits and Party Identification Over Time”. *European Journal of Political Research*, 54(2), 197-215.
- Baumrind, D. (1972). “An Exploratory Study of Socialization Effects on Black Children: Some Black-White Comparisons”. *Child Development*, 261-267.
- Baumrind, Diana (1989). “Rearing Competent Children” içinde W. Damon (Ed.), *Social and Behavioral Science Series. Child Development Today and Tomorrow* (349-378). San Francisco: Jossey-Bass.
- Baumrind, Diana (1991). “The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Abuse”. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.
- Barbaranelli, Claudio; Caprara, G. Vittorio; Vecchione, Michele ve Fraley, Chris R. (2007). “Voters’ Personality Traits in Presidential Elections”. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1199-1208.
- Bartels, Larry M. (2000). “Partisanship and Voting Behavior, 1952-1996”. *American Journal of Political Science*, 44(1), 35-50.

- Bartels, Larry M. (2010). "The Study of Electoral Behavior". *The Oxford Handbook of American Elections and Political Behavior*, 239-261.
- Bass, Bernard M. (1990). "From Transactional to Transformational Leadership: Learning to Share The Vision". *Organizational Dynamics*, 18(3), 19-31.
- Bass, Bernard M. ve Stogdill, Ra M. (1990). *Bass & Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications*. 3. Baskı. New York: Simon and Schuster.
- Basım, H. Nejat; Çetin, Fatih ve Tabak, Akif (2009). "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63). 20-34.
- Başarrı, Murat (2016). "Seçmenlerin Oy Verme Davranışları İle Liderlerin Hitaplarında Aradıkları İkna Bileşenleri ve Üslup Çeşitleri Arasındaki İlişki". *İnif E-Dergi*, 1(2), 218-233.
- Batı, Uğur ve Erdem, Orhan (2015). *Ben Bilmem Beynim Bilir*. İstanbul: MediaCat.
- Bayyığıt, Mehmet (2003). "Din-Siyaset İlişkileri Bağlamında Seçmen Davranışları ve Din". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(15), 29-37.
- Bean, Clive ve Mughan, Anthony (1989). "Leadership Effects in Parliamentary Elections in Australia and Britain". *American Political Science Review*, 83 (4), 1165-1179.
- Beren, Fatih (2013). "Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği." *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)*, 8(1), 191-214.
- Bennett, W. Lance ve Salisbury Bart R. (1987). "Rational Choice: The Emerging Paradigm in Election Studies". *Research in Micropolitics*, (2):1-30.
- Bennett, W. Lance (2008). "Civic Learning Online: Responding to the Generational Shift in Citizen Identity". *Around the CIRCLE*, (5): 1-2.

- Bilal, Gülden (1984). *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Boetie, Etienne D. L. (1995). *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*. Çev. Mehmet Ali Ağaoğulları. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Bono, Joyce E.; Hooper, Amy C. ve Yoon, David J. (2012). "Impact of Rater Personality on Transformational and Transactional Leadership Ratings". *Leadership Quarterly*, 23(1), 132-145.
- Bölükbaşı, Ayşe G. ve Yıldıztan, Dina Ç. (2009). "Yerel Yönetimlerde İş Tatminini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Alan Araştırması". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 27(2), 345-366.
- Brenner, Corinne J. ve Inbar, Yoel. (2015). "Disgust Sensitivity Predicts Political Ideology and Policy Attitudes in The Netherlands". *European Journal of Social Psychology*, 45(1), 27-38.
- Brown, Barbara B. (2003). *Employees' Organizational Commitment and Their Perceptions of Supervisors' Relations-Oriented and Task-Oriented Leadership Behaviors*. Falls Church Üniversitesi Doktora Tezi.
- Buckingham, David (1999). "Young People, Politics and News Media: Beyond Political Socialisation". *Oxford Review of Education*, 25(1-2), 171-184.
- Burger, Jerry M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burnham, Kenneth P. ve Anderson, David R. (2002). *Model Selection and Multimodel Inference*. Berlin: Springer.
- Bun, John R.; Louiselle, Peggy A.; Misukanis, Thomas M. ve Mueller, Rebecca A. (1988). "Effects of Parental Authoritarianism and Authoritativeness on Self-Esteem". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 271-282.

- Bükümer, Üzüm ve Dölarslan, Emre Ş. (2013). “Parti Sadakatının Oluşumunda Seçmenlerin Kişisel Özelliklerinin Düzenleyici Etkisi”. *Tüketim ve Tüketici Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 15-52.
- Campbell, Angus; Converse, Philip E.; Miller, Warren E. ve Stokes. Donald E. (1960). *The American Voter*. New York: John Wiley.
- Canöz, Kadir ve Ömer Bakan (2015). “Türkiye’de Eğitimli Seçmenin Yerel Seçimlerde Oy Verme Kriterleri”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15/1(37), 483-509.
- Caprara, Gian V.; Barbaranelli, Claudio ve Zimbardo Philip G. (1999). “Personality Profiles and Political Parties”. *Political Psychology*, 20(1), 175-197.
- Caprara, Gian V.; Schwartz, Shalom; Capanna, Cristina; Vecchione, Michele ve Barbaranelli, Claudio (2006). “Personality And Politics: Values, Traits, and Political Choice”. *Political Psychology*, 27(1), 1-28.
- Caprara, Gian V.: Vecchione, Michele: Barbaranelli, Claudio ve Fraley, R. Chris (2007). “When Likeness Goes With Liking: The Case of Political Preference”. *Political Psychology*, 28(5), 609-631.
- Caprara, Gian V.; Vecchione, Michele ve Schwartz, Shalom (2009). “Mediational Role of Values in Linking Personality Traits to Political Orientation”. *Asian Journal of Social Psychology*, 12(2), 82-94.
- Caprara, Gian V. ve Zimbardo, Philip G. (2004). “Personalizing Politics”. *American Psychologist*, 59(7), 581-594.
- Carnaghan, Ellen ve Bahry, Donna (1990). “Political Attitudes and The Gender Gap in The USSR”. *Comparative Politics*, 22(4): 379-399.
- Carney, Dana R.; Jost, John T.; Gosling, Samuel D. ve Potter, Jeff (2008). “The Secret Lives of Liberals and Conservatives: Personality Profiles, Interaction Styles, and The Things They Leave Behind”. *Political Psychology*, 29(6), 807-840.

- Chao, Ruth K. (1994). "Beyond Parental Control and Authoritarian Parenting Style: Understanding Chinese Parenting Through The Cultural Notion of Training". *Child Development*, 65(4), 1111-1119.
- Çinko, Levent (2006). "Seçmen Davranışları İle Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(01), 103-116.
- Chirumbolo, Antonio ve Leone, Luigi (2008). "Individual Differences in Need For Closure and Voting Behaviour". *Personality and Individual Differences*, 44(5), 1279-1288.
- Chirumbolo, Antonio ve Leone, Luigi (2010). "Personality and Politics: The Role of The HEXACO Model of Personality In Predicting Ideology and Voting". *Personality and Individual Differences*, 49(1), 43-48.
- Conger, Jay A. ve Kanungo, Rabindra N. (1987). "Toward a Behavioral Theory Of Charismatic Leadership in Organizational Settings". *Academy of Management Review*, 12(4), 637-647.
- Conger, Jay A. ve Kanungo, Rabindra. N. (1994). "Charismatic Leadership in Organizations: Perceived Behavioral Attributes and Their Measurement". *Journal of Organizational Behavior*, 15(5), 439-452.
- Curtice, John ve Blais, André (2001). "Follow my leader? A Cross-National Analysis of Leadership Effects in Parliamentary Democracies". 16 Aralık 2018 tarihinde <http://www.crest.ox.ac.uk/papers/p91.pdf> adresinden erişildi.
- Curtice, John ve Holmberg, Sören (2005). *Party Leaders and Party Choice*. İçinde: Thomassen., J. (Ed.), *The European Voter*. Oxford: Oxford University Press.
- Cutler, Neal E. (1977). "Demographic, Social-Psychological, and Political Factors in the Politics of Aging: A Foundation for Research in 'Political Gerontology'". *American Political Science Review*, 71(3), 1011-1025.

- Cottam, Martha L.; Mastors, Elena; Preston, Thomas ve Dietz-Uhler, Beth (2015). *Introduction to Political Psychology*. 3. baskı. New York: Psychology Press
- Çağlar Nedret ve Gelir, Yasemin (2014). “Yerel Seçimlerde Aday İmajı: 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri Öncesinde Isparta Seçmeni Üzerine Bir Araştırma”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 27-50.
- Çaha, Ömer; Toprak, Metin ve Dalmış, İbrahim (2002). *Seçmenin Parti Tercihinde Rol Oynayan Faktörler (Kırıkkale Örneği)*. Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler, İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Çarkoğlu, Ali (2012). “Economic Evaluations vs. Ideology: Diagnosing The Sources of Electoral Change in Turkey, 2002–2011”. *Electoral Studies*, 31(3), 513–521.
- Çavuşoğlu, Hüseyin ve Pekkaya, Mehmet (2016). “Yerel Seçimlerde Genç Seçmenlerin Siyasal Davranışlarına İlişkin Bir İnceleme: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(29), 17-40.
- Çınar, Ali (2010). *Ekonominin Seçmen İdeolojisi Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dalmış, İbrahim ve İmamoğlu, E. Olcay (2000). “Yetişkinlerin ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Politik Kimlik Algıları.” *Türk Psikoloji Dergisi* 15(46): 1–14
- Dalton, Russell J. (2006). *Citizen Politics: Public Opinion And Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Chatham, NJ: Chatham House
- Damlapınar, Zülfikar ve Balcı, Şükrü (2005). “Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(1), 58-79.

- Damlapınar, Zülfikar ve Balcı, Şükrü (2014). *Siyasal İletişim Sürecinde Seçimler, Adaylar, İmajlar*. İstanbul: LiteraTürk Academia Yayınları.
- Darling, Nancy ve Steinberg, Laurence (1993). “Parenting Style As Context: An Integrative Model”. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- De Vaus, David ve McAllister, Ian (1989). “The Changing Politics Of Women: Gender and Political Alignment in 11 Nations”. *European Journal of Political Research*, 17(3): 241-262.
- Deppe, Kristen D.; Scott F. Stoltenberg; Kevin B. Smith ve John R. Hibbing (2013). “Candidate Genes and Voter Turnout: Further Evidence on the Role of 5-HTTLPR”. *American Political Science Review* 107(2): 375–81.
- Devran, Yusuf (2003). *Siyasal Kampanya Yönetimi: Mesaj, Strateji ve Taktikler*. İstanbul: And Yayınları.
- Diamond, Jared (2006). *Tüfek, Mikrop, Çelik*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Digman, John M. (1990). “Personality Structure: Emergence of The Five-Factor Model”. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440.
- Dilber, Fadime (2012). “Seçmenlerin Kitle İletişim Araçlarından Aldığı Siyasal İçerikli Bilgilerden Etkilenme Düzeyi; Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(4), 83-105.
- Do, Boram ve Rhee Seung-Yoon (2008). “Followers’ Perception of Distant Leaders’ Transformational Leadership: The Effect of Followers’ Personality, Affect, and Organizational Commitment”. *Proceedings of Korean Academic Society of Business Administration Annual Meeting*, 1-30.

- Dodd, Michael D.; Balzer, Amanda; Jacobs, Carly M.; Gruszczynski, Michael W.; Smith, Kevin B. ve Hibbing, John R. (2012). "The Political Left Rolls With The Good and The Political Right Confronts The Bad: Connecting Physiology and Cognition to Preferences". *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 367(1589), 640-649.
- Doğan, Adem ve Goker, Goksel (2010). "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Yerel Seçimleri Elazığ Semeni rneği)". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 159-187.
- Downs, Anthony (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row.
- Duckitt, John (2001). "A Dual Process Cognitive-Motivational Theory of Ideology and Prejudice." *Advances in Experimental Social Psychology*, 33, 41-113.
- Duran, Hasan (2005). "Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler zerine Bir Araştırma: Tavşanlı-Ktahya rneği". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 131-152.
- Durkin, Kevin (1995). *Developmental Social Psychology: From Infancy to Old Age*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Ehrhart, Mark G. ve Klein, Katherine J. (2001). "Predicting Followers' Preferences for Charismatic Leadership: The Influence of Follower Values and Personality". *The Leadership Quarterly*, 12(2), 153-179.
- Ekström, Mats ve stman, Johan (2013). "Family Talk, Peer Talk and Young People's Civic Orientation". *European Journal of Communication*, 28(3), 294-308.
- Erdinç, İ. Ethem (2012). "niversite ğrencilerinin Oy Verme Davranışlarında Etkili Olan Faktörlere Yönelik Bir Araştırma". *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletifim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 55-70.

- Erdiñ, İ. Ethem (2018). “Üniversite Gençliđi Bağlamında Siyasal Katılım ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 194-223.
- Erişen, Cengiz (2016). *Political Psychology of Turkish Political Behavior*. New York: Routledge.
- Erişen, Elif (2013). “The Impact of Party Identification and Socially Supplied Disagreement on Electoral Choices in Turkey”. *Turkish Studies*, 14(1), 53-73.
- Erzen, Meltem Ü. ve Yalın, Bahar E. (2011). “Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansyanlar”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (41), 49-61.
- Eser, H. Bahadır ve Sarışahin, Pınar (2016). “Cinsiyet-Siyasal Katılım İlişkisi: SDÜ Örnek Olayı”. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 7(15), 38-58.
- Ethridge, Marcus E. ve Handelman, Howard (2008). *Politics in a Changing World*. United States of America: Nelson Education.
- Felfe, Jörg ve Schyns, Birgit (2006). “Personality and the Perception of Transformational Leadership: The Impact of Extraversion, Neuroticism, Personal Need for Structure, and Occupational Self-Efficacy”. *1. Journal of Applied Social Psychology*, 36(3), 708-739.
- Fey, Carl F.; Adaeva, Margarita ve Vitkovskaia, Anastasia (2001). “Developing A Model of Leadership Styles: What Works Best in Russia?”. *International Business Review*, 10(6), 615-643.
- Fleury, Christopher J. ve Lewis-Beck, Michael S. (1993). “Anchoring the French Voter: Ideology Versus Party”. *Journal of Politics*, 55, 1100-1109.

- Fowler, James H.; Baker, Laura A. ve Dawes, Christopher T. (2008). "Genetic Variation in Political Participation". *American Political Science Review*, 102(2), 233-248.
- Fraley, R. Chris; Griffin, Brian N.; Belsky, Jay ve Roisman, Glenn I. (2012). "Developmental Antecedents of Political Ideology: A Longitudinal Investigation From Birth to Age 18 Years". *Psychological Science*, 23(11), 1425-1431.
- Funk, Carolyn L. (1999). "Bringing The Candidate Into Models of Candidate Evaluation". *The Journal of Politics*, 61(3), 700-720.
- Galston, William A. (2001). "Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education". *Annual Review of Political Science*, 4(1), 217-234.
- Garrett, J. James (2004). "User Experience Analysis: Presidential Campaign Sites". Report prepared for Adaptive Path.
- Gençöz, Tülin ve Öncül, Öznur (2012). "Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory". *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216.
- Gerber, Alan S.; Huber, Gregory A.; Doherty, David; Dowling, Conor M. ve Ha, Shang E. (2010). "Personality and Political Attitudes: Relationships across Issue Domains and Political Contexts". *American Political Science Review*, 104(1), 111-133.
- Gerber, Alan S.; Huber, Gregory A.; Doherty, David; Dowling, Conor M.; Raso, Connor ve Ha, Shang E. (2011). "Personality Traits and Participation in Political Processes". *The Journal of Politics*, 73(3), 692-706.
- Gerber, Alan S.; Huber, Gregory A.; Doherty, David ve Dowling, Conor M. (2012). "Personality and The Strength and Direction of Partisan Identification". *Political Behavior*, 34(4), 653-688.

- Gidengil, Elisabeth; Wass, Hanna ve Valaste, Maria (2016). "Political Socialization and Voting: The Parent–Child Link in Turnout". *Political Research Quarterly*, 69(2), 373-383.
- Gimpel, James G.; Lay, J. Celete ve Schuknecht, Jason E. (2003). *Cultivating Democracy: Civic Environments and Political Socialization in America*. Washington: Brookings Institution Press.
- Gibson, C. Lindsay (2015). *Olgunlaşmamış Ebeveynlerin Yetişkin Çocukları*. İstanbul: Sola Unitas.
- Glass, Jennifer; Bengtson, Vern L. ve Dunham, Charlotte C. (1986). "Attitude Similarity in Three-Generation Families: Socialization, Status Inheritance, or Reciprocal Influence?". *American Sociological Review*, 51(5), 685-698.
- Gordon, Hava R. ve Taft Jessica K. (2011). "Rethinking Youth Political Socialization: Teenage Activists Talk Back". *Youth & Society*, 43(4), 1499-1527.
- Gosling, Samuel D.; Rentfrow, Peter J. ve Swann Jr., William B. (2003). "A Very Brief Measure of the Big-Five Personality Domains". *Journal of Research in Personality*, 37, 504-528.
- Gray, M. Roberts ve Steinberg, Laurence (1999). "Unpacking Authoritative Parenting: Reassessing a Multidimensional Construct". *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 574-587.
- Greenstein, Fred I. (1970). "A Note on The Ambiguity of "Political Socialization": Definitions, Criticisms, and Strategies of Inquiry". *The Journal of Politics*, 32(4), 969-978.
- Gschwend, Thomas (2004). "Comparative Politics of Strategic Voting: A Hierarchy of Electoral Systems". Sonderforschungsbereich 504. 05 Kasım 2017 tarihinde <http://www.sowi.uni-mannheim.de/gschwend/pdf/papers/gschwend-midwest06.pdf> adresinden erişildi.

- Gruen, Arno (2010). *Demokrasi Mücadelesi: Radikalizm, Şiddet ve Terör*. İstanbul: Çitlembik Yayınları
- Gruen, Arno (2015). *Empatinin Yitimi: Kayıtsızlık Politikası Üzerine*. İstanbul: Çitlembik Yayınları
- Gruen, Arno (2018). *İtaate Karşı*. İstanbul: Totem Yayıncılık.
- Grusec, Joan E. (2002). "Parental Socialization and Children's Acquisition of Values". İçinde, *Handbook of Parenting, Practical Issues in Parenting*, Erlbaum, Mahwah, NJ, 5, 143-167.
- Güldü, Özgür ve Dönmez, Ali (2002). "Aşırı Uçlarda Siyasal Tutumlara Sahip Üniversite Öğrencilerinin Bazı Psikolojik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 129-142.
- Güllüpunar, Hasan; Diker, Ersin ve Aslan, Emre S. (2013). "Oy Verme Yaklaşımları Bağlamında Aday Merkezli Seçmen Tercih Üzerine Deneysel Bir Araştırma". *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Güven, Süleyman (2016). "Türkiye'de Siyasal Hayatta Dönüşüm ve Lider Odaklı Siyaset". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(3), 90-118.
- Goldberg, Lewis R. (1990). "An Alternative "Description of Personality": The Big-Five Factor Structure". *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216-1229.
- Gökçe, Orhan; Akgün, Birol ve Karaçor, Süleyman (2002). "3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim". *S.Ü İ.İ.B.F Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 1-44.
- Ha, Shang E.; Kim, Seokho ve Jo, Se Hee. (2013). "Personality Traits and Political Participation: Evidence from South Korea". *Political Psychology*, 34 (4), 511-532.

- Hanks, Michael ve Eckland, Bruce K. (1978). "Adult Voluntary Associations and Adolescent Socialization". *The Sociological Quarterly*, 19(3), 481-490.
- Hatemi, Peter K.; Sarah E. Medland; Katherine I. Morley; Andrew C. Heath ve Nicholas G. Martin. 2007. "The Genetics of Voting: An Australian Twin Study". *Behavior Genetics*, 37(3), 435-448.
- Harrop, Martin ve Miller, William L. (1987). *Elections and Voters: A Comparative Introduction*. London: The Macmillan Press.
- Hayes, Andrew F. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. New York: The Guilford Press.
- Hayes, Danny (2005). "Candidate Qualities Through A Partisan Lens: A Theory of Trait Ownership". *American Journal of Political Science*, 49(4), 908-923.
- Hayes, Danny (2009). "Has Television Personalized Voting Behavior?". *Political Behavior*, 31(2), 231-260.
- Hermann, Margaret G. (2005). *Assessing Leadership Style: A Trait Analysis*. İçinde: The Psychological Assessment of Political Leaders, J.Post (Editör). 178-212. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Hess, Diana E. (2004). "Controversies About Controversial Issues in Democratic Education". *PS: Political Science and Politics*, 37(2), 257-261.
- Hooghe, Marc (2004). "Political Socialization and The Future of Politics". *Acta Politica*, 39(4), 331-341.
- Heywood, Andrew (2007). *Siyaset*. Çev. B. Berat Özipek v.dğr. İstanbul: Adres Yayınları.

- Hooper, Daire; Coughlan, Joseph ve Mullen, Michael (2008). "Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit". *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Howell, Jane J. M. ve Frost, Peter J. (1989). "A Laboratory Study of Charismatic Leadership". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 43(2), 243-269.
- Hürriyet. "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Öncesinde 3 Madde Hemen Değişecek," Son güncelleme: 2 Ekim 2019. <http://www.hurriyet.com.tr/cumhurbaşkanligi-hukümet-sistemi-2019da-baslıyor-40429148> . Erişim Tarihi: 5 Ekim 2017.
- Hyman, Herbert (1959). *Political Socialization*. New York: Free Press.
- Inbar, Yoel; Pizarro, David A. ve Bloom, Paul. (2009). "Conservatives are More Easily Disgusted Than Liberals". *Cognition and Emotion*, 23(4), 714-725.
- Inbar, Yoel; Pizarro, David A. ve Bloom, Paul. (2012). "Disgusting Smells Cause Decreased Liking of Gay Men". *Emotion*, 12(1), 1-5.
- IPSOS "30 Mart'ta Oy Tercihlerinde Neler Etkili Oldu?" Son güncelleme: 2 Ekim 2019. <https://www.ipsos.com/tr-tr/30-martta-oy-tercihlerinde-neler-etkili-oldu> . Erişim Tarihi: 29 Eylül 2019.
- İmamoğlu, Olcay E. (1991). "Interpersonal Consequences of Expressing Personal or Team Affect for Team Success or Failure Among Turkish Students". *The Journal of Psychology*, 125 (5), 509-524.
- Jacoby, William G. (2010). "Policy Attitudes, Ideology and Voting Behavior in The 2008 Election". *Electoral Studies*, 29(4), 557-568.

- Janoff-Bulman, Ronnie; Carnes, Nate C. ve Sheikh, Sana (2014). "Parenting and Politics: Exploring Early Moral Bases of Political Orientation". *Journal of Social and Political Psychology*, 2(1), 43-60.
- Jaros, Dean; Hirsch, Herbert ve Fleron, Frederic J. (1968). "The Malevolent Leader: Political Socialization in An American Sub-Culture". *American Political Science Review*, 62(2), 564-575.
- Jennings, M.Kent. (1984). "The Intergenerational Transfer of Political Ideologies in Eightwesternnations". *European Journal of Political Research*, 12, 261-276.
- Jennings, M. Kent ve Niemi, Richard G. (1968). "The Transmission of Political Values from Parent to Child". *American Political Science Review*, 62(1), 169-184.
- Jennings, M. Kent ve Niemi, Richard G. (1974). *The Political Character of Adolescence Princeton*. New Jersey: Princeton Univ. Press
- Jost, John T.; Glaser, Jack; Kruglanski, Arie W. ve Sulloway, Frank J. (2003). "Political Conservatism As Motivated Social Cognition". *Psychological Bulletin*, 129(3), 339-375.
- Kaarbo, Juliet ve Hermann, Margaret G. (1998). "Leadership Styles of Prime Ministers: How Individual Differences Affect the Foreign Policymaking Process". *The Leadership Quarterly*, 9(3), 243-263.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1998). *Kültürel Psikoloji*. İstanbul: YKY.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2007). *Family, Self and Human Development Across Cultures: Theory and Applications*. (Genişletilmiş 2. baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Kalaycıoğlu, Ersin (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları No:10.
- Kalender, Ahmet (2005). *Siyasal İletişim, Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kamalak, İhsan (2013). “Yerelin Yerel Seçimlere Etkisi: Belediye Başkan Adayları Üzerinden Bir İnceleme”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(3), 419-446.
- Karakoç, İrem (2000). *Türkiye’de Siyasal Parti Kimliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keller, Tiffany (1999). “Images of the Familiar: Individual Differences and Implicit Leadership Theories”. *Leadership Quarterly*, 10(4), 589-607.
- Kenny, David A.; Kashy, Deborah A. ve Cook, William L. (2006). *Dyadic Data Analysis*. New York: Guilford Press.
- KONDA (2018). KONDA Temmuz’ 18 Barometresi. Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi.
- Küçük, Burak ve Demirkaya, Hilmi (2017). “Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Anayasal İçerik Açısından Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 3(1), 88-105.
- Küçüker, Aslıhan (2007). “Gençlerin Siyasal ve Kültürel Tutumları – Ankara Örneği.” Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lakoff, George (2002). *Moral Politics: How Liberals and Conservatives Think*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.

- Lamborn, Susie D.; Mounts, Nina S.; Steinberg, Laurence ve Dornbusch, Sanford M. (1991). "Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families". *Child Development*, 62(5), 1049-1065.
- Lau, Richard R. ve Redlawsk, David P. (2006). *How Voters Decide: Information Processing in Election Campaigns*. New York: Cambridge University Press.
- Lee, Kibeom; Ashton, Michael C.; Ogunfowora, Babatund;, Bourdage, Joshua S. ve Shin, Kang-Hyun (2010). "The Personality Bases of Socio-Political Attitudes: The Role of Honesty–Humility and Openness to Experience". *Journal of Research in Personality*, 44(1), 115-119.
- Lee, Nam-Jin; Shah, Dhavan V. ve McLeod, Jack M. (2013). "Processes of Political Socialization: A Communication Mediation Approach to Youth Civic Engagement". *Communication Research*, 40(5), 669-697.
- Lerner, Daniel (1958). *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. New York: Free Press.
- Leung, Kwok; Lau, Sing ve Lam, Wai-Lim (1998). "Parenting Styles and Academic Achievement: A Crosscultural Study". *Merrill-Palmer Quarterly*, 44(2), 157-167.
- Levitan, Lindsey C. ve Visser, Penny S. (2008). "The Impact of The Social Context on Resistance to Persuasion: Effortful versus Effortless Responses to Counter-Attitudinal Information". *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 640-649.
- Lewis-Beck, Michael S.; Jacoby, William G.; Norpoth, Helmut ve Weisberg, Herbert F. (2008). *The American Voter Revisited*. USA: University of Michigan Press Ann Arbor.

- Liddle, R. William ve Mujani, Saiful (2007). "Leadership, Party, And Religion: Explaining Voting Behavior İn Indonesia". *Comparative Political Studies*, 40(7), 832-857.
- Lipset, Martin S. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Anchor Book.
- Maccoby, Eleanor E. ve Martin, J. A. (1983). *Socialization in The Context of The Family: Parent-Child Interaction*. İçinde: *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality, and Social Development*. New York: Wiley.
- Maddahi, M. Ebrahim; Javidi, Nasirudin; Samadzadeh, Mona ve Amini, Maryam (2012). "The Study of Relationship Between Parenting Styles and Personality Dimensions in Sample of College Students". *Indian Journal of Science and Technology*, 5(9), 3332-3336.
- Manaf, S. N. Abdul; Omar, M. Fuzi ve Othman, M. Hanif (2014). "The Influence of Parenting Styles on Parental Political Orientation and Voting Behavior of Young Adult". *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 2(12), 197-208.
- McFarland, Daniel A. ve Thomas, Reuben J. (2006). "Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation". *American Sociological Review*, 71(3), 401-425.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (1996). *Toward a New Generation of Personality Theories: Theoretical Contexts for the Five-Factor Model*. İçinde *The Five-Factor Model of Personality*. New York: Guilford Press.
- McCrae, Robert R. ve John, Oliver P. (1992). "An Introduction to the Five-Factor Model and Its Applications". *Journal of Personality*, 60 (2): 175–215.

- McDevitt, Michael ve Kiouisis, Spiro (2007). "The Red and Blue of Adolescence: Origins of The Compliant Voter and The Defiant Activist". *American Behavioral Scientist*, 50(9): 1214-1230.
- McDevitt, Michael ve Kiouisis, Spiro (2015). "Active Political Parenting: Youth Contributions During Election Campaigns". *Social Science Quarterly*, 96(1), 19-33.
- McIntosh, Hugh; Hart, Daniel ve Youniss, James (2007). "The Influence of Family Political Discussion on Youth Civic Development: Which Parent Qualities Matter?". *PS: Political Science & Politics*, 40(3), 495-499.
- Metin, Osman (2016). "Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Bir Alan Araştırması". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 221-267.
- Meydan, Cem H. ve Şeşen, Harun (2015). *Yapısal Eşitlik Modeli AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Milbrath, Lester W.ve M. Lal Goel (1977). *How and Why Do People Get Involved in Politics?*. Chicago: Rand McNally.
- Milburn, Michael A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset*. Çev. Dönmez, Ali ve Duyan, Veli. Ankara: İmge Kitabevi.
- Milburn, Michael A. ve Conrad, Sheree D. (1998). *The Politics of Denial*. London: MIT Press.
- Moghaddam, Fathalı M. (2014). *Diktatörlüğün Psikolojisi*. Çev. Hakan Kabasakal. İstanbul: 3P Yayınları.
- Moretti, Laura; Cristofori, Irene; Zamboni, Giovanna ve Sirigu, Angela (2013). *The Neural Structure of Political Belief: The Neural Basis of Human Belief Systems*, Editör: Krueger, Frank ve Grafman, Jordan. New York: Psychology Press.

- Moss, Simon A. ve Simon, Ngu (2006). "The Relationship Between Personality and Leadership Preferences." *Current Research in Social Psychology*, 11(9),70-91.
- Murray, Gregg R. ve Mulvaney, Matthew K. (2012). "Parenting Styles, Socialization, and The Transmission of Political Ideology and Partisanship". *Politics & Policy*, 40(6), 1106-1130.
- Mushtaq, Sehrish ve Baig, Fawad (2015). "The Relationship of TV News Channels Consumption with Political Participation, Political Knowledge and Civic Engagement". *Asian Social Science*, 11(12), 46-54.
- Nancy, Darling (1999). "Parenting Style and Its Correlates". (<http://www.ericfacility.net/ericdigests/ed427896>.)
- Niemi, Richard G.; Danforth Ross, R. ve Alexander, Joseph (1978). "The Similarity of Political Values of Parents and College-Age Youths." *Public Opinion Quarterly*, 42(4), 503-520.
- Niemi, Richard G. ve Hepburn, Mary A. (1995). "The Rebirth of Political Socialization". *Perspectives on Political Science*, 24(1), 7-16.
- Niemi, Richard G. ve Sobieszek, Barbara I. (1977). "Political Socialization". *Annual Review of Sociology*, 3(1), 209-233.
- Oesterreich, Detlef (2005). "Flight Into Security: A New Approach And Measure Of The Authoritarian Personality". *Political Psychology*, 26(2), 275-298.
- Ohr, Dieter ve Oscarsson, Henrik (2003). "Leader Traits, Leader Image and Vote Choice". *Annual Conference of the European Consortium of Political Research*, Marburg: Almanya.

- Onatsu-Arvilommi, T. Pepita ve Nurmi, J. Erik (1997). "Family Background and Problems at School and in Society: The Role of Family Composition, Emotional Atmosphere and Parental Education". *European Journal of Psychology of Education*, 12(3), 315-330.
- Oskarson, M. (1995). "Gender Gaps in Nordic Voting Behaviour." içinde Women in Nordic Politics (L. Karvonen ve P. Selle Ed.). Aldershot: Dartmouth.
- Owen, Diana (2008). "Political Socialization in The Twenty-First Century: Recommendations For Researchers". *In Future Of Civic Education in the 21st Century Conference, James Madison Montpelier.*
- Öner-Özkan, Bengi ve Gençöz, Tülin (2006). "Gurur Toplumu Bakış Açısıyla Türk Kültürünün İncelenmesinin Önemi". *Kriz Dergisi*, 14(3), 19-25.
- Öniş, Ziya (2007): "Conservative Globalists versus Defensive Nationalists: Political Parties and Paradoxes of Europeanization in Turkey." *Journal of Southern Europe and the Balkans Online* 9, no. 3 247-261.
- Özbudun, Ergun (2003). *Çağdaş Türk Politikası: Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller*. Çev. Ali Resul Usul. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Özbudun, Ergun (2006). "Changes and Continuities of the Turkish Party System." *Representation* 42, no. 2 129-137.
- Özdemir, Gürbüz (2017). "16 Nisan 2017 Halk Oylaması ve Halk Oylaması Sürecinin Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğrencileri Tarafından Algılanmasına İlişkin Bir Araştırma: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği". *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 247-280.
- Özyurt, Cevat (2010). "Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Balıkesir Örneği". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 289-320.

- Pancer, S. Mark; Brown, Steven D. ve Barr, C. Widdis (1999). "Forming Impressions of Political Leaders: A Cross National Comparison". *Political Psychology*, 20(2), 345-368.
- Parmer, Lucinda, Green, Mark, Duncan, Phyllis ve Zarate, Catalina (2013). "The Relationship Between Followers' Personality And Preferences in Leadership". *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 10(2), 55-64.
- Peele, Gillian (2005). "Leadership and Politics: A Case for A Closer Relationship?". *Leadership*, 1(2), 187-204.
- Peterson, Bill E.; Smerles, Kimberley A. ve Wentworth, Phyllis A. (1997). "Generativity and Authoritarianism: Implications for Personality, Political Involvement, and Parenting". *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1202-1216.
- Pillai, Rajnandini, Williams, Ethlyn A., Lowe, Kevin B. ve Jung, Dong I. (2003). "Personality, Transformational Leadership, Trust, and The 2000 US Presidential Vote". *The Leadership Quarterly*, 14(2), 161-192.
- Putnam, Robert D. (1995). "Bowling Alone: America's Declining Social Capital". *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Pratto, Felicia; Sidanius, James; Stallworth, Lisa M. ve Malle, Bertram F. (1994). "Social Dominance Orientation: A Personality Variable Predicting Social and Political Attitudes". *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.
- Quintelier, E. (2011). "Political Socialization among Young People. Evidence from a Two-Year Panel Study". *Politics, Culture and Socialization*, 2(2), 193-206.
- Quintelier, Ellen (2015a). "Intergenerational Transmission of Political Participation Intention". *Acta Politica*, 50(3), 279-296.

- Quintelier, Ellen (2015b). "Engaging Adolescents in Politics: The Longitudinal Effect of Political Socialization Agents". *Youth & Society*, 47(1), 51-69.
- Rahn, Wendy M.; Aldrich, John H.; Borgida, Eugene ve Sullivan, John L. (1990). *A Social-Cognitive Model of Candidate Appraisal*. İçinde J. A. Ferejohn & J. H. Kuklinski (Eds.), *Information and Democratic Processes* (136–159). Urbana, IL: University of Illinois Press
- Raya, A. Felix; Olivares-Ruiz, Rosairo; Pino, Maria J. ve Herruzo, Javier (2013). "A Review About Parenting Style and Parenting Practices and Their Consequences in Disabled And Non Disabled Children". *International Journal of Higher Education*, 2(4), 205-213.
- Rentfrow, Peter J.; Jost, John T.; Gosling, Samuel D. ve Potter, Jeffrey (2009). *Statewide Differences in Personality Predict Voting Patterns in 1996–2004 US Presidential Elections*. İçinde *Social And Psychological Bases of Ideology and System Justification*, 13. Bolum. (314-349). New York: Oxford University Press.
- Rudy, Duane ve Grusec, Joan E. (2006). "Authoritarian Parenting in Individualist and Collectivist Groups: Associations with Maternal Emotion and Cognition and Children's Self-Esteem". *Journal of Family Psychology*, 20(1), 68-78.
- Sarlamanov, Kire ve Jovanoski, Aleksandar (2014). "Models of Voting". *Researchers World- Journal of Arts, Science & Commerce*, 5(1), 16-24.
- Saygılı, Rukiye (2014). "Siyasi Lider Soylemlerinin Vatandaşların Siyasi Parti Tercihini Üzerindeki Olası Etkileri: 2011 Genel Seçimlerine Yonelik Bir Alan Araştırması". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 103-113.

- Schermelleh-Engel, Karin; Moosbrugger, Helfried ve Müller, Hans (2003) "Evaluating The Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures". *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schnuck, Jennifer ve Handal, Paul J. (2011). "Adjustment of College Freshmen as Predicted by Both Perceived Parenting Style and The Five-Factor Model of Personality". *Psychology*, 2(4), 275-282.
- Schoen, Harald ve Schumann, Siegfried (2007). "Personality Traits, Partisan Attitudes, and Voting Behavior. Evidence From Germany". *Political Psychology*, 28(4), 471-498.
- Schönpflug, Ute (2001). "Intergenerational Transmission of Values: The Role Of Transmission Belts". *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(2), 174-185.
- Schwarzer, Steve (2011). "Political Socialization as The Driving Factor for Political Engagement and Political Participation". *ELECDEM Workshop in Advanced Techniques for Political Communication Research*, Amsterdam
- Schyns, Birgit ve Sanders, Karin (2007). "In The Eyes Of The Beholder: Personality and The Perception of Leadership". *Journal of Applied Social Psychology*, 37(10), 2345-2363.
- Šerek, Jan ve Umemura, Tomo (2015). "Changes In Late Adolescents' Voting Intentions During The Election Campaign: Disentangling The Effects of Political Communication With Parents, Peers and Media". *European Journal of Communication*, 30(3), 285-300.
- SETA (2018). 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı Seçiminin Siyasal İletişimi. Ankara: Seta Yayınları, 112.
- Settle, Jaime E.; Bond, Robert ve Levitt, Justin (2011). "The Social Origins of Adult Political Behavior". *American Politics Research*, 39(2), 239-263.

- Settle, Jaime E.; Dawes, Christopher T. ve Fowler, James H. (2009). "The Heritability Of Partisan Attachment". *Political Research Quarterly*, 62(3), 601-613.
- Shanks, J. Merrill ve Warren E. Miller (1990). "Policy Direction and Performance Evaluation: Complementary Explanations of The Reagan Elections". *British Journal of Political Science*, 20(2), 143-235.
- Shalit, Alon; Micha, Popper, ve Dan, Zakay (2010). "Followers' Attachment Styles and Their Preference For Social or For Personal Charismatic Leaders". *Leadership & Organization Development Journal* 31(5) 458-472.
- Sibley, Chris G. ve Duckitt, John (2008). "Personality and Prejudice. A Meta-Analysis and Theoretical Review". *Personality and Social Psychology Review*, 12(3), 248-279.
- Sibley, Chris G.; Osborne, Danny ve Duckitt, John (2012). "Personality and Political Orientation: Meta-Analysis and Test of a Threat-Constraint Model". *Journal of Research in Personality*, 46(6), 664-677.
- Sibley, Chris G.; Robertson, Andrew ve Wilson, Marc S. (2006). "Social Dominance Orientation and Right Wing Authoritarianism: Additive and Interactive Effects". *Political Psychology*, 27(5), 755-768.
- Simonton, Dean K. (1988). "Presidential Style: Personality, Biography, and Performance". *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 928-936.
- Steinberg, Laurence,; Lamborn, Susie D., Darling, Nancy, Mounts, Nina S. ve Dornbusch, Sanford M. (1994). "Over Time Changes in Adjustment and Competence Among Adolescents From Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families". *Child Development*, 65(3), 754-770.
- Sümer, Nebi ve Güngör, Derya (1999). "Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.

- Sümer, Nebi, Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, Elif (2010). “Anne-Baba Tutum Ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Spera, Christopher (2005). “A Review Of The Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement”. *Educational Psychology Review*, 17(2), 125-146.
- Şahin, Yusuf (2014). “30 Mart 2014 Seçimleri Üzerine Birkaç Not”. *Liberal Düşünce Dergisi*, (74), 151-155.
- Şirin, Selçuk (2019). *Yetişin Çocuklar: Bebeklikten Ergenliğe Çocuk Yetiştirme Kılavuzu*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Tabachnick, Barbara G. ve Fidell, Linda S. (1996). *Using Multivariate Statistics* 3. baskı. New York: HarperCollins
- TBMM. Son güncelleme: 12 Aralık 2018.
<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.html> . Erişim Tarihi: 5 Ekim 2017.
- TÜİK. Son güncelleme: 20 Ağustos 2017. <http://rapory.tuik.gov.tr/14-08-2017-13:45:53-253676307149043381572099939.html?> . Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2017.
- TÜİK. Son güncelleme: 12 Aralık 2018.
<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/menusecim.zul> . Erişim Tarihi: 20 Ağustos 2017.
- Tekeli, Şirin (1982). *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Temel, Faruk (2013). “Siyasal Tercihlerin Oluşum Sürecinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 239-250.

- Temizel, M. (2012). *Türkiye’de Seçmen Davranışlarında Sosyo-Psikolojik. Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tomkins, Silvan S. (1995). *Ideology and Affect*. İçinde E. V. Demos (Ed.), *Exploring Affect: The Selected Writings Of Silvan S. Tomkins (109–167)*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Torney-Purta, Judith (2002). “The School's Role in Developing Civic Engagement: A Study of Adolescents in Twenty-Eight Countries”. *Applied Developmental Science*, 6(4), 203-212.
- Trammell, Kaye D., Williams, A. Paul, Postelnicu, Monia ve Landreville, Kristen D. (2006). “Evolution of Online Campaigning: Increasing Interactivity in Candidate Web Sites and Blogs Through Text and Technical Features”. *Mass Communication & Society*, 9(1), 21-44.
- Trevor, Margaret C. (1999). “Political Socialization, Party Identification, and the Gender Gap”. *Public Opinion Quarterly*, (63), 62-89.
- Türkdoğan, Orhan (1976). “Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Seçmenlerin Siyasal Katılma Eğilimleri.” *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 33(1-4), 41-77.
- Ulaş, Fatih; Bucak, Yasin Y., Balbaba, Mehmet, Erdurmuş, Mesut, Çelebi, Serdal ve Ağca, Sümeyra (2013). “Glokom Hastalarında Optik Disk Alanının Moorfields Regresyon Analizi ve Glokom İhtimali Skoru Üzerine Etkisi”. *Türkiye Klinikleri Journal of Ophthalmology*, 22(1), 37-44.
- Uysal, Birkan (1981). “Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi”. *TODAI Amme İdaresi Dergisi*, 4(2), 54-67.
- Uztuğ, Ferruh (1999). *Siyasal Marka: Seçim Kampanyaları ve Aday İmajı*. İstanbul: MediaCat Yayınları.

- Van Hiel, Alain, Kossowska, Malgorzata ve Mervielde, Ivan (2000). "The Relationship Between Openness to Experience And Political Ideology". *Personality and Individual Differences*, 28(4), 741-751.
- Vecchione, Michele ve Caprara, G. Vittorio. (2009). "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs". *Personality and Individual Differences*, 46(4), 487-492.
- Vecchione, Michele; González, Castro, J. Luis ve Caprara, G. Vittorio (2011). "Voters and Leaders in The Mirror of Politics: Similarity in Personality and Voting Choice in Italy and Spain". *International Journal of Psychology*, 46(4), 259-270.
- Verba, Sidney, Schlozman, Kay L. ve Burns, Nancy (2005). *Family Ties: Understanding The Intergenerational Transmission of Participation*. İçinde: A. S. Zuckerman (Ed.), *The Social Logic of Politics*. Philadelphia: Temple University Press
- Visser, Max (1998). *Five theories of Voting Action. Strategy and Structure of Psychological Explanation*. En.
- Volkan, Vamık (2017). *Körü Körüne İnanç*. İstanbul: Asi Kitap
- Wagner, Aiko ve Weßels, Bernhard (2012). "Parties and Their Leaders. Does it Matter How They Match? The German General Elections 2009 in Comparison". *Electoral Studies*, 31(1), 72-82.
- Wardetzki, Bärbel (2018). *Siyasette ve Toplumda Narsizm Ayartma ve İktidar*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Wattenberg, Martin P. (1991). *The Rise of Candidate-Centered Politics*. Cambridge: Harvard University Press.
- Weber, Christopher ve Federico, Christopher M. (2007). "Interpersonal Attachment and Patterns of Ideological Belief". *Political Psychology*, 28(4), 389-416.

- Weiss, Laura H. ve Schwarz, J. Conrad (1996). "The Relationship Between Parenting Types and Older Adolescents' Personality, Academic Achievement, Adjustment, and Substance Use". *Child Development*, 67(5), 2101-2114.
- Westholm, Anders (1999). "The Perceptual Pathway: Tracing the Mechanisms of Political Value Transfer Across Generations". *Political Psychology*, 20(3), 525-551.
- Wikipedia. "Temsili Demokrasi," Son güncelleme: 2 Ekim 2019. <https://tr.wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVGVtc2lsw65fZGVTb2tyYXNp> . Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2017.
- Williams, Ethlyn A.; Pillai, Rajnandini; Lowe, Kevin B.; Jung, Dongil ve Herst, David (2009). "Crisis, Charisma, Values, and Voting Behavior in The 2004 Presidential Election". *The Leadership Quarterly*, 20(2), 70-86.
- Wilson, Glenn D. (1973). *A Dynamic Theory of Conservatism*. İçinde G. D. Wilson (Ed.), *The Psychology of Conservatism* (257-265). London, United Kingdom: Academic Press.
- Wilson, M. Stewart ve Sibley, Chris G. (2013). "Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism: Additive and Interactive Effects on Political Conservatism". *Political Psychology*, 34(2), 277-284.
- Yalçın, Özgen (2016). *Siyasal Toplumsallaşma*. İçinde Siyaset Psikolojisi (Ed. Gümüş, Ö. D.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, Cengiz, Aygören, Oğuzhan ve Özdemir, Özlem (2012). "Türkiye'de Siyasi Kutuplaşmayı Oluşturan Unsurlar: Seçmen Tercihlerinde Ekonomik Oy Verme Davranışından Toplumsal Travma Kuramına Kadar Bir Dizi Etkenin Görece Etkileri". *İktisat İşletme ve Finans*, 27(311), 9-39.

- Young, Oran R. (1991). "Political Leadership and Regime Formation: On the Development of Institutions in International Society". *International Organization*, 45(3), 21-308.
- Youniss, James; Bales, Susan; Christmas-Best, Verona; Diversi, Marcelo; McLaughlin, Milbery ve Silbereisen, Rainer (2002). "Youth Civic Engagement in the Twenty-First Century". *Journal of Research on Adolescence*, 12(1), 121-148.
- YSK. "T.C. Yüksek Seçim Kurulu Karar No:292," Son güncelleme: 2 Ekim 2019. <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77555/2018-292.pdf> . Erişim Tarihi: 26 Eylül 2019.
- Zhao, H. ve Seibert S.E. (2006) "The Big Five Personality Dimensions and Entrepreneurial Status: A Meta-Analytical Review". *Journal of Applied Psychology*, 91 (2), 259-271.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

*Bu araştırma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Bölümü doktora öğrencisi Gökçe ÖZKILIÇCI tarafından, doktora tezi kapsamında ve Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, tutumlarla ilgili bilgi toplamaktır. Sizden ricamız bu sorulara içtenlikle cevap vermeniz olacaktır. Sorulara vereceğiniz her bir yanıt araştırmanın tamamlanabilmesi için çok önemlidir. Bu nedenle **hiçbir soruyu boş bırakmayınız**. Görüşmelerde isim bilgileriniz alınmayacak, elde edilen veriler topluca değerlendirilecek, bireysel değerlendirme yapılmayacaktır.*

Katılımınız için teşekkür ederim.

Araş. Gör. Gökçe Özkılıçcı

Kişisel Bilgi Formu

Yaşınız:

Doğum Yeri:

Cinsiyetiniz:

Üniversitenizin Türü: Devlet Vakıf

Bölümünüz:

Annenin Eğitim Durumu: Annenin Mesleği: Annenin Yaşı:

Babanın Eğitim Durumu: Babanın Mesleği: Babanın Yaşı:

Kardeş Sayısı (Kendiniz Dahil):

Ailenizin Gelir durumu:

1500TL'den az 1501-2500TL 2501-3500TL 3501-4500TL

4501TL'den fazla Gelir Yok

Şu an kiminle yaşıyorsunuz?

Yalnız Ailemle Akrabalarımle Arkadaşlarımla Yurt

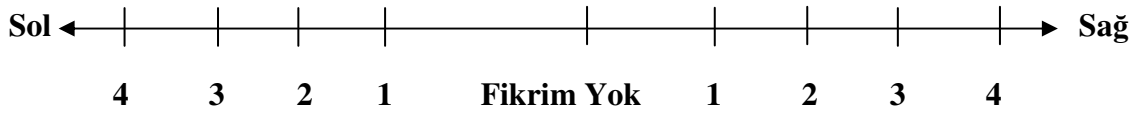
Diğer

Yaşamınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?

Köy Kasaba İlçe Şehir Büyükşehir Yurtdışı

Aşağıdaki sorular sizin siyasi tutum ve tercihlerinizi belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Kendinizi politik olarak nasıl konumlandırıyorsunuz?

En son seçimde hangi partiye oy verdiniz? :

Bu partinin taraftarı olmak sizin için ne kadar önemlidir?

1= Kesinlikle önemli değil 2= Pek önemli değil 3= Önemli değil
4= Önemli 5= Oldukça önemli 6= Kesinlikle önemli

Bu parti kendinizi tanımlarken ne kadar önemlidir?

1= Kesinlikle önemli değil 2= Pek önemli değil 3= Önemli değil
4= Önemli 5= Oldukça önemli 6= Kesinlikle önemli

Bu partiyle kendinizi ne kadar özdeşleştiriyorsunuz?

1= Kesinlikle özdeşleştirmiyorum 2= Pek özdeşleştirmiyorum
3= Özdeşleştirmiyorum 4= Özdeşleştiriyorum
5= Oldukça Özdeşleştiriyorum 6= Kesinlikle Özdeşleştiriyorum

Önümüzdeki Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz? :

Anneniz en son seçimde hangi partiye oy verdi? :

Babanız en son seçimde hangi partiye oy verdi? :

Cumhurbaşkanlığı seçiminde hangi adaya oy vereceksiniz?

Ek 2: Siyasi Lider Değerlendirme Ölçeği (SLDÖ)

Aşağıda, yaklaşmakta olan seçimlerde aday olan 3 siyasi liderin seçim kampanyalarındaki konuşmaları yer almaktadır. Her bir liderin seçim konuşmalarını okuduktan sonra aşağıda yer alan sorular doğrultusunda değerlendiriniz. Son olarak olası bir seçimde bu 3 liderden hangisine oy vereceğinizi belirtiniz.

(I)

Bu büyük ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım, çünkü bu devlete ve ülkenin geleceğine kendimi adadım. Vizyonumu milletvekillerime aşlamak için çok çalışacağım. Kendim ve bakanlarım için yüksek standartlar belirledim ve bu yüksek standartlara ulaşmak adına herkesin elinden gelenin en iyisini yapmasını bekliyorum. Ayrıca tüm vatandaşlarımın ne kadar başarılı olabileceklerini, büyük devletimize ve ülkemize sunacak çok şeyleri olduğunu anlamalarını istiyorum. Amacım önceki liderlerden farklı yollar izlemek ve seçmenlere ilerlemenin nasıl sağlanabileceğini göstermektir. Devletimizin ve ülkemizin inşasında her bir vatandaşımın taşın altına elini koyacağına yürekten inanıyorum. Sizler sıradan vatandaşlar değil, sizler özel bir devletin ve ülkenin parçasısınız ve birlikte çalışarak fark yaratabiliriz.

Aşağıda verilen tüm ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz. İfadenin karşısında yer alan seçeneklerden görüşlerinize en uygun olanını işaretleyiniz.

Hiç	Biraz	Ne Katılıyorum	Oldukça	Tamamen
Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
----- ----- ----- ----- -----				
1	2	3	4	5

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarımızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

(II)

Bu ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım, çünkü belirlediğim tüm hedefleri gerçekleştirebilirim. Hedeflerimize ulaşmak için milletvekili ve bakanların yapmaları gerekenleri ve sorumluluklarını net bir şekilde ortaya koyacağım. Çalışma arkadaşlarımı ulaşılmaz standartlarla boğmayıp, onlara gerçekçi ama zorlayıcı hedefler vereceğim. Dünyayı değiştirmek için söz vermiyorum; önümüzdeki hedefler gerçekçi ve bir o kadar zorlayıcıdır. Yapılması gerekenlere ilişkin son derece detaylı bir plan hazırlanması için çok özenli davranıyor ve belirsizlik ve anlaşmazlıklara izin vermiyorum. Kendim ve çalışma arkadaşlarım için belirlediğim hedefleri gerçekleştirmek için ülke çapında planları devreye sokacağım. Her bir partimizin özel bir rolü ve görevi bulunmaktadır. Bu roller ve görevler yüksek

verimlilikle sergilenecektir. Partilerimizin görevlerini kaliteli bir şekilde yapmaları için her zaman destek olacağım ve bu işlerin takipçisi olacağım.

Aşağıda verilen tüm ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz. İfadenin karşısında yer alan seçeneklerden görüşlerinize en uygun olanını işaretleyiniz.

Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarınızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1) (2) (3) (4) (5)

(III)

Bu ülke için mükemmel bir devlet başkanı olacağım çünkü vatandaşların refahını önemsiyorum. Çalışma arkadaşlarımla görüş ve önerilerini her zaman dikkate alacağım ve onların görüşlerini aktarmalarını sağlayacak iletişim kanallarını aktif tutacağım. İletişim kurduğum herkese dikkat ve saygıyla yaklaşıyorum. Vatandaşlarımla yaşadıkları sorunlarla yakından ilgileneceğim. Siyasi gerginlik ne kadar yüksek olursa olsun, dostane, dürüst, adil ve saygılı olmayı taahhüt ediyorum. Tüm yeni programlar ve politikalar hakkında herkesi bilgilendiriyorum ve her zaman önerilere açığım. Tüm vatandaşları devletlerinin gelişiminde aktif bir rol üstlenmeye davet ediyorum ve her bireyin fark yaratabileceğine inanıyorum. Her bir vatandaşımın katkısını takdirle karşılamaktayım.

Aşağıda verilen tüm ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz. İfadenin karşısında yer alan seçeneklerden görüşlerinize en uygun olanını işaretleyiniz.

Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5

1	Bu adayın topluma ne kadar katkıda bulunabileceğine inanıyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
2	Bu aday seçilirse, bu ülkede yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
3	Bu adaya ne derece hayransınız?	(1) (2) (3) (4) (5)
4	Bu adayın inançlarını kendi inançlarınızla ne kadar uyumlu buluyorsunuz?	(1) (2) (3) (4) (5)
5	Bu aday ne derece ideal bir lider olurdu?	(1) (2) (3) (4) (5)

Seçim olsa bu üç adaydan hangisine oy verirsiniz?

I

II

III

Ek 3: Siyasal Toplumsallaşma Ölçeği (STÖ)

Bu bölüm, bir takım siyasal ve toplumsal konulardaki tutum ve davranışlarınızla ilgili sıklık ifadelerini içeren sorulardan oluşmaktadır. Sizin için en uygun ifadeyi yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

1. Anneniz veya babanız ne sıklıkta siyasi haberleri takip etmeniz yönünde sizi cesaretlendiriyor?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

2. Anneniz veya babanızla ne sıklıkta siyasi konuları konuşursunuz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

3. Anneniz veya babanız siyasi bir oluşum içinde yer almanız konusunda sizi ne sıklıkta cesaretlendiriyor?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

4. Arkadaşlarınız tarafından siyasi bir etkinliğe ne sıklıkta davet edilirsiniz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

5. Arkadaşlarınızın siyasi etkinlik davetlerine ne sıklıkta katılırsınız?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

6. Okuldaki grup çalışmalarında (Ör; *Öğrenci kulüpleri, spor takımları, vb.*) siyasi görüşlerinizi ne sıklıkta ifade edersiniz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

7. Online siyasi tartışma gruplarına/bloglarına ne sıklıkta katılırsınız?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

8. Siyaset ile ilgili haberleri ne sıklıkta izlersiniz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

9. Gazetede (internet siteleri dâhil) siyasi haberleri ne sıklıkta okursunuz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

10. Politikacıların sosyal medya hesaplarını ne sıklıkta takip edersiniz?

Asla(1) Nadiren(2) Bazen(3) Çok Sık(4) Her zaman(5)

Ek 4: Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Her maddede belirtilen ifadeyi kendi anne ve babanızın sizi yetiştirirken sergiledikleri davranışları düşünerek okuyunuz. Daha sonra ilgili ifadeye belirtilen davranışa uygunluğu açısından anne ve babanızın tutumunu 5 derece içinde değerlendiriniz. Her dereceleme yapıldığında anne ve babanızın tutumunun verilen ifadeye uygunluğunu düşünüp ifadeye;

Tamamen katılıyorum (5)

Katılıyorum (4)

Kararsızım (3)

Katılmıyorum (2)

Hiç katılmıyorum (1)

olarak değerlendirip, aynı numaranın karşısındaki ilgili parantezin içine anneniz ve babanız için ayrı ayrı olmak üzere rakamla yazınız.

	Annemiz	Babanız	
1.			İyi bir çocuğun, anne ve babasının istediği biçimde yetişen, onların dediklerini aynen yerine getiren kimse olduğunu söyler.
2.			Benimle ilgili bir karar alırken istek ve gereksinimlerimi dikkate alır.
3.			Karşı cinsten arkadaşlar edinmeme izin vermez.
4.			Bir güçlükle karşılaştığım zaman beni kendi bulduğu çözüm yolunu uygulamaya zorlar.
5.			Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz.
6.			Dayağın “cennetten çıkma” olduğuna inanır, ara sıra kullanmakta sakınca görmez.
7.			Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını vermiştir.
8.			Ailemizi ilgilendiren konularda karar verirken benim fikirlerimi de dikkate alır.
9.			Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde kontrol eder.
10.			Cezalandırmak yerine meselelerini benimle konuşmayı yeğler.
11.			Beni aklımlı kullanmaya, kararlarımı kendi kendime vermeye özendirir.
12.			Ders çalışıp çalışmadığımı sürekli kontrol eder.
13.			Ders dışı uğraşlarımı hoş karşılamaz.
14.			İlgi ve yeteneklerime uygun meslek seçmede beni serbest bırakır.
15.			Haklı olduğum zaman bunu açıkça söyler.
16.			Okulda iyi notlar almadığım zaman çok kızar.
17.			Konuşma düzeyinde bile, cinsel konulara ilgi göstermemi istemez.
18.			Boş zamanlarımı kendi ilgi ve gereksinimlerim doğrultusunda kullanmaya özendirir.
19.			Evden fazla uzak olmayan bir yere bile giderken izin almamı ister.
20.			Cinsel konularda sağlıklı bir tavır geliştirmeme yardım eder.
21.			Nedenlerini bile bilmediğim cezalar verir.
22.			Farklı görüşlerde olmamızı doğal karşılar.
23.			Yerinde ve duruma uygun kararlar verebileceğime inanır.
24.			Fikirlerime saygı gösterir.

	Anneniz	Babanız	
25.			Gençlerin, ailelerinin seçeceği kimselerle evlenmesi gerektiği görüşündedir.
26.			Geleceğime karşı içten bir ilgi gösterir ama amaçlarımı belirlemeye çalışmaz.
27.			Aynı fikirde olmadığımız zaman benimle alay eder, bu konuları anlayacak düzeye gelmediğimi söyler.
28.			Üstün başarı göstermemde öyle ısrar eder ki, not konusunda kaygılanırım.
29.			Bir çatışmaya girdiğim zaman, kendi fikrini kabul ettirmeye çalışmadan, kimin neden haklı olduğunu görmeme yardım eder.
30.			Herhangi bir konuda doğru karar verebileceğime inanmaz.
31.			Hoşlanmadığı kimselerle arkadaşlık etmemi kesinlikle yasaklar.
32.			Anlattıklarımı can kulağı ile dinler, ancak sınırlarımı öğrenmek için beni zorlamaz.
33.			Arkadaşlarımı eve çağırma ve arkadaş toplantılarına katılmama izin verir.
34.			Bir derdim olduğu zaman beni dinlemeye hazırdır.
35.			Bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar ama kararı bana bırakır
36.			Anlaşamadığımız konularda da fikirlerimi rahatça anlatmama olanak verir ve beni sabırla dinler.
37.			Küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.
38.			Duygu ve gereksinimlerime karşı daima duyarlı davranmıştır.
39.			Karşı cinsten bir arkadaşımın aramda geçenleri kendine rahatça anlatmama izin verir.
40.			Kız-erkek arkadaşların bulunduğu yerlere gitmeme karşı çıkmaz.
41.			Bana çok hükmeder.
42.			Berber çalışırken işlerin nasıl neden böyle olduğunu açıklamaya çalışır.
43.			Karşı cins hakkında korku ve güvensizlik uyandıracak telkinlerde bulunur.
44.			Bir işi ne kadar iyi de yapsam beğenmez.
45.			Beni yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.
46.			Kontrol edilmezlerse çocukların kötü davranışlar edebileceklerine inanır.
47.			Bana rehberlik eder ve davranışlarıma hükmetmez.
48.			Arkadaşlarımı özgürce seçme olanağı tanımaz, görüşleri kendisinininkine uymayan arkadaşlarımdan beni uzak tutmaya çalışır.
49.			İçten bir çabayla beni anlamaya çalışır.
50.			Benimle ilgili kararları çoğu kez kendisi verir.

Ek 5: Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ)

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz. Örneğin; Kendimi ..... biri olarak görüyorum.

<u>Hiç uygun değil</u>	<u>Uygun değil</u>					<u>Kararsızım</u>	<u>Uygun</u>					<u>Cok uygun</u>
1	2					3	4					5
	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Cok uygun		Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Cok uygun	
1 Aceleci	1	2	3	4	5		24 Pasif	1	2	3	4	5
2 Yapmacık	1	2	3	4	5		25 Disiplinli	1	2	3	4	5
3 Duyarlı	1	2	3	4	5		26 Açgözlü	1	2	3	4	5
4 Konuşkan	1	2	3	4	5		27 Sinirli	1	2	3	4	5
5 Kendine güvenen	1	2	3	4	5		28 Canayakın	1	2	3	4	5
6 Soğuk	1	2	3	4	5		29 Kızgın	1	2	3	4	5
7 Utangaç	1	2	3	4	5		30 Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8 Paylaşımçı	1	2	3	4	5		31 Görgüsüz	1	2	3	4	5
9 Geniş / rahat	1	2	3	4	5		32 Durgun	1	2	3	4	5
10 Cesur	1	2	3	4	5		33 Kaygılı	1	2	3	4	5
11 Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5		34 Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12 Çalışkan	1	2	3	4	5		35 Sabırsız	1	2	3	4	5
13 İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5		36 Yaratıcı (Üretken)	1	2	3	4	5
14 Girişken	1	2	3	4	5		37 Kaprisli	1	2	3	4	5
15 İyi niyetli	1	2	3	4	5		38 İçine kapanık	1	2	3	4	5
16 İçten	1	2	3	4	5		39 Çekingen	1	2	3	4	5
17 Kendinden emin	1	2	3	4	5		40 Alıngan	1	2	3	4	5
18 Huysuz	1	2	3	4	5		41 Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19 Yardımsever	1	2	3	4	5		42 Düzenli	1	2	3	4	5
20 Kabiliyetli	1	2	3	4	5		43 Titiz	1	2	3	4	5
21 Üşengeç	1	2	3	4	5		44 Tedbirli	1	2	3	4	5
22 Sorumsuz	1	2	3	4	5		45 Azimli	1	2	3	4	5
23 Sevecen	1	2	3	4	5							

Ek 6: Dr. Öğr.Üyesi Z.Gülden Bilal'den Ölçek Kullanım İzni

Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzyl.edu.tr>
Alıcı: Gülden Bilal <zgbilal@gmail.com>

23 Şubat 2018 15:52

Yanıtınız için teşekkür ederim hocam, Hiç acelesi yok.

Saygılarımla.

23 Şubat 2018 16:24 tarihinde Gülden Bilal <zgbilal@gmail.com> yazdı:

[Alıntılanan metin gizlendi]

[Alıntılanan metin gizlendi]

Gülden Bilal <zgbilal@gmail.com>

26 Şubat 2018 12:28

<https://mail.google.com/mail/u/1?ik=9ed964a755&view=pt&search=all&permthid=thread-f%3A1593179260096774114&simpl=msg-f%3A1593179...> 1/2

08.10.2018

Yeni Yüzyıl Üniversitesi Posta - Doktora Tezi Hk.

Alıcı: Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzyl.edu.tr>

Merhaba ,

Doğru anladıysam ölçek elinizde mevcut . Size puanlamayla ilgili bilgileri gönderiyorum. Başka sorularınız olursa memnuniyetle yardıma hazırım. Çalışmalarınızda kolaylık ve başarılar dilerim.

Sevgiler,

Gülden Bilal

[Alıntılanan metin gizlendi]

 ABTÖ.docx
13K

Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzyl.edu.tr>
Alıcı: Gülden Bilal <zgbilal@gmail.com>

27 Şubat 2018 08:28

Merhaba Gülden hocam,

İlgi ve alakanız için çok teşekkür ediyorum.

Ek 7: Prof. Dr. Tülin Gençöz'den Ölçek Kullanım İzni

Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzyl.edu.tr>
Alıcı: tgencoz@metu.edu.tr

25 Nisan 2018 14:17

Tülin Hocam merhaba,

Ben, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Bölümü doktora öğrencisi Gökçe Özkılıçcı.

Tez danışmanım Nihal Mamatoğlu ile yürütmeyi planladığımız doktora tezi çalışmamda, kişilik ve oy verme davranışı arasındaki ilişkiyi de ele almak istiyoruz. Bu bağlamda, sizlerin geliştirdiği 'Basic Personality Traits Inventory' yi kullanmayı düşünüyorum.

İlgili envanterin kullanımı hususunda izin ricasında bulunacaktım.

İyi çalışmalar dilerim.

--

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Psikoloji Bölümü

Araş. Gör. Gökçe Özkılıçcı

Tülin Gençöz <tgencoz@metu.edu.tr>
Alıcı: Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzyl.edu.tr>

25 Nisan 2018 15:18

Merhabalar,

Ölçeği bilimsel araştırmalarınızda kullanabilirsiniz. Ölçeği, değerlendirme şeklini ve makaleyi ekte yolluyorum. Literatürde çok sık kullanılan Big-5 teorisi temelinde bir çalışma olmakla beraber, ölçek maddelerinin belirlenmesi ve ölçek geliştirilmesinin tüm aşamaları bizim kültürde tamamlanmış olması nedeniyle Temel Kişilik Özellikleri ölçeği bizim kültürde geliştirilen bir ölçektir, bir uyarlama çalışması değildir. Şimdiye dek bir çok çalışmada kullanılmış ve çeşitli örneklerde çok iyi çalıştığı görülmüştür.

İyi çalışmalar diliyorum.

Ek 8: Prof. Dr. Sheldon Solomon'dan Ölçek Adaptasyon İzni

Permission to adapt Leadership Styles Scale

3 ileti

Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzuil.edu.tr>
Alıcı: ssolomon@skidmore.edu

29 Haziran 2018 11:33

Dear Sheldon Solomon,

My name is Gökçe Özkılıçcı, I'm a PhD student at Abant İzzet Baysal University in Turkey, working on leadership and voting for my thesis. For this reason, I would like to adapt your scale (Based on Ehrhart and Klein's analysis of the characteristics of different leadership styles) titled 'characteristics of different leadership styles' with your permission.

Thank you in advance for your attention to this matter.

Best Regards.

--

İstanbul Yeni Yüzyıl University

Department of Psychology

Research Assistant Gökçe Özkılıçcı

Sheldon Solomon <ssolomon@skidmore.edu>
Alıcı: Gökçe ÖZKILIÇCI <gokce.ozkilicci@yeniuyuzuil.edu.tr>

29 Haziran 2018 14:12

Dear Gokce—you are very welcome to use our scale for your research. Also attached is our recent studies demonstrating that death reminders increased support for Donald Trump prior to the last presidential election in the U.S.

Best wishes,

Sheldon

Ek 9: Etik Kurul Onayı

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Gökçe Özkılıçcı
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı

Sayın Gökçe Özkılıçcı,

“Ebeveyn Stilleri, Politik Sosyalleşme, Liderlik, Kişilik ve Oy Verme Davranışı Arasındaki İlişkiler” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna 20.06.2018 tarihli yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2018/163) kurulumuzun 09.07.2018 tarihli ve 2018/06 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Katılmadı
Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Katılmadı
Av. Zuhal Demirci (Üye)